

Cijena 10 kuna

ISSN 1845-5735

Predsjedništvo SABA RH

**Tolerancije
prema
neofašizmu ne
smije biti**

Broj 74 - Zagreb, 1. srpnja 2011. godine

Brezovica

PARTIZANI SU PONOS HRVATSKE

Kumrovec

**TITO JE
SVJETSKA
POVIJESNA
LIČNOST**

*Skandal na Državnoj
maturi*

**Bez pitanja
o Drugom
svjetskom
ratu**

Istra

Pismo u Hollywood zbog filma o fojbama

Odabrane vijesti

Akcija za obnovu spomenika

Simbolična papirna replika spomen-ploče

• Povodom Dana antifašističke borbe 22. lipnja, Igor Grubić multimedijalni umjetnik i Documenta izveli su akciju u Primorskoj 2, u Zagrebu, gdje stoji oštećena spomen-ploča

Akcionim su željeli ukazati na činjenicu da većina srušenih i devastiranih antifašističkih spomenika do sada nije obnovljena.

Na početku je crnim florom sakrivena razbijena spomen-ploča, a nakon otkrivanja simbolički se interveniralo u vidu postavljanja identične papirne replike ploče.

Tim se činom željelo ukazati da je tijekom devedesetih u Hrvatskoj oštećeno, srušeno ili uklonjeno više od 3.000 antifašističkih spomenika. Nitko do sada nije odgovarao za

devastaciju, samo su rijetki od spomenika obnovljeni, a današnji politički vrh nije zauzeo jasan stav prema antifašističkom naslijedu i nema strategiju obnove. Sustavnim zanemarivanjem antifašističke spomeničke baštine vladine institucije i dalje potiču antagonizam i raslojavanje u društvu.

Sudionici akcije kažu da su željeli upozoriti javnost na neophodnost sustavne brige za spomeničko naslijede i značaj afirmiranja humanističkih ideja antifašizma.

Vesna Teršelić

Oštećena spomen-ploča

Crni flor je simbolički sakrio ploču

Postavljanje papirne replike

Prigodan domjenak u povodu odlaska u mirovinu

Veliko hvala Vesni, Biserki i Barbari

Tri dame, vrijedne članice Saveza antifašističkih boraca i antifašista - bivša predsjednica dr. sc. Vesna Čulić-

nović-Konstantinović, tajnica Biserka Šaronja i službenica Barbara Pavlin, nakon dugogodišnjeg rada, otišle su

u zasluženu mirovinu. Na prigodnom domjenku 5. svibnja ove godine riječi zahvale za njihov predan rad uputio im je predsjednik SABA RH Ratko Maričić, a veliko hvala za dobru suradnju, uz srdačan stisak ruke, rekli su im i svi članovi Izvršnog odbora.

Naravno, to nije »zbogom« nego »doviđenja«. Suradivat ćemo i ubuduće - s Vesnom kao članicom Predsjedništva, a s Biserkom i Barbarom kao članicama Sekcije žena antifašistkinja.

Vesna, Biserka i Barbara, hvala Vam za uspješan rad, ali i za prijateljstvo i drugarstvo koje ste gajile u Savezu. Želimo Vam dobro zdravlje i dug život!

Katica Sedmak

Tolerancije prema pojavama neofašizma ne smije biti

♦ Predsjedništvo Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske osudilo nasilje koje je počinjeno prema sudionicima Povorce ponosa u Splitu. Sa sjednice je odaslano priopćenje za javnost u kojem je podržano demokratsko pravo na ovakvu vrstu mirnih manifestacija

Predsjedništvo Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske

U raspravi o toj temi predsjednik SABA Ratko Marićić je upozorio da je događaj u Splitu oblik kršenja ljudskih prava i da se pitanje ne može svesti samo na to je li policija djelovala kako treba ili ne. To je rezultat zabrinjavajućeg stanja u društvu, jer se »novi oblici fašizma valjuju našim ulicama«. Mi znamo što je fašizam i koliko zla može nainjeti i zato borbu protiv fašizma moramo nastaviti, kazao je Marićić i dodao da branimo demokratsko pravo ljudi da izraze svoju orijentaciju.

Ivan Fumić je naglasio da je riječ o slobodi izražavanja različitosti. Protiv onih koji ugrožavaju takva demokratska prava ne poduzima se ništa iako ima čak i onih udruga koje u svom programu imaju nasilje.

Krešimir Sršen je upozorio da Split nije kriv za ono što se dogodilo, nego je to poruka da se moraju poduzeti mјere u svim sredinama, ali ne samo policija nego i druge sastavnice vlasti moraju djelovati. Nisu napadi na povorku došli

sami od sebe, netko je tome dao doprinos. I predstavnici Crkve su davali izjave koje nisu bile u okvirima tolerancije. Ne kažem da sam za takvu vrstu parada, ali sam za to da oni mogu slobodno proći gradom i bez straha da će biti izloženi nasilju, rekao je Sršen.

Katica Sedmak je upozorila da se u ovom slučaju radi o homofobičnosti. Na toj je filozofiji i Hitler započeo Drugi svjetski rat. Nasilje nad povorkom pokazuje kako se kod nas ugrožavaju prava manjine, zagarantirana Ustavom i Deklaracijom o ljudskim pravima. Mi antifašisti moramo reagirati na ovakvo nasilje i zato što je to oblik neofašizma protiv kojeg se moramo boriti.

Tomislav Ravnić je naglasio da se mora osuditi nasilje i podržati ravnopravnost svih. Društvo je odgovorno, jer i mi antifašisti osjećamo kako nas negiraju i napadaju već 20 godina.

Branko Caratan je ocijenio da je napad na povorku u Splitu zapravo atak na demokraciju i da to treba osuditi. Nakon rasprave u kojoj su sudjelovali i drugi članovi Predsjedništva SABA, prihvaćen je tekst zajedničkog priopćenja za javnost u kojem je podržano demokratsko pravo na ovakvu vrstu mirnih manifestacija.

U nastavku sjednice Predsjedništvo je imenovalo članove Komisija, sekcija i odbora te usvojilo prijedlog financijskog plana SABA za ovu godinu. U raspravi je upozorenje na teškoće zbog nedostatka financijskih sredstava, kako u radu Saveza tako i udrugama antifašističkih boraca i antifašista na terenu.

Neće se povećavati broj potpredsjednika SABA

Članovi Predsjedništva su razmatrali i prijedloge da se proširi broj potpredsjednika SABA RH. Na konstituirajućoj sjednici Predsjedništva neposredno nakon Skupštine SABA 20. travnja, izabrana su četiri potpredsjednika – Tomislav Ravnić, Katica Sedmak, Josip Skupnjak i Jovan Vejnović.

Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista iz Primorsko-goranske i Dubrovačko-neretvanske županije predložile su da se izaberu potpredsjednici i iz njihovih redova.

U raspravi je Ivan Fumić upozorio da se povećavanjem potpredsjedničkih mјesta samo gomilaju troškovi, a rad se time ne unapređuje. Sada smo izabrali četiri potpredsjednika od kojih su dvoje

mlađih, a dva su borci NOB-a. Inače, mi smo dogovorili da u svojim nastupima predsjednici zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista zastupaju cijelu organizaciju SABA RH.

Vinko Šunjara je predložio da se ostane na sadašnjem broju od četiri potpredsjednika jer proširenje ne pridonosi poboljšanju rada.

Ratko Marićić je podsjetio da bi izborom većeg broja potpredsjednika moralni mijenjati ranije odluke Predsjedništva SABA, kojima je zaključeno da su dovoljna četiri potpredsjednika. Nakon toga, većinom glasova članovi Predsjedništva su odlučili da se broj potpredsjednika ne mijenja.

Predsjedništvo je za novog tajnika Sa-

vezu antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske izabralo Miroslava Kirinčića. Na prethodnoj, konstituirajućoj sjednici Predsjedništva, Kirinčić je bio odustao od kandidature.

Ratko Marićić je obrazložio da su nakon toga razgovarali s Kirinčićem i da je on prihvatio da se ponovno kandidira.

Kirinčić je objasnio da nije odustao od kandidature zato što se predomislio, nego zato da se o tome razgovara s organizacijama na terenu.

Gordana Lacković je na to rekla da njih na terenu nitko nije kontaktirao u vezi s kandidaturom Kirinčića.

Većinom glasova Miroslav Kirinčić je izabran za tajnika, a dosadašnjem tajniku Peri Raiću odano je priznanje za uspješan

rad u proteklih deset godina. Raić je svima zahvalio na suradnji i naglasio da će i dalje ostati aktivan i doprinositi radu Saveza antifašističkih boraca i antifašista.

Na sjednici je Ratko Maričić podnio izvještaj o radu u proteklom razdoblju od održavanja Skupštine do danas. Naglasio je da su u tom vremenu realizirane

planirane aktivnosti, obilježene su sve značajne obljetnice vezane za Narodnooslobodilačku borbu, posebno 31. obljetnica smrti Josipa Broza Tita, a održana je i tradicionalna manifestacija u Kumrovcu Dan mladosti - radosti, polagani su vijenci i cvijeće na spomen-obilježja i organizirani skupovi.

Savjet SABA ponovo će raspravljati o Bleiburgu

Maričić je podsjetio da se kontinuirano, uglavnom svakog utorka sastaje Izvršni odbor Predsjedništva i razmatra tekuća pitanja i donosi zaključke.

Dogovorili smo da obidiemo teren i već smo bili u Sisku i u Zadru i posjetili naše organizacije. Vidjeli smo da se u Sisku dobro radi i da postižu vrijedne rezultate, rekao je Maričić. Ima jako dobrih primjera u županijama koje unapređuju i način i sadržaj rada. I u odnosu vlasti su napravljeni neki pomaci. Posebno je dobra suradnja s predsjednikom Republike Hrvatske dr. Ivom Josipovićem, kazao je Maričić. Podsjetio je i na neke protokolarne programe koje su organizirali Sabor i Vlada i u kojima su predstavnici SABA RH dobili primjerene pozicije.

U raspravi je podržan izvještaj o radu. Tomislav Ravnić je upozorio da je na Državnoj maturi nije bilo nijednog pitanja iz Drugog svjetskog rata i ocijenio da je to nedopustivo. Miljenko Fak je predložio da se Memorijal 26 smrznutih partizana u Mrkopljiju uvrsti u manifestacije na državnoj razini te informirao da se održava i ljetni Memorijal na kojem se okupljaju mlađi.

Jakov Jukić iz Zadra je iznio da tamo prikupljaju podatke o spomeničkoj baštini

iz NOB-a. Puno samo napravili, ali nam nedostaju sredstva, kazao je Jukić.

Josip Skupnjak je podržao izvještaj predsjednika i govorio o pojedinostima organiziranja obilježavanja 22. lipnja - Dana antifašističke borbe.

Gordana Lacković je predložila da se SABA uključi u programe koji se finansiraju iz Europskih fondova.

Nikola Opačić je podržao izvještaj i potom govorio o spomeničkoj baštini. Trebamo zahtijevati da se spomenici dovedu u stanje kakvi su bili prije, kazao je Opačić.

Krešimir Sršen je upozorio da ove godine Dan pobjede i Dan Europe u Hrvatskoj nije dovoljno obilježen, posebno ne kao u drugim zemljama. Zapitao je dokle ćemo tolerirati ovakvo obilježavanje na Bleiburgu, posebno što su тамо predstavnici vlasti, a stalno slušamo optužnice protiv pobednika nad fašizmom. Predložio je da Savjet SABA RH pripremi jedan materijal o Bleiburgu kao i o pojavama da se u zadnje vrijeme svaka pronađena kost pripisuje »komunističkim zločinima«.

Taj prijedlog je prihvaćen i zatražit će se od Savjeta SABA da što hitnije razmotre te teme i da se stavovi upute Predsjedništvu SABA koje će ih predstaviti javnosti.

S.Tomašević

Predsjedništvo SABA RH usvojilo je Zaključke sa XVI. Izborne skupštine SABA RH održane 20. travnja 2011. koje je predložila Komisija za zaključke u kojoj su Ivan Fumić, Ratko Maričić i Vinko Šunjara.

ZAKLJUČCI SA XVI. IZBORNE SKUPŠTINE SABA

1. Obvezuje se novoizabrano Predsjedništvo da u narednom razdoblju od dvije godine provede Prijedlog za daljnji razvoj SABA RH, koji je jednoglasno usvojen.

2. Da inzistira na provođenju Deklaracije o antifašizmu, koja je u Hrvatskom saboru usvojena 2005. godine, kroz zahtjeve za:

- Jednaki tretman boraca NOR H, kao i branitelja Domovinskog rata;

- Jedanko financiranje SABA RH, Hrvatskih ratnih veterana (HRV), invalida NOR-a, kao i udrug bratelja Domovinskog rata;

- Objektivno izučavanje povjesnih događaja vezanih za Drugi svjetski rat i NOR H;

- Kroz obnovu i zaštitu spomeničke baštine vezane za NOR H.

3. Da, uz aktivnost svih udruženja, sustavno radi na uključenju što većeg broja mlađih osoba u našu organizaciju.

4. Da redovno informira članstvo i javnost o stavovima Saveza vezanim za aktualne događaje, a osobito kada su u pitanju napadi na antifašističke prinципe, događaje i ličnosti.

5. Da se založi za objavljanje dokumenata o NOB-u u cilju obrane istine o toj borbi.

6. Da sustavno uspostavlja suradnju s nevladinim organizacijama antifašističkog usmjerenja u cijeloj Hrvatskoj.

7. Da se proširi suradnja s udruženjima proizašlim iz Domovinskog rata, gdje god je to moguće.

8. Da se pojača suradnja s antifašističkim udruženjima susjednih zemalja, kao i sa Svjetskom veteranskom organizacijom.

9. Da se inzistira na održavanju sata povijesti u školama radi objektivnog prikaza Narodnooslobodilačkog rata i holokausta i to ne samo nad Židovima, već i nad drugima.

Priopćenje sa sjednice Predsjedništva SABA OSUĐUJEMO SVAKO ŠIRENJE MRŽNJE

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske osuđuje sustavno ignoriranje i toleriranje širenja mržnje od organa vlasti.

Događaji u Splitu od 11. lipnja 2011. godine kada je napadnuta grupa ljudi koja je mirno manifestirala svoju osobnu orientaciju, ponovo su upozorili na višegodišnje toleriranje vlasti Republike Hrvatske prema ekstremizmu i ekstremistima. Tu je i dio Crkve koja na razne načine potiče ekstremizam, kako kroz propovjedi, tako i putem službenih glasila.

Nasilje u obitelji, na javnom mjestu, na ulici, a bez odgovarajućih sankcija i jasne političke osude samo jača uvjerenje ekstremista da mogu raditi što god žele. Korijeni leže u višegodišnjoj toleranciji falsifikata o Drugom svjetskom ratu kako kroz istupe razno raznih ličnosti, tako i kroz sredstava javnog priopćavanja.

Stoga, u skladu s Ustavom RH i Deklaracijom UN-a o ljudskim pravima, podržavamo pravo i onih koji sudjeluju na Zagreb Pride-u i one koji se bore za ljudsko dostojanstvo.

PARTIZANI SU PONOS HRVATSKE

•Hrvatski predsjednik dr. sc. IVO JOSIPOVIĆ na 70. obljetnici osnivanja prvog partizanskog odreda istaknuo je kako su partizani i antifašisti ponos Hrvatske, časna skupina ljudi koja je ustala protiv zla

Pod pokroviteljstvom dr. sc. Ivo Josipovića, predsjednika Republike Hrvatske i Vlade RH u šumi Brezovica kod Siska upriličena je središnja proslava Dana antifašističke borbe i 70. obljetnica osnivanja Sisačkog partizanskog odreda – prve organizirane antifašističke jedinice u Hrvatskoj. Brojne delegacije položile su vijence i zapalile svijeće kod spomenika Prvom partizanskom odredu, odana je počast svim poginulim antifašističkim borcima i antifašistima, te hrvatskim braniteljima i civilnim žrtvama Domovinskog rata.

Svečanosti su prisustvovali predstavnici tijela vlasti, političkih stranaka, Hrvatske vojske, veleposlanstava, Hrvatske akademije znanosti, vjerskih zajednica, braniteljskih udruga, članovi Predsjedništva SABA RH, Saveza društava »Josip Broz Tito« Hrvatske, udruga antifašističkih boraca i antifašista s područja Sisačko-moslavačke, Karlovačke i Zagrebačke županije, te mlađi – poklonici antifašističkih vrijednosti.

Burno pozdravljen, dr. sc. Ivo Josipović, predsjednik Republike Hrvatske naglasio je kako su partizani i antifašisti ponos Hrvatske, časna skupina ljudi koja je ustala protiv sila zla. Došlo je vrijeme da na povijest gledamo razumom, te da se prestane s »našim virtualnim antifašizmom«

koji je jedno vrijeme diktirao način obilježavanja pravog antifašizma, koji se hvalio antifašističkim stečevinama kada je riječ o Europi i međunarodnim odnosima, a istodobno nije dopuštao obnavljanje partizanskih spomenika i nije poštovao saborskiju Deklaraciju o antifašizmu, istaknuo je Josipović. On je u nastavku svečanosti uručio odličja reda Stjepana Radića istaknutim i zaslужnim hrvatskim antifašistima: dr. sc. Vesni Čulinović – Konstantinović, Adamu Dupalu, Martinu Jendrašiću, Živku Juzbašiću, Stjepanu Starčeviću, Etoreu Poropatu, Dragutinu Mrkociju i Anti Moriću.

Izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora, potpredsjednik Josip Friščić je kazao da su u Domovinskom ratu obranjene granice, stvorene u vrijeme antifašističke borbe. Izaslanik predsjednice Vlade, potpredsjednik i ministar vanjskih poslova i europskih integracija Gordan Jandroković rekao je kako na antifašističkim temeljima počiva i današnja Hrvatska.

Prije 70 godina cijela je Europa bila pokorenja, a u šumi kraj Siska započela je jedna epopeja koja danas predstavlja simbol najsnažnijeg hrvatskog otpora fašizmu, naglasio je Ratko Maričić, predsjednik SABA RH. Sisak je kolijevka antifašističkog pokreta, podsjetila je Marina Lovrić Merzel, sisačko-moslavačka županica. Oleksandar Levčenko, veleposlanik Ukrajine u RH govorio je u ime antihitlerovske koalicije u Drugom svjetskom ratu i zavrijedio pljesak nazočnih kada ih je pozdravio: »Smrt fašizmu – sloboda Evropu!«

Povjesno značenje pripada antifašističkoj Hrvatskoj po tome što je baš u Hrvatskoj, u okvirima bivše Jugoslavije, osnovan prvi

SVEČANOST U PODGARIĆU

Nakon središnje proslave u Brezovici, dr. sc. Ivo Josipović, predsjednik Republike Hrvatske sa suradnicima došao je u Podgarić (kako je lani obećao), gdje je sudjelovao na svečanosti obilježavanja Dana antifašističke borbe u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, na platou ispred Spomenika revolucije naroda Moslavine (djelo kipa Dusana Džamonje). Također, u Podgarić su iz Brezovice pristigli brojni članovi antifašističkih udruga iz Zagrebačke županije, te delegacija SABA RH (Ratko Maričić, predsjednik, Jovan Vejnović, potpredsjednik, mr. sc. Ivan Fumić i Ante Morić, članovi Predsjedništva, te Petar Raić, tajnik).

Na svečanosti, pored predsjednika RH, dr. sc. Ivo Josipovića, govorili su mr. sc. Ivan Fumić, član Predsjedništva SABA RH, Zdravko Drašner, predsjednik ZUABA Bjelovarsko-bilogorske županije, Saša Lukić, bjelovarsko-bilogorski dožupan i Ivo Marković, načelnik općine Velika Trnovitica. Moderatorica događanja bila je Morana Ivančević, najmladja članica UABA Garešnice.

partizanski narodnooslobodilački odred – Sisački partizanski odred, 22. lipnja 1941. godine. Prilikom formiranja imao je 39 boraca (nitko više nije živ – Krešimir Sever, posljednji je umro nedavno). U selu Žabnom tog nedjeljnog 22. lipnja 1941. godine, sakupili su se prvi pripadnici odreda na čelu s Vladom Janićem Capom i Marijanom Cvetkovićem.

Iz te prve, u okupiranoj Jugoslaviji i u Hrvatskoj, nikla je i razvila se pod rukovodstvom Glavnog štaba Hrvatske i CK KPH velika Narodnooslobodilačka vojska Hrvatske od 230 tisuća boraca. Prema tom događaju, 22. lipnja proglašen je državnim blagdanom – Danom antifašističke borbe. Početni embrion antifašističke Hrvatske bio je u stvaranju NOV i PO Hrvatske, a to je započelo osnivanjem Sisačkog partizanskog odreda. Završni čin dogodio se početkom 1945. godine, kada je rasformiran posljednji NO partizanski odred Hrvatske, a to je Posavski NOP odred. Ukupno je GŠ Hrvatske formirao 251 partizanski odred (NOVJ je imala 556 partizanskih odreda, što znači da je Hrvatska dala preko 45% partizanskih odreda Jugoslavije).

Delegacija SABA RH polaže vijenac

Na antifašizmu počiva Hrvatska i Europa

Na početku skup je pozdravila županica Sisačko-moslavačke županije **Marina Lovrić-Merzel** naglašavajući da su se u Brezovici prije 70 godina sastali prvi antifašisti – partizani. Nekoliko desetljeća kasnije po idejnom rješenju, Sisčanina, likovnog umjetnika **Želimira Janeša** podignut je na tom mjestu spomenik Prvom partizanskom odredu.

Sisačko-moslavačka županija je kolijevka svjetskog antifašističkog pokreta, kazala je Lovrić-Merzel i naglasila da su hrvatski antifašisti prvi u Europi i svijetu krenuli u borbu protiv najvećeg zla, ne samo 20. stoljeća nego i u povijesti uopće.

Čestitajući Dana antifašističke borbe Lovrić-Merzel je naglasila da su antifašistički borići primjer snage i heroizma jer su se borili za mir i društvo ljudskih prava te da su oni i danas moralna vertikala.

Na skupu je potom govorio predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH **Ratko Marčić**, a u ime zemalja Antihitlerovske koalicije, pobjednica Drugog svjetskog rata **Oleksander Levčenko**, veleposlanik Ukrajine u Republici Hrvatskoj.

Dozvolite da vam čestitam 70. obljetnicu stvaranja antifašističkog pokreta u Hrvatskoj i da zahvalim organizatorima današnjeg skupa što su omogućili da sudjelujem u današnjem događaju. Sa svoje strane dozvolite da vas obavijestim o tome da i u Ukrajini 2011. godine, na inicijativu ratnih veterana, na državnoj razini svečano obilježavamo 22. lipnja i 70. obljetnicu partizanskog pokreta u toj zemlji koja je do 1944. godine bila pod okupacijom njemačkih fašističkih osvajača. Hitlerova politika uništavanja mobilizirala je građane Ukrajine na borbu koja je poprimila različite oblike. Kao i u bivšoj Jugoslaviji najefikasnijim načinom također postalo je stvaranje partizanskih jedinica. Partizanski pokret u Ukrajini imao je oko 500 000 boraca od kojih je sokoro trećina izgubila živote. Ukrajina je platila težak račun u Drugom svjetskom ratu. Osam milijuna izgubljenih života, kazao je Levčenko i na kraju pozdravio partizanskim pozdravom, za kojeg je rekao da je »izgleda i sada aktualan – Smrt fašizmu, sloboda Evropi«.

Potom se okupljenima u Brezovici obratio **Gordan Jandroković**, osobni izaslanik predsjednice Vlade Jadranke Kosor i čestitao Dan antifašističke borbe.

»Dan je to sjećanja na početak organiziranog otpora hrvatskih antifašista okupaciji za vrijeme Drugog svjetskog rata. Na današnji dan 1941. godine skupina sisačkih antifašista osnovala je upravo

ovdje u Brezovici prvu organiziranu antifašističku postrojbu u Hrvatskoj.

Antifašizam je Hrvatsku svrstao u zemlje pobjednice

Tim činom začet je jedan od najvećih antifašističkih pokreta otpora u okupiranoj Europi koji je Hrvatsku svrstao među zemlje pobjednice članice Antifašističke koalicije», rekao je Jandroković i dodao da na antifašizmu danas počiva demokratska Hrvatska i Europa. Posebno mi je zadovoljstvo što mogu istaknuti kako je prvi put ove godine Republika Hrvatska kao pobjednička zemlja u Drugom svjetskom ratu, pozvana od strane muzeja Holokausta Yad Vashem u Izrael na obilježavanje Dana pobjede nad fašizmom. Dodatno je to priznanje hrvatskom antifašizmu, ali i uspjeh hrvatske državne politike, diplomacije koja ustrajno prenosi punu istinu o hrvatskoj povijesti.

»Antifašizam je kao opća civilizacijska tekovina suvremenog svijeta ugrađen u temelje Republike Hrvatske. U izvorišne osnove hrvatskog Ustava, kao najvišeg političko pravnog akta zemlje, utkane su vrijednosti antifašizma i odluke ZAVNOH-a iz 1943. godine. Pobjeda nad fašizmom i nacizmom označila je prekretnicu u Europskoj povijesti, a na njoj utemeljena ideja ujedinjene Europe kao zajednice slobodnih i demokratskih država, prvorazredni je civilizacijski doseg. Iz svog traumatičnog povijesnog iskustva hrvatski narod zna kolika je vrijednost života u miru, slobodi i demokraciji. Konačno oživotvorene ovih vrijednosti hrvatski narod je ostvario na kraju 20. stoljeća u okviru suverene i demokratske hrvatske države, stvorene i obranjene u domovinskom ratu.

Hrvatska povijest 20. stoljeća bila je obilježena dubokim prijeporima i kontraverzama. Te smo podjele uspjeli nadvaladiti pomirbom i zajedništvom, iskazanim tijekom Domovinskog rata i obronom od velikosrpske agresije. Bez tog zajedništva i pomirbe, za koju se zalago i prvi hrvatski predsjednik i utemeljitelj hrvatske države i sam antifašistički borac, **dr Franjo Tuđman**, ne bi bilo hrvatske države. Stoga nam je zajednička zadaća da hrvatsko društvo 21. stoljeća ne bude obilježeno podjelama koje proističu iz Drugog svjetskog rata. Budućnost želimo graditi na čvrstim europskim temeljima i zbog toga odlučno osuđujemo svaki totalitarizam i

odbacujemo svaki ekstremizam», rekao je Jandroković.

U povijest upisani zlatnim slovima

Potpredsjednik Hrvatskog sabora **Josip Friščić** govoreći i kao izaslanik predsjednika Sabora pozdravio je sve antifašiste koji su se još jednom okupili, ali i jednakto tako je uputio i čestitke svima onima koji diljem Hrvatske na različitim okupljalištima slave Dan antifašističke borbe, »šalju poruke, evociraju sjećanja, ali koji jednakto tako promišljaju što su to tekovine i koje su to vrijednosti koje su ugrađene u naše

Potpredsjednik HS Josip Friščić

svremene tokove». To sjeme antifašizma »niknulo je, širilo se, davalо plodove. Plod toga je završetak Drugog svjetskog rata na ovim prostorima, završetak zajedno sa silama Antihitlerovske koalicije«.

Sigurno je, bilo je i žrtava koje su pale za koje se ne zna ni gdje su, ni kako su stradale, bilo je onih kojima grobišta još uvijek nisu obilježena, ali »sigurno je i to da je taj dio naše povijesti upisan zlatnim slovima. Najprije u aktima koje je donio ZAVNOH, koje je delegacija ZAVNOH-a odnijela na zasjedanje AVNOJ-a. Poslije toga je to oživotvoreno u prostorima koji su oivičeni granicama Republike Hrvatske nakon Drugog svjetskog rata«.

Ono što je važno, kroz Domovinski rat naši branitelji pod naletom agresora branili su te granice i s ponosom danas govorimo to je Lijepa Naša. Svaka generacija dala je svoj dodatni iskorak, svoju kvalitetu, dodatnu kvalitetu življjenja na ovim prostorima jer nakon Domovinskog rata, ne samo da smo obranili prostore, nego smo stvorili uvjete za život po pravilima po kojima živi demokratska Europa.

Istina o NOB ispisana je u svjetskoj povijesti

snimio: Želimir Brala

Predsjednik SABA Ratko Maričić

Čast mi je pozdraviti vas i čestitati Dan antifašističke borbe Hrvatske i 66. obljetnicu pobjede nad fašizmom.

Prije 70 godina gotovo cijela Europa je stenjala pokorenata, a u šumama Brezovice u neposrednoj blizini Siska započela je jedna epopeja, s kojom se s pravom ponosimo. Ovdje su sisački antifašisti i komunisti formirali 22. lipnja 1941. godine Prvi partizanski odred na čelu s Vladom Janjićem - Capom. Nekoliko dana kasnije neviđeni ustaški teror nad golorukim srpskim narodom na Baniji, Kordunu i Lici dovodi do ustanka naroda Hrvatske - najprije u Srbu 27. srpnja, a zatim i u svim drugim krajevima naše zemlje.

Današnji praznik antifašističke borbe simbol je najsnažnijeg otpora Hrvatske protiv fašističkih okupatora, domaćih kvislinga, ustaša i četnika.

Antifašistička saveznička koalicija predvođena Sovjetskim Savezom, Velikom Britanijom i Sjedinjenim Američkim Državama izvojevala je veličanstvenu pobjedu i stvorila osnove za stvaranje slobodne Europe na zasadama antifašizma, kao tekovine Drugog svjetskog rata, što je civilizacijski temelj demokracije i suradnje među narodima.

Malena Hrvatska imala je u postotku najveći pokret otpora fašizmu od svih zemalja u Europi. Pružajući otpor okupatoru, ustašama i četnicima, Narodnooslobodilačka vojska i partizanski odredi Hrvatske, koje su uglavnom sačinjavali mladi u dobi od 15 do 25 godina, njih gotovo 75 posto, na čelu s glavnim štabom Hrvatske, formirala je 251 partizanski

odred, 78 brigada, 17 divizija i pet snažnih, elitnih korpusa NOV. Time je NOVH bila najjača grupacija u okviru NOV Jugoslavije. Zbog toga su na teritoriju Hrvatske na samom početku rata bila angažirana čak četiri njemačka korpusa i 10 divizija, a pri kraju rata okupatorske snage su narasle na osam korpusa i 20 divizija. Bile su to teške i krvave bitke u kojima je Hrvatska imala 204.650 boraca od čega je 65.000 poginulo u borbama, a velik broj nevinih žrtava stradao je u fašističko-ustaškim logorima.

Veličanstveni otpor fašizmu

Ovaj veličanstveni otpor fašizmu, zlu i nepravdi, organizirala je KPH u okviru KPJ kojoj je na čelu bio Josip Broz Tito. Svi pokušaji udruženih Njemaca, Talijana, ustaša i četnika da se ustanak uguši, doživljavaju neuspjeh.

Hrvatska je, kao ni jedna druga zemlja u bivšoj Jugoslaviji, ali ni u Europi, imala veliki oslobođeni teritorij i vojsku u pet korpusa. Pod sigurnim vodstvom J. B. Tita, a u okvirima Savezničke koalicije, ostvarena je veličanstvena pobjeda i osuđeni su planovi okupatora.

O toj pobjedi ne govorimo radi pobjedničkog slavlja. O pobjedi govorimo jer bez nje bi bili ostvareni četnički planovi velike monarhističke Srbije u kojoj bi preživjeli Hrvati, zbog ustaških zločina bili podređeni, bez prava i na nacionalno ime.

Nasuprot tome, Hrvatska je izborila u ratu svoju slobodu, svoj nacionalni identitet, svoj parlament – ZAVNOH, koji je proglašio hrvatsku državu kao federalnu jedinicu u federativnoj Jugoslaviji. Time je dokazano da postoji samo jedna Hrvatska, nasuprot NDH koja je bila u stvarnosti okupatorska tvorevina, a protiv hrvatskog naroda. Samo ova ZAVNOH-ovska Hrvatska je mogla osigurati da su matici domovini Hrvatskoj vraćeni Istra, Rijeka, otoci, Međimurje i Zadar. To je znanstveno utvrđena istina o povjesnoj ulozi NOV i PO Hrvatske i doprinosu Hrvatske pobjedi nad fašizmom.

Ta tekovina NOB-a u Drugom svjetskom ratu, Hrvatska država, priznata je od eminentnih povjesničara, pravnika i političara, ponovno je morala biti

branjena i obranjena je u Domovinskom ratu.

Hrvatska se može dići borbom na strani saveznika

Zato mladi trebaju učiti istinu o jednoj generaciji koja je ostavila duboki trag u našoj novijoj povijesti, a koju bi neki povjesničari najradije danas izbrisali iz udžbenika i svesti naroda. Znanost im to neće dozvoliti. Povjesna istina naše NOB ispisana je velikim slovima u svjetskoj povijesti, iako, istine radi, treba reći da su na ovogodišnjoj Državnoj maturi izostala pitanja vezana za Drugi svjetski rat. Izgleda da nadležni smatraju da taj dio naše povijesti ne treba znati.

Nije to prvi put da se dijelovi povijesti pokušavaju zanijekati pa i falsificirati. Čak se i zlodjela pojedinaca u II. svjetskom ratu, kao i dan danas u Domovinskom ratu, pripisuju svim časnim borcima NOR-a i čitavoj generaciji časnih branitelja u Domovinskom ratu.

Obilježavajući početak teških borbi, podsjećamo na ogromne patnje i žrtve naših seljaka, radnika, cijele jedne generacije mladosti. Oni su svojom žrtvom izborili slobodu, pravdu, toleranciju i ravnopravnost spolova, nacionalnu i vjersku ravnopravnost. Radi njih, kao i radi branitelja u Domovinskom ratu, koji su branili slobodu cijelovite i samostalne Hrvatske, dužni smo te vrijednosti čuvati i njegovati i o tome obavijestiti mlade naraštaje.

Žalimo za svim nevinim žrtvama, ali posebno poštovanje pripada onima koji su položili svoje živote u fašističkim logorima i u borbi za slobodu Hrvatske protiv fašizma, kao i onima koji su izginuli na strani antifašističke koalicije u nadčovječanskoj borbi za mir i slobodu.

Nama ostaje povjesna istina o jednom vremenu u kojemu je velika većina naroda Hrvatske stala i ostala na pravoj strani, teško izborivši svoju slobodu. Hrvatska se danas može dići svojom borbom na strani saveznika, a želja je još živilih borača NOR-a da i Hrvatska država to pokaže i dokaže svojim odnosom prema njima, provođenjem saborske Deklaracije o anti-fašizmu. S iskrenim zadovoljstvom ističem da na ovoj proslavi zajednički odaju počast tisucama palih u tom strašnom ratu, još živi pripadnici Narodnooslobodilačke vojske kao i branitelji Hrvatske.

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Ivo Josipović Hrvatska neće virtualni antifašizam

Poštovani i dragi sudionici antifašističke borbe, poštovani uzvanici, gospode i gospodo, vama i cijeloj Hrvatskoj čestitam Dan antifašističke borbe, praznik Republike Hrvatske.

Dozvolite mi da ponajprije izrazim zadovoljstvo što sam opet ovdje, evo za razliku od prošlih godina ima i neke simbolike, ne pada kiša, Sunce sije, i neka to bude simbol i znak, ne samo za odnos Hrvatske prema antifašizmu, nego i za perspektivu i europsku budućnost. Znamo što se dogodilo, povijest, činjenice, jasni su. Na početku Drugog svjetskog rata ovdje u ovoj šumi časna skupina ljudi po prvi put u Hrvatskoj, u bivšoj Jugoslaviji, ustala je protiv najvećeg zla 20. stoljeća, vjerojatno i najvećeg zla ukupne svjetske povijesti. Ljudi koji su se ovdje skupili, koji su osnovali Prvi partizanski odred naš su ponos, kao i svi oni koji su kao partizani, kao antifašisti sudjelovali u Drugom svjetskom ratu. Velik dio naših građana, prije svega Hrvata, ali i Srba, Bošnjaka, pripadnika drugih naroda i narodnosti, kako se govorilo u bivšoj Jugoslaviji, danas naših nacionalnih manjina, našeg bogatstva, ovdje su rekli NE zločinu, rekli su NE okupaciji, rekli su NE izdaji. S ponosom ističem činjenicu da su među njima mnogi od naših očeva i djedova i na njih smo ponosni.

Hrvatska je ponosna na svoje antifašiste

Dragi antifašisti ja sam na vas ponosan, na vas je ponosna Hrvatska. Povijest nam jasno priča o tome kako je jedan malobrojni narod ustao protiv okupatora, vanjskog neprijatelja, kako se govorilo, ali i protiv onih, koji su na žalost bili na krivom putu, koji su

podržali okupatora, koji su podržali nacizam. I možemo reći da je naš narod, predvođen partizanskim pokretom, na čelu s Josipom Brozom Titom, učinio sve da i ovdje pobijedi pravda, da pobijedi demokracija, da pobijedi ljudskost. Hrvatski partizani, zajedno s drugim narodima u Hrvatskoj i ne samo ovdje u Hrvatskoj, nego i širom bivše Jugoslavije, porazili su okupatora, porazili su četnike, porazili su ustaše. Porazili su sve one koji su, na neki način povjesno osramotili hrvatski narod, i ne samo hrvatski nego i druge narode bivše Jugoslavije. Prošlo je vrijeme kada na povijest treba gledati sa strašću. Došlo je vrijeme kada na povijest gledamo razumom, kada pomirbu i razumijevanje onog što se dogodilo, prebacujemo s jednog individualnog nivoa, s osobnih razračunavanja i obračuna na poruke. Za mene pogled na antifašizam, na našu povijest je ujedno i pogled u budućnost. Potrebno je iz povijesti, iz onoga što se dogodilo u Drugom svjetskom ratu, izvući pouke. Te pouke su vrlo jasne. I te pouke domoljublja, junaštva, žrtvovanja za dobro su pouke koje su razumjeli i naši branitelji tijekom Domovinskog rata. Antifašizam je duhovni otac Domovinskog rata i obrane naše državnosti.

Kao što sam rekao da sam ponosan na sve naše očeve i djedove koji su stali uz antifašističku borbu, uz sve one koji nisu imali pušku ali su podržavali antifašistički pokret, a takvih je bilo jako, jako puno, ne mogu ne reći da sam jednako tako bio ponosan na naše antifašiste kada su, razumjevši povijesnu poruku, prihvatali ruku pomirenja i u Teznom i na Bleiburgu odali počast i onima koji su stradali s druge strane. To je civilizacijska tekovina, to je vrijedan potez i ja zahvaljujem na tom junaštvu i patriotizmu koji je pokazan, jer pokazuje razumijevanje

♦Virtualni antifašizam se hvali hrvatskim antifašizmom kada razgovara u Europi, ali on bi to htio bez partizana i uz prezir njihova znakovlja

povijesti, jer pokazuje da su se iz povijesti izvukle pouke.

Naša budućnost se temelji na antifašizmu

Antifašisti, koji su naš ponos, danas se skupa sa svima nama suočavaju s nečim što zovemo virtualnim antifašizmom. Virtualni antifašizam ne piše u udžbenicima o onome što se dogodilo u Drugom svjetskom ratu. Virtualni antifašizam se, istina, pohvali njime kada je riječ o razgovorima u Europi, međunarodnim odnosima, ali dopušta da se ne obnavljaju neki spomenici koji su i vrhunska umjetnička djela. Virtualni antifašizam ne poštuje saborsku Deklaraciju o antifašizmu i antifašiste, borce Drugog svjetskog rata ne tretira onako kako bi ih trebalo tretirati, kao domoljube i branitelje sa svim onim pravima koji takvi ljudi moraju imati. Virtualni antifašizam bi antifašizam bez partizana, uz prezir njihova znakovlja. Ali Hrvatska neće virtualni antifašizam, to pokazuјete i vi ovdje, to pokazuju mlade generacije, vidim ovdje jako puno mlađih ljudi koji cijene ono što su njihovi očevi i djedovi učinili i hrvatska i europska budućnost je antifašistička budućnost. Nije slučajno s kolikim i kakvim intenzitetom, ljubavlju i poštovanjem Europa slavi antifašističku pobjedu. Siguran sam da se vremena mijenjaju i u Hrvatskoj. Slijedom povijesnih okolnosti taj naš virtualni antifašizam jedno vrijeme je, na žalost, diktirao obilježavanja odnosno nepoštivanja, pravog nepoštivanja antifašizma na jedan način koji nije primjeren. Ali, kažem, vremena se mijenjaju. Sretan sam što sve češće vidimo obnovljene spomenike antifašističke borbe. Sretan sam što vrlo često zajedno, mi predstavnici najviše državne vlasti sudjelujemo u obilježavanju antifašističkih pobjeda i iskazivanju poštovanja žrtvama fašizma. Sretan sam što znam da obilježavanje antifašizma, poštovanje ustavnih temelja iskazanih u antifašizmu neće prestati. Siguran sam isto tako da će naš pogled u budućnost sasvim sigurno imati one vrijednosti za koje se borio antifašizam. Upravo zato ja vam ovdje, dragi prijatelji, posebno antifašisti, obećavam da dok god mi traje mandat, a i poslije toga, dok sam živ, moje poštovanje prema antifašizmu, prema antifašističkim borcima nikada neće prestati.

Predsjednik RH dr. Ivo Josipović s odlikovanim antifašistima
Izvor: Ured Predsjednika RH, snimila Marija Kundek, službena fotografkinja

U povodu Dana antifašističke borbe

Čestitka predsjednice Vlade

U povodu Dana antifašističke borbe, 22. lipnja, predsjednica Vlade **Jadranka Kosor** uputila je građankama i građanima Hrvatske čestitku za praznik.

»Obilježavajući Dan antifašističke borbe prisjećamo se 22. lipnja 1941. kada je hrvatski narod ustrojio jednu od prvih antifašističkih postrojbi u okupiranoj Europi, ali i velike pobjede nad jednim od najvećih zala u povijesti, danas odajemo počast svim žrtvama

nacizma i fašizma, koje zasluguju naše puno poštovanje, zahvalnost i vječno sjećanje«, poručila je Kosor u čestitki.

Navela je i kako upravo „radi ustrajne borbe protiv fašizma, nacizma i svih drugih oblika totalitarizma, danas živimo u slobodnoj i demokratskoj Hrvatskoj u čije su temelje ugrađene vrijednosti i stećvine antifašizma.«

»Naša je dužnost i obveza, kako prema

onima koji su dali živote za slobodu u čijim plodovima danas uživamo, tako i prema budućim naraštajima, čuvati univerzalne vrijednosti mira i tolerancije, dostojanstva i demokracije, kako se zlo fašizma ili bilo kojeg drugog oblika totalitarizma nikada više ne bi ponovilo«, istakla je premijerka Kosor u čestitki koju je uputila u ime hrvatske Vlade i svoje osobno ime svim građankama i građanima za Dan antifašističke borbe.

Pula

Svečanost antifašista na Narodnom trgu

•Na pulskom Narodnom trgu 21. lipnja održan je svečani skup kojeg je organizirala Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Pule povodom obilježavanja Dana antifašističke borbe i 70. obljetnice ustanka protiv fašizma

Uime Grada Pule svečanosti je prisustvovao zamjenik gradonačelnika **Fabrizio Radin** koji održao prigodni govor. »Nema istinskog antifašizma bez demokracije i slobode, kao što nema prava i demokracije bez poštivanja i uvažavanja antifašističke baštine kao sustava vrijednosti koji podrazumijeva kontinuiranu borbu za slobodu i dostojanstvo čovjeka, za ravnopravnost svih ljudi i protiv svakog oblika diskriminacije. To su vrijednosti zbog kojih su se žrtvovali naši sugrađani u čiju čast obilježavamo današnji dan«, rekao je Radin.

Okupljenima se obratio i predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Pule, **Livio Blašković** koji je podsjetio kako su se Istra i Pula među prvima u Europi pobunili protiv fašista te da je ujesen 1943. godine donesena povijesna odluka o prijenosu Istre matici zemlji Hrvatskoj. »Na ovaj dan s poštovanjem se prisjećamo svih žrtava, svih pulskih boraca, njih više od tri tisuće koji su pronosili ideju antifašizma i stvarali duh slobode«, rekao je Livio Blašković.

Prigodne govore održali su i potpredsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Pule **Adriano Ruiba** te potpredsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske i predsjednik SABA Istarske županije **Tomislav Ravnić**.

Nakon svečanih govora održan je promenadni koncert Puhačkog orkestra grada Pule te nastup zbara Lino Mariani i Jazz kvarteta Wave, a prisutni su se čestili delicijama i vinom te su imali priliku učlaniti se u Udrugu.

Stara Gradiška

U Glasu antifašista broj 71. objavili smo reportazu o posjeti članova Savjeta Spomen područja Jasenovac lokalitetu Stara Gradiška. Slike s tog mjesta najbolje su potvrđile kako su objekti u Staroj Gradiški u vrlo zapuštenom stanju. Neposredno nakon toga upućen je zahtjev nadležnim organima Republike Hrvatske da se hitno pristupi renoviranju tih objekata koji su spomenici na lokacijama na kojima su se u vrijeme Drugog svjetskog rata dogodili stravični zločini nad nedužnim žrtvama ustaško-fašističkog režima.

Posebno je upozorenje je da je na lokalitetu zgrade Kavalira-Kule, kao dijela tvrđave Stara Gradiška, potrebno hitno obaviti renoviranje zbog potencijalne opasnosti od dalnjeg urušavanja i mogućnosti

Počinje renoviranje »Kule«

•Sredstvima Ministarstva kulture, odobrenim u 2011. godini u iznosu od 400.000 kuna, započete su aktivnosti na realizaciji zaštite zgrade Kavalira-Kule kao dijela tvrđave Stara Gradiška

»Kula« u Staroj Gradiški - simbol stradanja žena i djece u ustaškim logorima

da bude ugrožena sigurnost posjetitelja Spomen-područja.

Inicijativa Savjeta Spomen-područja Jasenovac naišla je na odjek. Sredstvima Ministarstva kulture, odobrenim u 2011. godini u iznosu od 400.000 kuna, započete su aktivnosti na realizaciji zaštite ovog značajnog povijesnog objekta. Ugovorena je izrada konzervatorske podloge i arhitektonskog snimka postojećeg stanja, s izradom elaborata prijedloga sanacije konstrukcije. To je jedan od preduvjeta za objavu natječaja za izradu kompletne projektne dokumentacije i za ulazak u završnu fazu radova.

Katica Sedmak

Svečanosti za obljetnicu slobode

◆ Prigodnim svečanostima u Europi i u Hrvatskoj obilježen je 9. svibnja Dan pobjede nad fašizmom koji je utemeljen i kao Dan Europe

Pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske dr. Ive Josipovića 10. svibnja je u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu priređen prigodan domjenak za najviše predstavnike hrvatskog političkog života, za diplome akreditirane u Hrvatskoj, predstavnike civilnog društva, antifašističkih boraca i antifašista, vjerskih zajednica i medija. Svečanosti je prisustvovao i šef delegacije Europske unije u Republici Hrvatskoj Paul Vandoren.

Za Dan pobjede nad fašizmom položeni su vijenci na Grobnici narodnih heroja na zagrebačkom groblju Mirogoj, a posebna komemorativna svečanost i polaganje vijenaca održana je na Memorijalnom kompleksu Batinskoj bitci podno Augustiničevog spomenika Pobjede. Vijence su položili, izaslanik predsjednika Republike Hrvatske brigadni general

Ivan Jurić, veleposlanici Rusije i Ukrajine Robert Markaryan i Oleksandr Levčenko, opravnik poslova kazahstanskog veleposlanstva Yedil Kazykhannov, generalni konzul Republike Srbije Živorad Simić, predsjednik Saveza antifašističkih boraca Hrvatske Ratko Maričić, te predsjednik Skupštine Osječko-baranjske županije Zlatko Maksimović. Na platou podno spomenika u povodu toga bio je postrojen počasni vod Hrvatske vojske.

Delegaciju Saveza antifašističkih boraca i antifašista sačinjavali su predsjednik ŠABA Ratko Maričić i članovi Predsjedništva ŠABA RH Nikola Uzelac, Nikola Opačić i Vedran Žuvela.

Tijekom Batinske bitke, odnosno forsiranja Dunava u studenom 1944. godine odvijala se jedna je od najvećih bitaka u ovom dijelu Europe. Poginulo

je preko 3.000 vojnika s obje strane, od čega 1.500 vojnika Crvene armije i oko 500 pripadnika Narodnooslobodilačke vojske.

Izaslanstva Saveza antifašističkih boraca i antifašista grada Belog Manastira zajedno sa stranim izaslanstvima položili su vijence na spomenik u Branjinom Vruhu, partizanskom groblju te kod spomenika Crvenoj armiji na mjestu gdje je zajednička grobnica s posmrtnim ostacima 1.297 njezinih vojnika.

Govoreći na Komemoraciji predsjednik ŠABA RH Ratko Maričić je naglasio da su se okupili na godišnjicu pobjede i mira za sve narode Europe i da time odaju počast znamenitim i neznamenitim junacima Batinske, ali i brojnih bitaka u Drugom svjetskom ratu protiv sila mraka - nacifašizma.

Da bi se pobijedilo zlo nacifašizma, milijuni su dali svoje živote i to se nikada ne smije zaboraviti. U toj divovskoj borbi najveći teret podnijeli su narodi tadašnjeg Sovjetskog saveza sa čak 25 milijuna žrtava, ali su vrlo značajan doprinos dale Velika Britanija, Sjedinjene Američke Države, Francuska i Kina, ali i naši narodi.

»Na ovom mjestu, gdje su u 20 dana teških borbi borci III. ukrajinskog fronta i 51. vojvodanske brigade novembra 1944., ne samo uspješno forsirali Dunav, već i savladali izuzetno snažnog i dobro utvrđenog neprijatelja, već su i oslobodili cijelu Baranju i time stvorili preduvjet za daljnje napredovanje Crvene armije k srcu nacističke Njemačke«. Žrtve su bile ogromne i na njima se temelji sloboda svih nas i zato im možemo biti vječno zahvalni, rekao Maričić.

»Kako vrijeme odmiče, mnogi su skloni zaboravu na te teške dane. Što je još gore, javlja se nova generacija koja o zlu, koje je prijetilo svijetu, ili ništa ne zna ili se pak indoktrinira idejama nacizma i klerikalizma, izvořitima milijunskih tragedija. Dužnost je svih nas, bez obzira iz koje države dolazili, da stalno ukazujemo do kakvih je razmjera dovela rasna politika i nacionalna i vjerska mržnja«, upozorio je predsjednik ŠABA RH.

Dan pobjede obilježen je diljem Hrvatske. Polaganjem vijenaca na Spomenik oslobođenja na Delti obilježen je i u Rijeci. Vijence su položila izaslanstva Grada i Udruge antifašističkih boraca i antifašista Rijeke.

Dubrovački antifašisti su obilježili 9. svibnja - Dan pobjede nad fašizmom i Dan Europe polaganjem vijenaca na Spomen groblju boraca NOR-a na Boninovu. Položeni su vijenci Grada Dubrovnika i Udruge antifašista Dubrovnik. Organizirana je i tribina Udruge antifašista Dubrovnika u kongresnoj dvorani hotela »Bellevue« na temu antifašizma u Hrvatskoj, Europi i svijetu. Gost predavač bio je Budimir Lončar istaknuti diplomat i predsjednik Savjeta za vanjsku politiku i međunarodne odnose Predsjednika RH.

S.T.

Spomenik u Batini

Dostojanstveni skupovi za Dan oslobođenja grada

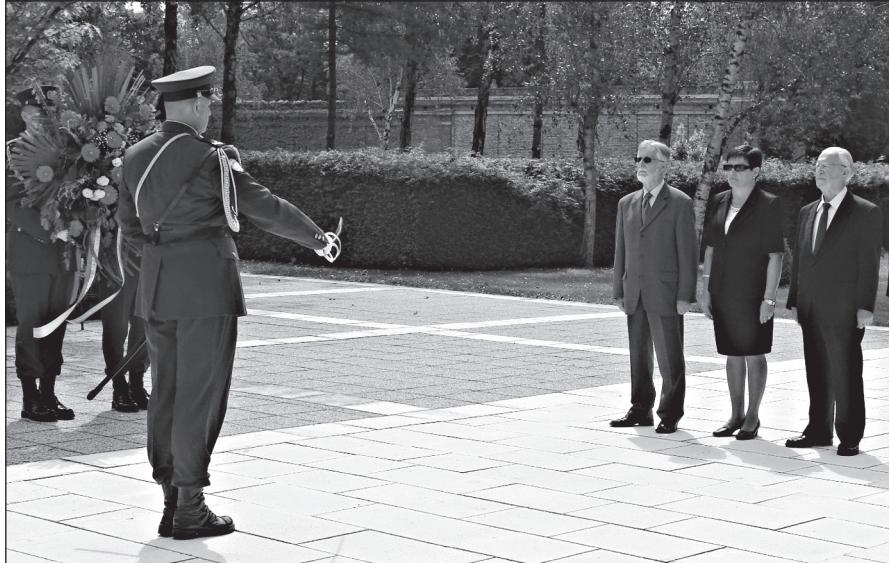
♦Dan oslobođenja Zagreba 8. svibnja obilježen je u znaku 70. jubilarne godišnjice početka antifašističke borbe u Hrvatskoj dosta skromno – prigodno, ali dostojanstveno

Izaslanstva Predsjednika Republike, Grada Zagreba te delegacije Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, ZUABA grada Zagreba i Zagrebačke županije položili su vijence na Grobnuču narodnih heroja na Mirogoju i na spomenik u Memorijalnom spomen-parku žrtvama ustaškog zločina u Dotršćini.

Delegacija sekcije Prve proleterske brigade iz Beograda, kao gosta SABA RH, položila je vijence na Mirogoju kao i na spomenik palim borcima u Vrbovcu. U borbama za oslobođenje, na prilazima Zagreba, na tzv. »Zvonimirovoj liniji« (Vrbovec – Zelina) 6. i 7. svibnja 1945. godine poginula su 163 borca Prve proleterske divizije. Na toj liniji je bio posljednji ozbiljniji otpor njemačkih snaga i ustaških postrojbi tzv. NDH.

U spomen na trajno sjećanje na poginule proletere, pored zajedničke grobnice 1955. godine, SUBNOR Hrvatske podigao je spomenik sa zvijezdom petokrakom na kojoj su srp i čekić. Zasluzuće da se i u ovoj prilici istakne da je spomenik očuvan i primjerno održavan što služi na čast vlasti grada Vrbovca i mjesnog stanovništva.

Na komemoraciji kod spomenika skup je pozdravio gradonačelnik Vrbovca **Vladimir Bregović** i izrazio zahvalnost

Delegacija SABA RH - predsjednik Ratko Maričić i potpredsjednici Katica Sedmak i Josip Skupnjak - polazu vjenac na Mirogoju

partizanskim borcima za doprinos u oslobođanju vrbovečkog kraja i Hrvatske.

Ispred SABA RH **Vinko Šunjara**, član Predsjedništva, u prigodnoj riječi istaknuo je značaj povijesnih događanja u Drugom svjetskom ratu i u Narodnooslobodilačkoj antifašističkoj borbi Hrvatske. Državnost Republike Hrvatske temelji se na antifašizmu, rekao je Šunjara i

zahvalio ne primjerenom održavanju spomen-obilježja.

Predsjednik Sekcije Prve proleterske brigade **Zdenko Duplančić** u kraćem govoru opisao je težinu dvodnevne bitke za oslobođenje moslavačkog područja te posljednjem organiziranim otporu okupatora i njegovih kvislinga.

Nakon komemorativnog dijela gradonačelnik Bregović je priredio prijem za sudionike svečanosti.

Prijem za predstavnike SABA RH i Grada Zagreba, te goste iz Beograda priređen je u zgradu Uprave Grada Zagreba kojom prigodom su razmijenjene pozdravne riječi domaćina dogradonačelnice **Jelene Pavičić - Vukičević** i predsjednika SABA RH **Ratka Maričića** koji se prigodnim riječima zahvalio u ime gostiju.

U povodu obilježavanja Dana pobjede nad fašizmom i 66. obljetnice oslobođenja Zagreba, izaslanstvo Grada - zamjenica gradonačelnika **Jelena Pavičić-Vukičević**, potpredsjednica Gradske skupštine **Tatjana Holjevac** i pročelnik Gradskog ureda za financije **Slavko Kojić**, u društvu s predstvincima Saveza antifašističkih boraca i antifašista (SABA) položili su vijence na Grobnuču narodnih heroja na Mirogoju i kod Zida boli.

V. Š.

Komemoracija kod spomenika u Vrbovcu

•Više od 200 osnovaca s područja Primorsko-goranske županije na ljetnom Memorijalu mira – 26 smrznutih partizana

Usredištu Gorskog kotara smjestio se Mrkopalj, izgrađen na visoravni na 824 metra nadmorske visine i okružen Velikom Kapelom i Bitorajem. Od Rijeke je udaljen 50-ak kilometara. Naselje je rijetko naseljeno, pa ima svega oko 1300 stanovnika. Prirodna atrakcija, odnosno, rezervat prirode su Bijele i Samarske stijene i Bjelolasica. Mrkopalj je kolijevka nordijskog skijanja i odavde potječe olimpijci **Nada Birko Kustec, Jakov Fak i Franjo Jakovac**. Ima uređena skijališta Čelimbaba i Begovo Razdolje (najviše naselje u Hrvatskoj – 1078 metara nadmorske visine), te Hrvatski biatlonski centar. Međutim, Mrkopalj je znan jer se svake godine u veljači u tom gradiću, na Matić poljani, u Begovom Razdolju i na Zagmajni organizira višednevna komemorativna svečanost »Memorijal mira – 26 smrznutih partizana«.

Tada se evociraju sjećanja na noć 19/20. veljače 1944. Godine, kada su po snježnoj vijavici – na trasi od Tuževića do Mrkoplja preko Matić poljane, iznemogli i smrzli, zauvijek ostali borci – njih dvadesetšestorica, pokošeni »bijelom smrću«. Velik broj partizana umro je od posljedica hladnoće i smrzavanja u stacionarima, a mnoge od njih su posljedice tog stravičnog »kijameta« i proživljenog pakla pratile čitav život.

Dakako, vrlo loši vremenski uvjeti – snažna kiša, susnježica i studen omeđili su i ovogodišnji program trodnevnih svečanosti u veljači. Toplij dani su ugodniji, te se već petu godinu zaredom odvija ljetni »Memorijal mira – 26 smrznutih partizana«, kao uspomena na tragični događaj tijekom marša Druge brigade 13. primorsko-goranske divizije NOV Hrvat-

Školarci na Matić poljani

Matić poljana – Spomenik smrznutim partizanima (rad arhitekta Zdenka Sile)

ske prije 67 godina. Oko 400 sudionika u šumovitom Gorskem kotaru, početkom lipnja ove godine posjetilo je Mrkopalj i Matić poljanu. Upriličen je sat povijesti ispred spomenika na Matić poljani (rad arhitekta **Zdenka Sile**) i druženje mlađih s antifašističkim borcima. Bilo je tu i oko 200 učenika osnovnih škola iz Novog Vindolinskog, Triblja, Rijeke, Delnice, Hreljin, Bakra, Čavli i Krka, te članovi udruga antifašističkih boraca i antifašista iz Rijeke, Ougulina, Crikvenice, Delnice, Mrkoplja, Ravne Gore, Zagreba, Karlovca...

»Ledeni marš« 2. brigade 13. primorsko-goranske udarne divizije NOV Hrvatske je jedan od najtragičnijih događaja koji se dogodio u tijeku narodnooslobodilačke borbe naroda Hrvatskog primorja, Gor-

skog kotara i Istre – istaknuo je, među inim, **dr. sc. Branko Dubravica**, profesor Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu i član Izvršnog odbora Savjeta antifašista Hrvatske. O toj tragičnoj noći mladi i svi ostali okupljeni, pojedinosti su mogli doznati od pet preživjelih partizanskih boraca (**Slavko Pleše, Franjo Jelušić, Milan Vikić, Milan Petrović i Anton Fugošić**).

U toj noći strave i užasa, kad je temperatura pala na 30 stupnjeva ispod nule, u borbi protiv planine, brigada je desetkovana bez ijednog ispaljenog metka. Sjećanje na te ljude i njihovu žrtvu moramo čuvati – poruka je petorice veterana, danas živih partizanskih boraca iz kolone u zagrljaju »bijele smrti«.

B.M.

SMS intervju Ratko Maričić

Borci NOR-a su stvorili Hrvatsku

Kako komentirate da se gotovo i ne slavi Dan bjede 8. svibnja?

Žao mi je što se taj dan ne obilježava kao ranijih godina. No, današnje generacije nisu educirane i nisu informirane o tome što je bio fašizam, a što antifašistička borba.

Treba li slaviti Dan oslobođenja Zagreba?

Svakako treba slaviti i Dan pobjede i Dan oslobođenja Zagreba jer je to bila pobjeda nad mračnim silama fašizma. Rezultat NOR-a bila je Hrvatska u današnjim granicama. Federalna Hrvatska i njezine granice u federalnoj Jugoslaviji čine Domovinski rat opravdanim.

Jesu li i koliko izjednačena prava boraca NOR-a i branitelja Domovinskog rata?

Domovinski rat obranio je Hrvatsku, a NOR ju je stvorio i to moraju svi shvatiti. Zato je potrebno izjednačiti u pravima borce NOR-a i branitelje. U to sam duboko uvjeren.

Obilježena 66. obljetnica oslobođenja logora

•Komemoracija u povodu 66. obljetnice oslobođenja logora Mauthausen 8. svibnja 2011. održana je pod motom Mreža terora. Među 5000 članova izaslanstava zemalja čiji su pripadnici bili zatočeni i poubijani u logoru Mauthausen, bilo je hrvatsko izaslanstvo, koje je vodio izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora predstojnik Ureda predsjednika Hrvatskog sabora dr. Mišo Munivrana

Hrvatsko izaslanstvo činili su i predstavnici veleposlanstva RH u Austriji - **Gordan Bakota**, veleposlanik, **Tihomir Herceg**, bojnik, vojni izaslanik, **Barbara Majer**, druga tajnica i **Damir Poljak**, djelatnik sigurnosti. U izaslanstvu su bili i predstavnik Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH **Miroslav Kirinčić**, predstavnik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije, zatočenik logora Mauthausen **Dalibor Vlastelica**, predstavnici udruga proisteklih iz Domovinskog rata: **Zvonko Marić**, v.d. glavnog tajnika UDVR RH, **Valentin Rajković**, umirovljeni pukovnik HV, glavni tajnik ZUDHOS-a, **Vladimir Rihtar**, umirovljeni natporučnik, predstavnik HVIDR-e Novi Zagreb, **Krunoslav Samoščanec**, umirovljeni bojnik i predstavnik UHVDR grada Zagreba, **Alojzije Hren**, umirovljeni pukovnik i **Tihomir Tolić**, umirovljeni satnik, te predstavnici Zajednica udruga hrvatskih branitelja lijecenih od PTSP-a RH **Tihomir Trešćec** i **Vladimir Pukšec**.

Obilježavajući 66. obljetnicu oslobođenja logora hrvatsko izaslanstvo položilo je vijenac na spomen ploču hrvatskim logorašima. Tom prigodom u svom obraćanju **dr. sc. Mišo Munivrana** istaknuo je kako je Hrvatska bila članicom antifašističke koalicije u Dugom svjetskom ratu, te da se zasadi antifašizma moraju čuvati kako se više nikada ne bi moglo svjedočiti pogubljenju stotina tisuća ljudi u logorima smrti. U sklopu središnje komemorativne svečanosti izaslanstva brojnih država, među kojima i izaslanstvo Republike Hrvatske,

Brojno hrvatsko izaslanstvo na komemoraciji u prostoru bivšeg nacističkog logora Mauthausen

položila su vijence na središnju spomen-ploču logora Mauthausen.

Ovogodišnjoj komemoraciji bile su načoće brojne skupine mlađih pripadnika antifašista pojedinih državnih izaslanstava, posebno onog iz Austrije. Valja izdvojiti riječi **Arnolda Kaufmana**, izaslanika Međunarodnog komiteta Mauthausena iz USA koji je u svom obraćanju sudionicima komemoracije poručio da se protiv bilo kojeg oblika nasrtaja na antifašističke i demokratske zasade valja boriti. Pri tome djecu treba podučavati tolerantnosti i u domu

i u školi, a kao roditelji moramo pružati primjer kako se ne smije mrziti one koji su različiti od nas na bilo koji način.

Ne smijemo, također, ponižavati druge kako bismo prikrali nedostatke naših zajednica i nas samih.

Konačno, moramo sačuvati sjećanja i zapise kako se ne bi mogla prekrajati povijest i kako se ne bi moglo zaboraviti što se dogodilo ovdje i u drugim logorima smrti, kada su neki izgubili kontrolu nad svojom zlom prirodom.

Miroslav Kirinčić

Lipik

Veljko Mandić ponovno predsjednik

Za potpredsjednike UABA izabrani Mišo Straga i Pero Matić, a za tajnika Mirko Rađenović

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Pakrac - Lipik održala je svoju izbornu skupštinu, na kojoj je izabran novo rukovodstvo. Na konstituirajućoj sjednici Predsjedništava, održanoj na-

kon skupštine za predsjednika Udruge ponovno je izabran **Veljko Mandić**, a za potpredsjednike su izabrani **Mišo Straga** i **Pero Matić**.

Za tajnika je izabran **Mirko Rađeno-**

vić

, a članovi Predsjedništva su: **Branko Manojlović**, **Đorđe Gunjević**, **Milutin Pavković**, **Zlatko Husko**, **Tomo Jendrašić**, **Rade Kovačić** i **Radmila Vrhovac**.

P.M.

Obilježena 68. godišnjica bitke na Neretvi

• Izaslanstvo Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske prisustvovalo je 7. svibnja 2011. u Jablanici obilježavanju 68. godišnjice bitke na Neretvi. U delegaciji su bili potpredsjednik SABA RH Jovan Vejnović, član Predsjedništva SABA Mirko Mećava i član Savjeta SABA dr. Branko Dubravica

Vijence su položile i delegacije SABNOR-a BiH, Općine Jablanica, SUBNOR-a Crne Gore, Saveza antifašista Republike Srbije, brojne delegacije općinskih odbora SABNOR-a i društava »Josip Broz Tito«. Uz građane BiH u Jablanici su bili i brojni građani iz Hrvatske, Srbije i Crne Gore. Riječi dobrodošlice je uputio općinski načelnik **Salem Dedić**, a obratio se i federalni ministar za pitanja boraca i invalida obrambeno-oslobodilačkog rata **Zukan Helez**.

O značaju bitke za ranjenike govorili su **Jovan Vejnović**, potpredsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, **Branko Pavićević**, potpredsjednik Republičkog odbora SUBNOR-a Crne Gore, **Sead Hadžović**, predstavnik Saveza antifašista Republike Srbije i **Jure Galić**, predsjednik SABNOR-a BiH.

Govoreći na skupu u ime delegacije iz Hrvatske potpredsjednik SABA Jovan Vejnović je istaknuo veličinu, odlučnost i humanistički karakter bitke za ranjenike. Naglasio je da su se mladići i djevojke, heroji s Neretve borili ne samo protiv neprijatelja i za oslobođenje okupirane zemlje, nego za nove humanije i pravednije odnose u izgradnji budućeg društva. Bili su preteča onoga što danas zovemo novim demokratskim standardima i principima na kojima se grade države i demokratska društva Evrope i svijeta, rekao je Vejnović.

Organizatori manifestacije su bili SABNOR BIH, Društvo »Josip Broz Tito« Jablanica, Muzej »Bitka za ranjenike na Neretvi«, a pokrovitelj Općina Jablanica.

U kulturnom dijelu programa nastupila su kulturno-umjetnička društva (KUD) »Prijatelji« i »Neretva« iz Jablanice.

Na skupu je bilo više od 1500 ljudi iz država s područja bivše Jugoslavije. Iz Republike Hrvatske na skup su pristigle i grupe antifašista iz Dubrovnika, Makarske i Kaštela.

Atmosfera je bila dosta dana obilježavanja najboljih dana bitke za ranjenike. Orile su se partizanske pjesme i sve je odisalo spontanošću i iskrenim odavanjem počasti jednoj mladosti koja te 1943. godine uz nadčovječanske napore vodila najhumaniju bitku - onu za spas ranjenika.

Jovan Vejnović

Zgrada muzeja »Bitka za ranjenike na Neretvi« u Jablanici

Srušeni most iz vremena Bitke na Neretvi svjedoči o herojskim danima NOB-a

Skandal na Državnoj maturi

Test iz povijesti bez pitanja o Drugom svjetskom ratu

Na ispitu iz povijesti na državnoj maturi među 60 zadataka nije bilo ni jednog pitanja koje se izravno odnosilo na razdoblje Drugog svjetskog rata. Tako osnovni pojmovi iz tog razdoblja nisu niti spomenuti.

Hitler, sile Osvoline, holokaust, Staljin, Antihitlerovska koalicija, antifašizam, partizani, Tito, Narodnooslobodilačka borba, ZAVNOH i drugi pojmovi bez kojih je test iz povijesti teško zamisliv ipak je izabran za test povijesti na Državnoj maturi, koji je 25. svibnja polagalo oko 2000 maturanata.

Činjenica da je na ispitu izostala provjera znanja o Drugom svjetskom ratu iznenadila je i same sastavljače pitanja koje je predvodila Dunja Modrić Blivajs, profesorica Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Ipak, nakon provjere pitanja za Jutarnji list je poručila da u testu postoje »kvalitetna pitanja iz tog razdoblja«. No, dva pitanja na koja se referira Modrić Blivajs su rubno vezana uz II. svjetski rat. Prvo je pitanje zapravo zemljovid ispod kojeg piše »Koje razdoblje hrvatske povijesti prikazuje zemljovid?«. Od četiri ponuđena rješenja, točan je odgovor »Drugoga svjetskoga rata«. U drugom se pitanju pak traže objašnjenja pojmovev »cionalizam«, »konačno rješenje«, »petoljetka« i »prohibicija«.

Sastavljači pitanja istaknuli su kako skupina sastavlja četiri inačice testa, a Nacionalni centar odabire jednu od njih, te članovi skupine ne znaju kako će test u konačnici izgledati.

Danas.hr

•Pvodom 70. obljetnice stradanja nedužnih žrtava ustaškog terora upriličen komemorativni skup, odana počast i evocirana sjećanja na taj zločin

Uorganizaciji Sekcije 8. Kordunaške divizije pri SABA RH, poveća skupina antifašističkih boraca i antifašista 6. svibnja posjetila je Karlovac, Veljun i nekoliko spomen-obilježja na području Korduna.

Običaj je da se Dan oslobođenja grada obilježi u organizaciji gradskih vlasti. Međutim, za Karlovac to nije slučaj. Udruga antifašističkih boraca i antifašista Karlovca upriličila je prigodnu komemorativnu svečanost u povodu 66. obljetnice oslobođenja grada na četiri rijeke (Karlovac je oslobođen u završnim operacijama za konačno oslobođenje zemlje 6. svibnja 1945. godine). U NOR-u je u Karlovcu bio jak ustaško-domobranski i talijanski garnizon, od 1943. godine, i njemački, odakle su polazile brojne akcije protiv jedinica NOV i PO Hrvatske na slobodnom teritoriju (Kordun, Banija, Petrova gora, Četvrta neprijateljska ofenziva). Domaćinima iz Karlovačke županije pridružili su se antifašistički borci i antifašisti iz Zagreba (govorili su **Mirko Miladinović**, predsjednik UABA Karlovca i **Damir Jelić**, gradonačelnik Karlovca) ispred spomenika palim borcima i žrtvama fašističkog terora (rad kipara Vanje Radauša), potpuno uništenog: skulpture odnesene, a zid unakažen grafitima.

Stvaranjem tzv. NDH 1941. godine i uspostavom ustaške vlasti, dio Korduna, omeđen rijekom Koranom od izvora do Slunja i cestom Plitvička Jezera – Slunj, našao se u potpunom okruženju ustaških garnizona i oružanih postaja. Paveliću nije bilo teško takvo okruženje uključiti u zlodjelo prema srpskom narodu (kao što je znano u tom okruženju živjelo je oko 90% srpskog stanovništva).

...Bio je Đurđevdan, pravoslavni vjerski praznik – 6. svibnja 1941. godine. Na Kordunu je u Hrvatskom Blagaju mučki ubijeno 525 Srba. Bilo je to vrijeme kada nije bilo nikakvih oružanih borbi.

U Karlovcu je već početkom svibnja 1941. godine održan sastanak pod vodstvom ustaše-emigranta **Zdravka Karlovića**, na kojem je odlučeno da se inscenira ubojstvo jednog Hrvata, proustaški orijentiranog mlinara **Josipa Mravunca** i njegove obitelji u Hrvatskom Blagaju i da to bude povod za hvatanje i ubijanje Srba iz Veljuna i okolnih sela. (Ubijeni su Josip Mravunac, njegova žena, majka i sinovi od petnaest

SJEĆANJA NA KRVAVI ĐURĐEV DAN

i četiri godine, spasila se samo kći Milka, plivanjem u Korani).

Nakon toga došlo je do hvatanja 525 tamošnjih Srba, koji su premlaćivani – neki do smrti i odvedeni u školu u Hrvatskom Blagaju, odakle su ih po grupama odvodili u nedaleku dolinu, zvanu Tičkova i ubijali nožem i maljem. Čitavu dolinu ubojice su zakopale mrtvim tijelima, izravnale je i po njoj posijale zob. U tom pokolju likvidirano je 18 članova veljunske partiske čelije, član OK KPH **Radoš Vujičić** i organizacioni sekretar OK KPH okruga Karlovac **Nikola Kukić**, koji se tu našao u prolazu za Slunj. Kukić je bio izaslanik i na V. zemaljskoj konferenciji KPH, inače pekarski radnik. Ustaše su ga sasjekle motikama.

Tim je povodom, također na Đurđevdan, 6. Svibnja 2011. održana komemorativna svečanost. Položeni su vijenci i cvijeće, te odana počast nevinim žrtvama ustaškog pokolja ispred spomen-kosturnice u Veljunu. Članovi antifašističkih udruga iz Zagrebačke i Karlovačke županije te delegacije Srpskog narodnog vijeća Hrvatske položili su vijence i u Hrvatskom Blagaju na mjestu gdje je izvršen zločin, ispred zajedničke grobnice (ona je oskrvnutu u 2000. godini, počinitelj je poznat, a poznata je i »dama« koja se javno ispred kamera pomokrila na spomen-obilježje).

Nakon oslobođenja zemlje, iz te grobnice u Hrvatskom Blagaju prenesene su kosti žrtava ustaškog terora u spomen-kosturnicu u Veljunu, izgrađene u obliku bunkera na čijoj se prednjoj strani nalazi tekst o masakru ustaša i popisom stradalnika. Na dnu ploče uklesani su stihovi pjesnika Jovana Jovanovića Zmaja: »Ti grobovi nijesu rake već kolevke novih snaga«. I ovaj je spomenik (dvije brončane figure boraca i kosturnica) oštećen tijekom 2000. godine.

Na komemorativnoj svečanosti govo-

rili su: **dr. sc. Milorad Pupovac**, saborski zastupnik i predsjednik Srpskog narodnog vijeća Republike Hrvatske, **Dragan Pajić**, ratni komandant 1. brigade 8. kordunaške divizije i **Josip Boljkovac**, član Savjeta antifašista Hrvatske. Skupu su nazočili, među inim i **Stanimir Vukičević**, veleposlanik Republike Srbije u Republici Hrvatskoj i **dr. sc. Đuro Žatezalo**, potpredsjednik Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske.

Delegacije antifašističkih boraca i antifašista položile su vijence i na još nekoliko spomen-obilježja na području Korduna. U Bročancu na cesti Slunj – Rakovica kod spomenika koji je podignut za 76 palih boraca i 359 civilnih žrtava fašizma, među kojima i 88 djece (zdanje je oštećeno). Također i u Rakovici, gdje je uz srušeni spomenik i spomen-kosturnicu palim borcima HDZ-ova vlast podigla novi spomenik »Poginulim borcima Domovinskog rata i poginulima u II. svjetskom ratu«. Znači i onima koji su se u Drugom svjetskom ratu borili protiv partizana, dakle fašistima.

U Donjem Prmišlju izgrađena je spomen-ambulanta na kojoj je bila spomen-ploča s imenima 327 palih boraca i podatkom da su tijekom rata u tom kraju fašisti pobili 1428 civila. Sve je uništeno. U selu Sadilovcu nema više spomenika za 46 palih boraca. Nema više ni sela! Napušteno je i prazno. U tom mjestu postavljena je obnovljena spomen-ploča na ostacima pravoslavne crkve u kojoj su ustaše pobile 310 mještana Sadilovca i poklale 153 osobe iz susjednog sela Bugara, također srpske nacionalnosti.

Na tim spomen-obilježjima, upriličen je i mali sat povijesti, a govorili su članovi Sekcije 8. kordunaške divizije pri SABA RH: **Ljuban Miljković** i **Dragan Cvjetičanin**.

B.M.

Dragan Pajić pozdravlja skup u ime SABA RH

snimio: Z. Herteg

KAD JE SMRT HODALA NA PRSTIMA

♦Na Spomen-groblju vijence položile delegacije antifašističkih boraca, logoraša, članovi obitelji stradalih, predstavnici vlasti i političkih stranaka

Nakon što su partizani oslobodili zatočenike, kaznionica u Lepoglavi postala je logor, a njezin prvi zapovjednik **Ljubo Miloš** zaveo je teror. Pojedine likvidacije provođene su noćnim upadima u celije. Početkom travnja 1945. godine, strahujući da bi logor mogao biti oslobođen, tadašnji zapovjednik **Maks Luburić** naložio je hitnu likvidaciju lepoglavskog kazamata. Konačna likvidacija (nakon što su na slobodu pušteni kriminalci i zatočenici-ustaše) otpočela je sredinom travnja 1945. godine. Tada je »smrt hodala na prstima« – zapisao je pjesnik **Đorđe Radišić** u poemama »Oči trava«.

Prvi transport od 800 logoraša upućen je 11. travnja, a drugi s 500 zatočenika dva dana kasnije u pravcu Jasenovca. Iz jednog vagona tijekom transporta uspjelo je pobjeći, i tako se spasiti, tek desetak nesretnika. Većina logoraša po dolasku u Jasenovac odmah je pobijena. U lepoglavskoj kaznioničkoj ostalo je sedamdesetak zatočenika (od kojih 20 žena), kako bi održavali pogon logora. Njih su ustaše likvidirale noću, 30. travnja. Većinu ubijenih ustaše su bacile u bunar u dvorištu kaznionice. Spasila su se trojica: **Karlo Dombaj, Sado Kohen i Đuro Klen**.

Komemorativna svečanost

U povodu tragičnih zbivanja na Spomen-groblju Lepoglava (961 pokopana žrtva fašističkog terora) upriličena je komemorativna svečanost. Nazočne je pozdravio **Gojko Matić**, predsjednik Podružnice antifašističkih boraca i antifašista Lepoglava. Vijence i cvijeće položile su brojne delegacije antifašističkih boraca i antifašista Krapinsko-zagorske, Varaždinske, Međimurske i Zagrebačke županije, Društva »Josip Broz Tito«, logoraši i članovi obitelji stradalih, te predstavnici lokalnih vlasti i političkih stranaka.

Kako navode u svojoj knjizi **Mišo Deverić i Ivan Fumić** »Hrvatska u logorima 1941.-1945.«, Lepoglava kao logor djelovaо je u tri faze. Prva počinje 1939. godine, kada je vlast Banovine Hrvatske osnovala

logor za »nepočudne elemente«. Tu su bili zatočeni komunisti i hrvatski nacionalisti – ustaše. Dolaskom ustaša na vlast počinje druga faza (do 28. srpnja 1941. godine). Bojeći se bijega logoraša, sličnog onom u Kerestincu, ustaše počinju likvidaciju nepočudnih. Prva žrtva bio je Bude Borjan. Nakon par dana su još petorica logoraša strijeljana kod Vinice. Iza toga su grupe logoraša transportirane u Gospić gdje su također strijeljani.

1937. godine je u Parizu lepoglavska čipka nagrađena zlatnom medaljom. Tradicija čipkarstva njeguje se i danas.

Komunisti robijaši

U lepoglavskoj kaznionici je izdržavalo robiju nekoliko stotina komunista, među njima i Josip Broz, Moša Pijade, Rodoljub Čolaković, Đuro Pucar, Ognjen Prica, Sima Marković, Šime Balen, Oskar Davičo, Milovan Đilas, Pavle Gregorić, Andrija Hebrang, Otokar Keršovani, Petko Miletić, Ivan Milutinović, Marko Orešković, Aleksandar Ranković, Marijan Stilinović, Jovan Veselinov, Savo Zlatić, Žarko Zrenjanin, Božidar Adžija, Marko Belinić, Anka Berus, Đuro Blaha, Josip Kraš, Stjepan Ugarković, Andrija Žaja, Vlado Bagat, Ante Banina, Marija Gržetić... Među mnogobrojnim akcijama koje su vodili komunisti protiv nepodnošljivog zatvoreničkog režima posebno je poznata ona iz 1935. godine, koja je

poprimila karakter pobune i dovela do teških represalija od strane režima i do prebacivanja političkih zatvorenika u Sremsku Mitrovicu.

U razdoblju nakon završetka 2. svjetskog rata, najpoznatiji zatvorenik u lepoglavskoj kaznionici bio je nadbiskup zagrebački Alojzije Stepinac. Kasnije su zatočeni brojni politički zatvorenici, među njima i Šime Đodan, Hrvoje Šošić, Vlado Gotovac, Dražen Budiša, Dobroslav Paraga, Ivan Zvonimir Čičak, Franjo Tuđman...

Nakon službenog dijela komemorativne svečanosti u lepoglavskoj Gradskoj knjižnici upriličeno je predstavljanje knjige »Lepoglava 1921.-1945.« autora **Branka Dubravice i Marine Marković**. Po povratku, skupina antifašističkih boraca i antifašista posjetila je spomenike palim borcima i žrtvama fašističkog terora u Cerju i Gornjem Jesenju (oba spomenika primjereno su uređena i održavana). Kad je o Cerju riječ, valja znati da je to bilo naselje s hrvatskim življem, ali su ga ustaše spalile i pobile mještane za odmazdu jer su partizanske jedinice u jednoj akciji osujetile prethodnicu ustaške postrojbe.

B. M.

Vijenci i cvijeće za stradale logoraše na Spomen-groblju Lepoglava

Ovu kaznionicu su 12./13. srpnja 1943. godine zajednički zauzele jedinice NOV Hrvatske iz Slavonije i Kalnički partizanski odred, te oslobodile političke zatočenike. Ukupno su oslobođena 733 zatvorenika, od kojih su, njih stotinjak bili zatočeni kao »nepočudni elementi«. Svi politički kažnjenci stupili su u redove NOV i PO Hrvatske, dok su kriminalci vraćeni u kaznionicu. Logor je ponovno uspostavljen u svibnju 1944. (treća faza) i djelovao je do travnja 1945. godine.

Lepoglava je naselje u dolini Bednje u Hrvatskom zagorju. Oko 1400. godine osnovan je pavlinski samostan. Tu je od 1503.-1644. godine djelovala prva javna gimnazija u Hrvatskoj, a od druge polovice XVII. stoljeća visoka škola kojoj je car Leopold I. dodijelio status akademije. Pavlinski je red ukinut 1786. godine, a samostan je 1854. godine pretvoren u kaznionicu. Pored stare kaznionice, nekadašnjeg pavlinskog samostana, u Lepoglavi je 1914. godine podignuta nova zgrada kaznionice. Tek 2001. godine pavlinski kompleks odijeljen je od kaznioničkog i predan u vlasništvo i upravu Biskupije varaždinske. Lepoglava je znana i po jedinstvenoj rukotvorini – čipki. Još

NA POPRIŠTU PRVOG MASOVNOG ZLOČINA

♦Kod oštećenog spomen-obilježja, na obljetnicu pokolja nevinih ljudi – 28. travnja, upriličen komemorativni skup i odana počast stradalnicima

Na mjestu prvog masovnog pogubljenja Srba u NDH, u selu Gudovcu je 1955. godine podignuta (1969. dograđena) spomen-kosturnica za 195 žrtava srpske nacionalnosti, koje su ustaše strijeljale 28. travnja 1941. godine. Spomenik »Žrtva« je djelo Vojina Bakića. Tijekom posljednjeg rata spomenik je srušen sa zemljom, kosturnica minirana, ploče razbijene. Na tom mjestu, baš na dan pokolja nevinih ljudi, 28. travnja (spomen obilježje je »sanirano« – okoliš uređen) upriličen je komemorativni skup i odana počast stradalnicima te su položeni vijenci i cvijeće.

Brojnim poklonicima antifašizma i pripadnicima udruge antifašističkih boraca i antifašista s područja Bjelovarsko-bilogorske i Zagrebačke županije, predstvincima lokalnih vlasti, političkih stranaka, nevladinih udruga obratili su se: **Antun Korušec**, gradonačelnik Bjelovara, **Saša Lukić**, dožupan Bjelovarsko-bilogorske županije i **Ranko Babić**, predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Bjelovara. Govornici su osudili ovaj i druge zločine, založivši se za obranu i promociju antifašističkih vrijednosti i zaštitu antifašističke spomeničke baštine.

Inicijativa iz HSS-a

O zločinu u Gudovcu dosta se pisalo u domaćoj historiografskoj literaturi. Najnoviji je prilog **dr. Darka Bekića**, povjesničara diplomacije, koji među inim, podsjeća na događaje nakon 25. ožujka 1941. godine, kada je jugoslavenska vlada pristupila Trojnom paktu Njemačke, Italije i Japana. Diljem zemlje, na poziv KPJ, izbile su demonstracije, a Kraljevska vojska izvršila je puč i formirala novu vladu u čiji je sastav ušao i hrvatski vođa Vladko Maček. »Ali vođa HSS-a je svojoj Seljačkoj zaštiti naredio da počne razoružavati vojsku i preuzimati vlast u lokalnim sredinama.«

Staljin je jugoslavenskim komunistima poručio da »pripremaju sebe i mase«, ali im je istovremeno – zbog svog ugovora o prijateljstvu s Hitlerovom Njemačkom – naredio da »ne bacaju prijevremeno u vatru avangardu naroda«, jer »još nije

nastupio trenutak okršaja s klasnim neprijateljem«. Iako malobrojni, frankovci i 300-tinjak ustaša pokazali su tih dana zavidnu organizacijsku spremnost i osjećaj za politički timing. Tako su u Bjelovaru 8. travnja, dva dana prije ulaska njemačke vojske u Jugoslaviju i proglašenja NDH, uspjeli pridobiti na svoju stranu pripadnike

preživjela: **Ostoja Sekulić**, **Ilija Jarić** i **Milan Margetić**.

Kolovođe masakra

Počelo je rano ujutro 28. travnja 1941. godine – akcijom »čišćenja terena«. Ustaše su masovno hapsile Srbe do podne u samom Gudovcu, a poslije po-dne i u selima gudovačke općine – Velikom i Malom Korenovu, Prgomejlu, Bolču, Klokočevcu, Tuku, Staničićima i Brezi. Vrlo brzo u gudovačkoj općinskoj zgradbi našlo se oko 200 ljudi. Među njima su se nalazila i tri pravoslavna svećenika. Uskoro su svi uhićenici usmjereni prema rijeci Plavnici u blizini Gudovca. U pratinji kolone (četverored) se nalazilo oko 80 zaštitara – ustaša. Kada je skupina došla na blatnjavu livadu koja je služila i kao sajamiste u Gudovcu, pala je zapovijed »Stoj!«

Usljedio je plotun. Za svaku sigurnost, poslije strijeljanja krvnici su bajunetama probadali ranjene nesretnike. Mrtva tijela su ustaše prelele vapnom, te ih pokrile tankim slojem zemlje. **Martinu Cikošu** su se u zločinačkoj raboti pridružili **Milan Pavlešić**, **Franjo Grivić**, **Dragutin Gosarić**, **Mijo Panić**...

Taj prvi masovni zločin, 18 dana nakon uspostave NDH, zgrubo je okupatore. Pretpostavljajući da će takvi zločini izazvati oružani otpor Srba (koji su činili četvrtinu stanovništva u NDH!), njemačka je komanda preuzeila od ustaša gradsku vlast i pohapsila kolovođe pokolja. U Berlinu su se, pak, članovi Vrhovnog stožera Wehrmacht-a na sastanku s Hitlerom požalili da im ustaške vlasti »nepotrebним злочинама оtežavaju posao«. Ali kako u svojim »Sjećanjima« navodi glavni zapovjednik njemačke vojske u NDH, general **Gleise von Horstenau**, Hitler se nije do kraja složio s generalima. Odvratio je da su Hrvati dovoljno patili, te ih »treba pustiti da se malo ižive«. Tako je 30. travnja donesena naredba prema kojoj se »akcije čišćenja trebaju izvoditi pod nadzorom njemačke vojske«. Istovremeno su iz zatvora puštene i kolovođe masakra u Gudovcu.

B.M.

Na oskrnavljenom spomeniku »žrtava« odana počast žrtvama masovnog pokolja

snimio: Z. Herceg

Seljačke zaštite, razoružati garnizon Kraljevske vojske i preuzeti vlast. Bjelovarske ustaše odmah su pokazale i zločinački karakter svoga pokreta. Lokalnim Srbima naredili su da nose trake s natpisom »Srbin«, a istovremeno su se počeli obraćunavati s osobnim neprijateljima. U Bjelovaru i okolicu narednih je dana došlo do više incidenta i pucnjave, pa je lokalna vlast zatražila pomoć iz Zagreba. Na taj »apel« i slične događaje u drugim dijelovima NDH, **Ante Pavelić** je 17. travnja objavio Zakonsku odredbu za obranu naroda i države, a dva dana kasnije Specijalnom uredbom Srbi, Židovi i Romi stavljeni su izvan zakona na teritoriju NDH.

Dana 28. travnja u Bjelovar je stigao ministar unutarnjih poslova **Dido Kvaternik** i sastao se s lokalnim ustašama. Sat-dva kasnije, u susjednom Gudovcu, lokalne ustaše pod vodstvom **Martina Cikoša** (zapovjednik gudovačkih »zaštitara« i predsjednik Općinskog odbora HSS-a) zvijerski su, na najbrutalniji način, pogubile 195 Srba. Od ukupno 200 uhićenih (199 Srba i jednog Hrvata) dovedenih na gubilište, 195 je ubijeno na mjestu, dvojicu ranjenih u koloni ustaše hapse kasnije u bolnici i ubijaju, a pošto je život uvijek jači od smrti, trojica su nekim čudom

♦Pilot Kraljevskog ratnog zrakoplovstva Freddie Nicoll (90) te mornari Kraljevske ratne mornarice Reg Ellis (85), Peter Bickmore (89) i John Rivett (86) dolaze stalno na Vis još od 1983. godine

Britanski veterani Drugog svjetskog rata i ove godine posjetili su od 17. do 19. svibnja Vis i tradicionalno, polaganjem vijenaca i komemorativnim skupom, odali počast britanskim vojnicima preminulim na ovom otoku prije 67 godina. Pilot Kraljevskog ratnog zrakoplovstva **Freddie Nicoll** (90) te mornari Kraljevske ratne mornarice

Komemoracija poginulim britanskim vojnicima

tri topnička napada i 4 desantna napada na neprijateljske snage na srednjodalimatinskim otocima, Mljetu, Korčuli i poluotoku Pelješcu, rekla je Tudor.

U svim tim borbama sudjelovalo je 3400 savezničkih vojnika i oficira, a prema dostupnim podacima imali su 63 poginula, 23 zarobljena i 93 ranjena pripadnika. Nazočnost savezničkih snaga na Jadranu, osobito zrakoplovstva, znatno je paraliziralo slobodu kretanja njemačkih pomorskih snaga. Jedinice savezničke flote uz podršku

Reg Ellis (85) i **Peter Bickmore** (89) ovdje, na ovom udaljenom jadranskom otoku, prošli su svoje vatreno krštenje davne 1944. godine. Na Vis dolaze još od 1983. godine, dakle još i prije nego što je potpuno otvoren za strance. Svake godine pridružuje im se i **John Rivett** (86), mornar koji se borio u svojoj domovini.

Trodnevni boravak britanskih veteranima Drugog svjetskog rata počeo je izlaganjem mr.sc. **Gordane Tudor**, više kustosice u Hrvatskom pomorskom muzeju u Splitu na temu: »Savezničke snage na otoku Visu tijekom 2. svjetskog rata«.

Govoreći o savezničkom aerodromu na Visu, Tudor je iznijela podatak da se u vremenu od srpnja do rujna 1944. godine na viški aerodrom spustilo 215 savezničkih aviona, oštećenih prigodom akcija, te je na taj način spašeno 1936 savezničkih pilota.

Za vrijeme boravka na Visu, savezničke snage su samostalno ili u suradnji s jedinicama NOVJ izvele 6 diverzantskih akcija,

zrakoplovstva, s osloncem na otok Vis, potopile su u Jadranskom moru, u razdoblju od prosinca 1943. do prosinca 1944. godine 84 neprijateljska broda i čamca. Savezničke snage počele su postupno napuštati Vis u srpnju 1944. godine.

U obilježavanju tradicije koja se provodi od 1983. godine, sudjelovali su i ministar obrane Republike Hrvatske dr. **Davor Božinović**, zapovjednik HRM-a kontraadmiral **Ante Urlić**, britanski velепoslanik u RH **David Blunt** kao i delegacija Udruge antifašističkih boraca i antifašista, te predstavnici lokalne vlasti otoka Visa.

Svečana komemoracija održana je i u Komiži i pred Spomen obilježjem antifašističkim borcima Narodnooslobodilačkog rata palima za slobodu.

Ovim povodom u Arheološkom muzeju na Visu otvorena je i zajednička izložba fotografija »Britanske i hrvatske savezničke snage u službi mira«, koja je prikazala sudjelovanje hrvatskih i britanskih pripadnika

oružanih snaga u nekoliko međunarodnih operacija i misija.

Posjeta britanski ratnih veterana bila je još jedna prigoda za prisjećanje na dane ponosa i slave britanskih vojnika, koji ni u svojim poznim godinama nisu izgubili kontakt s Visom, otokom što ih je kroz ratna zbivanja vezao u čvrstu sponu.

- Sve nas je manje, i uvijek kažemo kako nam je ovo zadnja godina dolaženja. Ali uvijek se opet prikupimo i krenemo put juga. Toplo se nadamo kako ćemo se na istome mjestu naći i iduće godine – u ime svojih kolega suboraca rekao je 90-godišnji Freddie Nicoll, britanski pilot koji je 1944. prvi sletio na Vis. Tada je bio star svega 23 godine.

Fredie je prepun priča, sjeća se oduševljenja i olakšanja prigodom sruštanja na višku pistu, nedovoljno dugu zbog čega je određeni broj aviona završavao sa strane, u jarugama.

S tugom se sjeća kako je u jednom letu izgubio zapovjednika, te da je i sam gotovo izgubio život jer je prijetila eksplozija aviona. Bilo je gusto, no izvukao se.

- Došli bismo iz Italije u Komižu, i tu bismo bili stacionirani po dva tjedna. Svake noći išli bismo u patrole svuda po Jadranu. Ujutro bismo se vratili, bili u bazi preko dana i navečer ponovno u akciju. Često smo pratili partizane kada su išli u diverzije na kopno i druge otoke, poput Brača. Prevozili smo i naše komandose na druge otoke i onda bismo se vratili po njih za nekoliko dana. Morali smo pratiti i kretanje njemačkih brodova koji su prevozili hranu i naoružanje, objašnjava Ellis.

Bickmore će o partizanima reći samo jednu stvar - Drago mi je što su se borili na našoj strani. Pilot Nicoll dodaje da je, u osnovi, njihov odnos prema partizanima bio krajnje jednostavan.

Mi smo se borili protiv Nijemaca, oni su se borili protiv Nijemaca. I mi smo to poštivali. U trenutku kad je Churchill objavio da se partizani najviše bore protiv Nijemaca, ta stvar je bila gotova, i oni su postali naši saveznici

Tita nikada nisu vidjeli, nijedan od njih. Znali su da je negdje na otoku, ali je, objašnjavaju, imao jako osiguranje i nije bilo mogućnosti da mu se približe. O maršalu, u globalu, imaju dobro mišljenje. »Znali smo«, kaže Nicoll, »da je bio protiv Nijemaca i to nam je bilo i više nego dovoljno da ga cijenimo i poštujemo kao jednog od značajnih antifašističkih vođa...«.

S.T.

SKUP VETERANA EUROPE

♦Na sjednici Svjetske veteranske organizacije sudjelovao i mr. sc. Ivan Fumić, član Predsjedništva SABA Republike Hrvatske

UKijevu, glavnom gradu Ukrajine od 26. do 28. svibnja upriličena je redovna sjednica Svjetske veteranske organizacije, posredstvom stalnog komiteta za Europu. Među ostalim, raspravljalo se o pravima veterana i njihovom financiranju, o potrebi što tješnje suradnje među veteranskim organizacijama unutar svake zemlje, kao i među državama, te obilježavanju grobišta poginulih.

Na skupu su bili zastupljeni veterani iz 21 zemlje Europe, uz prisutnost delegata iz Afrike i Australije. Izvještavajući o položaju, pravima i financiranju, najveći broj veterana istaknuo je svoj povoljan položaj, kako u društvu, tako i u pogledu financiranja. I veterani Domovinskog rata Hrvatske, u svom pismenom izvještaju su istakli veliku skrb za njih od strane vlasti,

ali nigdje nisu spomenuli neravnopravni položaj sudionika Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske. Stoga je, kao jedini predstavnik veterana Hrvatske na ovom skupu, **mr. sc. Ivan Fumić**, član Predsjedništva SABA RH, upozorio na tu nejednakost i zatražio podršku Predsjedništva svjetske veteranske federacije u rješavanju ovog problema.

Također, u raspravi, istaknuta je potreba da se grobovi poginulih u ratu obilježe po imenu i prezimenu, jer to oni zasluzuju. Bilo je riječi i o potrebi povratka izbjeglih i prognanih na svoja ognjišta, a na prijedlog rezolucije, koju su inicirali veterani Srbije. Na intervenciju Ivana Fumića, da Svjetska organizacija mora zauzeti principjelni stav radi vraćanja svih, a ne samo nekih izbjeglica, uz svesrdnu pomoć delegacije

veterana Slovenije, Engleske i Francuske – prijedlog je usvojen. Predstavnik Izraela protivio se donošenju takve rezolucije, ali je prilikom glasanja ostao neutralan.

Ukrajinski domaćini ukazali su veliku pažnju veteranima tijekom boravka u Kijevu. Zajedno s domaćinima sudionici su položili vijence na spomenike poginulima u Drugom svjetskom ratu, oslobođiocima Kijeva i poginulima u Afganistanu. Naglasili su da je samo u operaciji za oslobođenje Kijeva poginulo milijun Crvenoarmejaca, a da ih se još tristo tisuća utopilo u vodama oko Kijeva, što je tada činilo šestinu sastava Crvene armije.

Na prijedlog delegacije veterana Crne Gore zaključeno je da će naredno zasjedanje, za dvije godine biti u Crnoj Gori.

I.F.

Sjećanje na narodnog heroja Radu Končara

♦U spomen-parku na Šubićevcu 20. svibnja obilježena je 69. obljetnica strijeljanja Rade Končara i 25 drugova

Vrijence i cvijeće, uz šibenskog grada-naćelnika **Antu Županovića**, njegova zamjenika **Franka Vidovića** i potpredsjednika Gradskog vijeća **Mirka Radaka**, pred spomenikom strijeljanim antifašistima su se u ime županije poklonili dožupan **Mirko Rončević** i predstojnica državne uprave **Edita Grubišić**, te drugi lokalni čelnici i antifašisti, među kojima i delegacije UABA iz Splita, Šibensko Kninske županije i grada Vodica.

Pred okupljenima je o Radi Končaru govorio tajnik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Šibensko-kninske županije **Slavko Matić**.

U listopadu 1941. godine krenula su masovna suđenja fingiranim sudskim procesima dalmatinskim antifašistima s područja Šibenika, Benkovca, Zadra, Splita, a potom i strijeljanja. Specijalni Mussolinijev sud za Dalmaciju 20. i 21. svibnja 1942. godine osudio je na smrt Radu Končara i 25 radnika i seljaka s područja Splita, a strijeljani su 22. svibnja.

Rade Končar je bio metalac, istaknuti vođa revolucionarnog radničkog pokreta, sekretar CK KPH od 1939.g. i jedan je od organizatora ustanka u Hrvatskoj. Talijani su ga uhapsili 17. studenoga 1941.g. u Splitu i podvrgli najgorem mučenju, ali nije odao

ni vlastiti identitet, niti progovorio ijedne riječi tijekom suđenja. Kada su ga nakon presude pitali hoće li tražiti pomilovanje kazao je: »Milosti ne tražim, niti bih vam je dao«. Končar je bio jedan od najhrabrijih partizanskih boraca. U kolovozu 1942. prvi je dobio naslov Narodnog heroja Jugoslavije. Nekoliko mjeseci kasnije, u prosincu 1942., 13. proleterska brigada

Narodnooslobodilačke vojske dobila je ime po njemu.

Kroz šibenski zatvor, kako je u svom prigodnom slovu kazao Matić, prošlo su tih godina 6.243 osobe, a strijeljano ih je 43. Spomen-park Šubićevac izgrađen je u spomen na Končara i strijeljane suborce te predan na korištenje 1962. godine.

S.M.

Vrijence i cvijeće položile su brojne delegacije

»Da Titove snage nisu oslobostile Hrvatsku«

◆ To je u Kumrovcu poručio STJEPAN MESIĆ, bivši predsjednik Republike Hrvatske

I 31 godinu nakon smrti, lik i djelo Josipa Broza Tita ne prestaje izazivati zanimanje javnosti. Svake godine u Kumrovcu mu tisuće ljudi odaje počast. Tako je bilo i ovogodišnjeg 28. svibnja – oko sedam tisuća ljudi iz Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine i Srbije, unatoč kiši nije propustilo manifestaciju »Dan mladosti – radosti« koja se održava u čast Titovog rođendana.

Tita se valja sjećati

Bivši predsjednik Republike Stjepan Mesić, ujedno počasni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, istaknuo je da mnogi umanjuju Titove zasluge, relativiziraju zločinački karakter ustaške države u Hrvatskoj, ali i podizanje četničkog vojvode Draže Mihailovića na pješestal nacionalnog heroja u susjednoj Srbiji i – revidiraju povijest. Mesić je upozorio kako je žalosno da je Savez antifašističkih boraca i antifašista »posljednji bedem obrane istine«. Citirao je i ulomak teksta u knjižici Narodnooslobodilačke fronte iz 1944. godine pod nazivom »Izdajice položite oružje, inače ćete biti uništeni«.

-Narodnooslobodilačka vojska drži čvrsto i spremno oružje u svojim rukama. Tko se toj sili suprotstavi bit će nemilosrdno pregažen i uništen. Te su riječi, uključujući one »pregažen« i »uništen« pisane 1944., a nije ih potpisao Tito. Potpisao ih je i napisao

Andrija Hebrang – rekao je Mesić. Tom je izjavom Mesić zapravo sugerirao da – ako je i bilo zločina partizana – da ih nije naređivao Tito, nego Hebrang stariji, čiji je sin, HDZ-ov saborski zastupnik, jedan od najgratitijih zagovornika kažnjavanja tzv. komunističkih likvidacija nakon Drugog svjetskog rata.

Josip Broz Tito bio je velika ličnost svog vremena, bio je netko koga se valja sjećati i komu treba odati priznanje i za ono što je napravio tijekom Drugog svjetskog rata i za ono u poslijeratnom razdoblju. Je li pravio pogreške? Jest, svakako, ali u strateškim odlukama kada je pozvao na ustanak protiv okupatora i njegovih pomagača, kad je odbio Staljinov diktat, kad se opredijelio za radničko samoupravljanje, kad je udario čvrste temelje Pokreta nesvrstanih i kad je dao poticaj za donošenje Ustava iz 1974. godine nije grijesio. Što je razlog našeg okupljanja? Nismo ovdje da stavimo na glavu titovku s crvenom zvijezdom, nismo ni da iskažemo nostalгију za prošlim vremenima, nismo ni da pjevamo pjesme o Titu. Ovdje smo samo i jedino zbog istine. Neki povjesničari predstavljaju Tita kao monstruma, zločinca i bezdušnog diktatora kojem je na pameti bio samo luksuz, neki se trude ne bi li pronašli što više masovnih grobnica za koje unaprijed znaju da su to žrtve komunizma. Tita se optužuje za likvidiranje zarobljenih ustaša i domobrana nakon Bleiburga, no poznate su njegove dvije zapovijedi s kraja rata u kojima

Svake godine u Kumrovcu tisuće ljudi odaju počast Titovom rođendanu

inzistira da se sa zarobljenicima postupa u skladu s međunarodnim pravom, rekao je Mesić.

Mesić je pozvao još jednom da se borci NOR-a »doista u svemu« izjednače s braniteljima iz Domovinskog rata, »jer, da pripadnici Titovih snaga nisu oslobođili Hrvatsku, branitelji ne bi imali što braniti, jer Hrvatske ne bi ni bilo«, kazao je.

Istinom za istinu

Podsjećajući da je ove godine »Dan mladosti – radosti« posvećen ustanku naroda Hrvatske, kojim je započeta Narodnooslobodilačka borba protiv nacifašističkih okupatora i domaćih fašista, ustaša i četnika, dr. sc. Tomislav Badovinac, predsjednik Saveza društava »Josip Broz Tito« Hrvatske, upozorio je na značenje odluke sjednice CK KPJ i KPH kada je odlučeno da se nastavi s pripremama za organizirani otpor protiv okupatora, da se formira Vojni komitet KPJ na čelu s Titom, da se organizira i radi na prikupljanju oružja i opreme. Da je već 4. srpnja 1941. godine CK KPJ donio odluku o Danu ustanka naroda Jugoslavije.

– Na temelju opće partijske direktive da komunisti moraju izbjeći da budu uhapšeni, Sisački okružni komitet formirao je partizanski odred, 22. lipnja 1941. godine. Činjenica je da je Sisački partizanski odred označio i najavu oružane borbe građana Hrvatske protiv nacifašističkog okupatora, ali to nije

Tomislav Badovinac, Stjepan Mesić i Ratko Maričić na skupu

snimio: Z. Hercog

«Hrvatsku, branitelji ne bi imali što braniti»

i aktualni počasni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske

počast Titu

jedničkom koalicijom i s dostignućima svijeta na tekovinama pobjede nad fašizmom, a to je i prigoda da se podsjetimo na užasne neljudske i necivilizacijske fašističke zločine kako se oni nikad ne bi ponovili. Isto tako, neophodno je, istine radi, ponoviti činjenicu da je dan ustanka naroda Hrvatske bio 27. srpnja 1941. godine u Srbu. Neistinite su interpretacije da je to bio ustank ličkih Srba, a ne i ustank hrvatskih građana, odnosno naroda Hrvatske, upozorio je Badovinac.

Skojevska snaga

U ime mladih antifašista Hrvatske na skupu je govorila **Morana Ivančević**. Među inim, istaknula je da je SKOJ (Savez komunističke omladine Jugoslavije) uz KPJ bio jedina snaga sposobna organizirati ne samo otpor fašizmu i borbu za nacionalno oslobođenje, već i izvršiti korjenite promjene društvenih odnosa.

-Danas sedamdeset godina kasnije, kada je u Hrvatskoj porušeno preko 3000 spomenika Narodnooslobodilačkoj borbi, kada se progone heroji i legende NOB koji su tada bili omladinci, sjećanje na te izvanredne mlađe ljude moramo sačuvati od zaborava. U ovoj jubilarnoj godišnjici ustanka naroda Hrvatske, više je nego ikad potreban antifašizam – njegovanje tradicija, ali i borba protiv pojavnih oblika fašizma. Mi mladi antifašisti, nastaviti ćemo borbu protiv fašizma koju su počeli naši djedovi prije sedamdeset godina, poručila je Ivančević.

Svjedoci vremena

Kad analiziramo događaje iz 1941. godine, valja reći, da je samu odluku o otporu i ustanku mogao donijeti, u bezizlaznoj općoj situaciji i vlastitoj ugroženosti, bilo koji drugi čovjek na čelu KP. Međutim, teško da je itko mogao pretpostaviti na kakav će način u postojećim jugoslavenskim prilikama, tu odluku Tito provesti u djelo: pretvoriti bratoubilački obračun 1941. u borbu za bratstvo, u najvećoj fizičkoj i moralnoj razjedinjenosti ostvariti jedinstvo;

Stjepan Mesić okružen mladima

biti Hrvat porijeklom i dignuti najprije srpski i crnogorski narod (to govori i o njemu i o narodu koji se za njim, za pokretom kojem je bio na čelu, digao); u središnjem nacionalnom prostoru Srbije postati alternativom nacionalističkom četničkom opredjeljenju i uskoro ga nadvladati; nagnati ustaše i ostale fašiste u Hrvatskoj da skrivaju od hrvatskog naroda pravo ime i nacionalno porijeklo vođe Narodnooslobodilačke vojske...

Skup u Kumrovcu bio je dostojanstven, tradicionalna miroljubiva manifestacija u čast antifašizma i vrijednosti suvremene Europe općenito, bez patetike i veličanja Titove ličnosti i djela. Nije to bio skup »jugonostalgičara« kako to neki mediji zaključuju. Nostalgija vuče u Kumrovec one starije, ali i jedan dio srednje generacije koji se sjeća razdoblja mira u titoističkoj Jugoslaviji.

Mladi – a njih je i ovog puta bilo u velikom broju, u Kumrovcu nisu slavili prošlo vrijeme, ali gledaju na Tita s više simpatija nego prije nekoliko godina. Sve to uopće ne evocira toliko na Tita, koliko govorii o današnjem vremenu. Htjeli ili ne htjeli priznati, postali smo simbolom nesreće među nacijama i državama, na Balkanu i u Europi. Možemo se tješiti da to nismo svi u istoj mjeri ili da tako neće ostati. Ali i sam nastavak postavlja uvjete koje valja ispuniti. A povratka nazad nema.

Navikli smo gubiti. Rijetko se, međutim, izgubi zemlja. Ne mislimo pritom na državu ni na režim, nego upravo na zemlju u kojoj smo se mi stariji rodili, koja je do jučer bila naša. Onaj tko je nešto izgubio, znat će bolje što traži. Bolje ćemo vidjeti nego prije »u mraku«.

B.M.

Pismo u Hollywood zbog filma o fojbama

•Savez udruga antifašističkih boraca i antifašista Istarske županije uputio je pismo holivudskoj kompaniji Listern productio koja na poticaj talijanske Lege Nazionale planira snimati film o fojbama. Pismo, s potpisom predsjednika SABA Istarske županije Tomislava Ravnića, upućeno i na mnoge druge inozemne i domaće adrese, objavljujemo u skraćenom obliku

O baviješteni smo putem pisanih medija da će Vaš filmski koncern, na poticaj tršćanske nacionalističke organizacije Lega Nazionale, snimiti film o jamama (fojbama) o navodnoj tragičnoj sudbini više desetaka tisuća Talijana koji su poslijepodne Drugog svjetskog rata napustili Istru, Rijeku i Dalmaciju.

Budući da imamo loše iskustvo u prošlosti, ali i sadašnjosti s ovom nacionalističko-iredentističko neofašistikom grupacijom, najljepe Vas molimo, da budete izuzetno oprezni i ničim ne doprinesete mistificiranju povijesti s ciljem njenog jeftinog prekrajanja, a još manje glorifikaciji fašističkih zločina i genocida, što je civilizacijski nedopustivo.

Prikiveni fašizam ponovo diže glavu i ne miri se s porazom u Drugom svjetskom ratu. Pobjeda Savezničkih armija Međunarodne antifašističke koalicije u čijem je saveznistvu učestvovao i naš partizanski antifašistički pokret otpora, nije bila samo vojna oružana pobjeda nego i pobjeda civilizacije nad barbarstvom, pravde nad nepravdom i definitivnim porazom zločinačke ideologije nacizma, fašizma i japanskog militarističkog imperjalizma.

Fašizam je odgovoran za stradanja 56.000.000 ljudi u Drugom svjetskom ratu (24.000.000 vojnika i 32.000.000 civilnih žrtava rata). Prava adresa odgovornosti za sve žrtve rata i stradanja čovječanstva u Drugom svjetskom ratu je njemački nacizam, talijanski fašizam, japanski militaristički imperjalizam i njihovi kvislinzi, koji su provodili rasističke genocidne zakone, odrekli se državnog prava, imali zločin u ideologiji i programu i njegovo primjeni. Suprotno, Savezničke armije Međunarodne antifašističke koalicije odudarale su od takve ideologije i borile su se za slobodu i dostojanstvo svakog čovjeka bez obzira na nacionalnu, vjersku, političku i inu pri-padnost. Za Vaše objektivno sagledavanje povijesnih događaja koji rasvjetljavaju brutalnu čud nasrtaja talijanskog fašizma u pokoravanju slavenskog većinskog stanovništva u našoj relativno maloj Istarskoj regiji, ali velikih životnih trauma, navodimo nekoliko relevantnih činjenica.

Londonškim tajnim ugovorom od 26. travnja 1915. potpisanim od strane Engleske,

Francuske, Carske Rusije i Italije, pokrajina Istra je bez znanja i volje njenog većinskog naroda poklonjena Italiji kao nagrada za njen ulazak u Prvi svjetski rat na strani sila Antante protiv Centralnih sila Njemačke i Austro-Ugarske.

Od 1918. godine asimilacija Hrvata i Slovenaca

Raspadom Austro-ugarske monarhije, potpisivanjem primirja 3. studenog 1918. godine, a na osnovi tajnog Londonskog ugovora, vojska Kraljevine Italije je potkraj 1918. okupirala Istru, zatim Rijeku i neke druge teritorije, a 600.000 Hrvata i Slovenaca ostalo je u granicama imperijalističke Italije i pogaženo je njihovo pravo na vlastito određenje o svojoj sudbini.

Odmah nakon dolaska i okupacije Istre, talijanska vlast počela je sustavno zatirati sve oblike hrvatskih i slovenskih javnih i nacionalnih životnih obilježja: zabranjuje isticanje hrvatskih zastava, raspušta i ukida provincijsku autonomiju, općinska vijeća, smjenjuje općinsku upravu, otpušta službenike hrvatske i slovenske nacionalnosti, internira mnoge istaknute ličnosti, mnogi emigriraju prinudno, zabranjuje upotrebu hrvatskog i slovenskog jezika u javnom čak i u privatnom životu. Provodi sustavno političku asimilaciju i denacionalizaciju slavenskog življa. Zatvaraju hrvatske škole, čitaonice, tiskare i druge kulturne institucije. U Istru je dovodeno 30.000 »regnicola«, Talijana, većim dijelom iz južne Italije koji se raspoređuju na sva bitna, a i sporedna mesta državne uprave, sudstva, policije, prosvjete, kulture, čak i cestara.

Kraljevskim ukazom broj 800 od 28. ožujka 1923. stoljetna hrvatska imena, sela, mjesta, rijeka, dolina i brda pretvorena su u talijanska imena. Taljanizirano je otprilike 1.500 toponima.

Ukazom od 7. travnja 1927. hrvatska i slovenska imena i prezimena pretvaraju se na talijanski oblik npr. Ravnić je pretvoren u Ranni, Radošević u Radossi, Kocijančić u Cianciani, Orlić u Orlini, Legović u Legovini itd. Promjenom slavenskih imena

i toponima otvoreno, dekretima fašistička vlast htjela je sakriti svaki trag činjenici, da u ovom kraju žive Hrvati i Slovenci. Planski i smisljeno je vođena akcija talijanizacije i denacionalizacije slavenskog življa. 115.000 Hrvata Istre prinudno je stvoreno Talijanima (dokaz: kopije dva izvorna dokumenta, dekreta R. Prefettura dell'Istria)

Hrvatski i Slovenski jezik su morali nestati čak i s nadgrobnih spomenika i bili su prognavani iz svakodnevnog života.

Represije protiv onih koji su pružali otpor ili su se pobunili protiv nepravde bile su drastične.

Tisuće Istrana završile su u progonstvu, internirano izolacijom na Liparske otoke, Trenite, Ustica, Ponza, Portolongo, Farignana i druga mjesta od kojih se mnogi nisu vratili svojim kućama. Prijeki sud u periodu svog djelovanja od 1927. do 1943. osudio je 692 Istrana na 7.193 godine zatvora, a 24 osobe smrtnom presudom, zbog političkog delikta. Prvo smaknuće strijeljanjem u leđa dogodilo se 1929., izvršeno je nad Vladimirom Gortanom, bez prava na žalbu i pomilovanje, jer se usudio suprotstaviti neregularnim izborima, u čijim je pripremama sudjelovao čitav fašistički državni aparat, tjerajući narod na izbole sa željom da se dokaže plebiscitarno da je Istra »Italianisima«.

Nakon njegovog strijeljanja izbile su demonstracije u svim gradovima Jugoslavije kao i u Berlinu, Bruxellesu, Parizu i Buenos Airesu.

Pred takvim terorom više od 100.000 Hrvata i Slovenaca iselilo se prinudno, 70.000 u Jugoslaviju i 30.000 u prekomorske zemlje.

Ratni zločini talijanskih fašista u Istri

Ratni zločini iz Drugog svjetskog rata nepresušna su tema kojom nas sve ove godine jednostrano opterećuje neofašistička talijanska iredenta, s namjerom da se u javno mnjenje usadi posve lažna slika o ratu. Izvrtanje povijesne istine i orvelovsko stvaranje poželjnije neofašističke prošlosti

više ili manje usmjereno je ka rehabilitaciji duha fašizma i demonizaciji antifašističkih boraca.

Samo u osmodnevom brutalnom divljaju po Istri početkom listopada 1943. nacifašistički krvnici poubijali su 2.500 Istrana, samo u hrvatskom dijelu Istre, uglavnom nedužnih žitelja, među njima mnogo djece, žena i staraca. Najbrutalnijim životinjskim nagonima, spaljivali su žive ljudi, ubijali djecu pred roditeljima i drugim neshvatljivim porivima i postupcima spalili 1046 domova, odveli u koncentracione logore 1300 partizana i ustanika i 6.500 civila, od kojih se većina nije vratila svojim domovima.

Bio je to najkrvaviji i najtragičniji događaj u ukupnom povijesnom pamćenju Istre. Narod je bio više nego ogorčen i tražio da se kazne počinitelji. Opravdan je bio narodni revolt. I kad bi zanemarili sve torture koje je istarski čovjek prošao, ovo se nebi moglo oprostiti. Jasno da je narodni Prijeki sud donio presudu za 286 fašističkih zločinaca. Njihova su imena poznata i javno objavljena, među njima nema ni jednog djeteta. Tražimo da nam se kaže točno ime i prezime, ako je netko od njih nevin. Istovremeno oslobođeni su mnogi fašisti. Nažalost u Italiji postoji glasna i podupirajuća suglasnost talijanske desnice uz podršku iredente, a očito i nekih drugih struktura talijanskog društva, da se o počinjenim zločinima talijanskih okupacionih armija Drugog svjetskog rata uglavnom šuti i nisu spremni o tome upoznati talijansku javnost. Štoviše, gotovo svakodnevno neprestano se podgrijavaju lažne teme o »fojbama«, pišu knjige, pamfleti, mistificira povijest s ciljem njenog jeftinog

prekrajanja uz pomoć medijske halabuke i lažnih filmskih režija, u kojima se Slaveni prikazuju kao genocidani narod, a Talijani kao žrtve slavenskog ekspanzionizma i time inficira talijanska i šira javnost. Te tenzije prije svega podižu oni koji su za fojbe i nadgovorniji.

Ne prihvaćamo šovinističku fašističku bezočnu lažnu tezu da su ubijeni, samo zato što su bili Talijani. To je podvala koju uporno podmeću sa zlom namjerom povijesnog revisionizma.

Na tragu rezultata naše narodnooslobodilačke borbe, Pazinskih odluka o izdvajajući Istru iz Kraljevine Italije i njenog sjedinjenja s maticom domovinom, odluka Pariške mirovne konferencije o razgraničenju sa susjednom Italijom, vodi se i danas neofašistička iredentistička kampanja osvetničkog revanšizma, koristeći »fojbe« (vlastitu sramotu fašističkog projekta) kao povod za kriminalizaciju naše slavne antifašističke borbe za nacionalno i socijalno oslobođenje od tudinskih vlasti, monstruoznim lažnim izmišljotinama s očitom pretenzijom iredente prema Istri.

Za svoje zločine fašisti optužuju druge

Ono na čemu neofašistička iredenta ustrajava je optužiti druge za svoja zlodjela i tako uljepšati svoju prošlost i skinuti odgovornost za ono što su činili Hrvatima i Slovincima još od 1918. pa do pada fašizma i tokom Drugog svjetskog rata.

Ponavljam, problem se vuče i zbog toga jer Italija poslije rata nije imala svoj Nürnberg i nije bilo suđenja s njihove strane za ratne zločine u ovim krajevima, što je bio zahtjev Ujedinjenih nacija. U posjedu smo i danas dokumenata iz arhive UN i popisa 808 imena i prezimena sa brojevima njihovih dosjea protiv kojih se morao voditi sudski proces (pogledajte arhive UN u Njujorku). Ali prvi poslijeratni ministar pravosuđa Talijanske vlade Palmiro Togliatti, molio je predsjednika Tita da ne inzistira na tim procesima i kažnjavanju talijanskih osumnjičenika – zločinaca, što je on prihvatio, a sve u interesu pomirenja, izgradnje novih dobrih odnosa među našim narodima upućenim kroz stoljeća jedni na druge.

Ova gospoda, naši oponenti, ničim ne pokazuju senzibilitet i žaljenje za 17.000 žrtava koje je Istra dala za svoju nacionalnu, socijalnu i slobodu od rопstva, već su zabrinuti za 286 stradalih okorijelih fašita u Istri. Nerazumno se pretjeruje i s brojkom od 350.000 talijanskih ezula, što je više od cijelokupnog broja stanovništva u regiji. Kako je ostalo s nama živjeti i dijeliti dobro i zlo 20.000 autohtonih Talijana u Istri, mogli su ostati i drugi. Mnogi su otišli iz ekonomskih razloga (iza rata životne su prilike bile izuzetno teške) i u prekomorske zemlje, a jedan broj jednostavno nije prihvatio novu, za njih tuđu vlast.

Odgovornost za talijansku tragediju pripada upravo talijanskom fašizmu, odnosno njegovim sljedbenicima danas.

Još jednom Vas molimo, da budete oprezni kod ocjene i razlikovanja dobra od zla i neofašističke pogubne bilance za čovječanstvo u Drugom svjetskom ratu.

Sesvete

Organizirali posjet Drvaru

Članovi Udruge antifašističkih boraca Dubrava – Sesvete, organizirali su izlet u Bosnu. Cilj je bio Drvar, grad na kojeg su Nijemci u ratu izvršili desant s ciljem da uhvate druga Tita, vrhovnog komandanta Narodnooslobodilačke vojske.

Titova pećina je danas obnovljena, a u podnožju je izgrađen i otvoren novi muzej. Martin Brod je bio sljedeća destinacija. Bistra i brza Una i slapovi Unca, ne mogu nikoga ostaviti ravnodušnim. Imaju pravo oni koji kažu da su to Plitvice u malom.

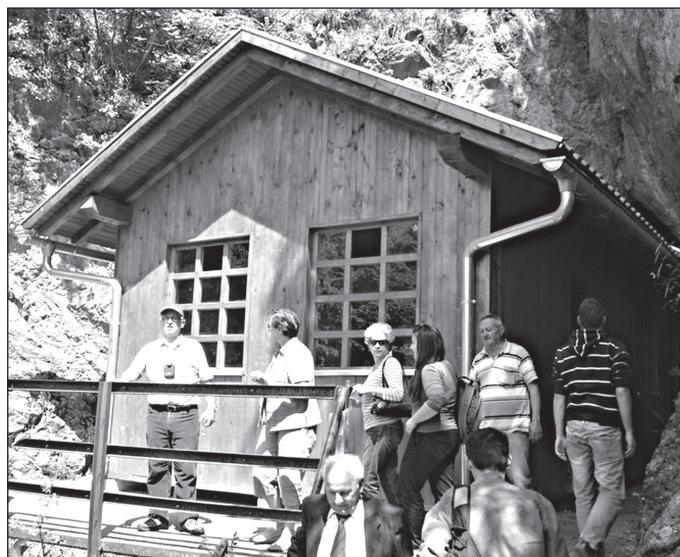
Vozili smo se dolinom Une kroz Kulen Vakuf, Bihać, do našeg mjesta za ručak. Restoran pored hotela Sedra na Uni bio je naše odredište. Ručak je bio organiziran na samoj obali Une, a nakon toga krenuli smo prema Cazinu. Tu su nas dočekali naši prijatelji s kojima smo popili kavu u kafiću »TITO«.

U okruženju Titovih slika, u lijepo opremljenoj sobi, morali smo se i svi slikati. Oprostili smo se od našeg Seje i krenuli put Pećigrada.

Tu smo obišli veliki spomenik palim borcima iz NOB-a.

Preko Velike Kladuše, puni lijepih dojmova i zadovoljnji, u kasnim večernjim satima, vratili smo se u Zagreb.

Stjepan Ležaić

Članovi UABA Dubrava – Sesvete kod Titove pećine u Drvaru

IZLET U CRNU GORU

• Izletom u Crnu Goru dat je i doprinos njegovovanju tradicija i sjećanja na antifašističku NOB, posebno na ratni put Druge dalmatinske brigade

Udruga antifašista Dubrovnik organizala je krajem svibnja četverodnevni izlet u Crnu Goru. Četrdesetak sudionika izleta započelo je putovanje obalom Bokokotorskog zaljeva do Kotora pa prema Njegušima, rodnom mjestu velikog pjesnika i filozofa, u prvoj polovici 19. stoljeća svjetovnog i crkvenog vladara Crne Gore – Petra II. Petrovića Njegoša. Slijedio je nastavak prema Cetinju i na kraju uspon na Lovčen i posjet Njegoševom mauzoleju, koji je djelo hrvatskog kipara svjetskog glasa Ivana Meštrovića. Putovanje je prvog dana završilo dolaskom u hotel u Podgorici, glavnom crnogorskom gradu, gdje su dubrovački izletnici bili smješteni sve vrijeme boravka u Crnoj Gori.

Drugog dana putovanje je nastavljeno vožnjom kanjonom Morače, a nakon sata vožnje dolazi pravo smirenje u predivnoj prirodi Biogradskog kaniona i istoimenog jezera u nacionalnom parku nedaleko od Mojkovca i Kolašina. Put je dalje vodio prema Andrijevici i Plavu. Trećeg dana put je nastavljen iz Podgorice u pravcu nacionalnog parka Durmitor te obližnjem Žabljaku, poznatom skijaškom centru. Poslije ručka kojeg su priredili domaćini, put je vodio čuvenim kanjonom Tare, rijeke poznate po splavarenju i raftingu, pa zajedničkim snimkom na mostu, gotovo dvjesto metara nad hirovitom rijekom, a onda opet kanjonom Morače i posjetom istoimenom manastiru izgrađenom u 13. stoljeću.

Cetvrtog dana je povratak kući započeo vožnjom uz Skadarsko jezero, još jednim od crnogorskih nacionalnih parkova, pa do Bara, uz posjetu dvije tisuće godina staroj

Pred spomenikom Drugoj dalmatinskoj u predjelu Zagorak kod Danilovgrada

maslini još iz rimskog doba, te Starom Baru. Uz poglede iz autobusa prema Petrovcu i Svetom Stefanu, slijedila je opuštajuća posjeta Budvi, a zatim već željno očekivani povratak u Dubrovnik i kraj ovog nadasve sadržajnog izleta dubrovačkih antifašista. Četrdesetak izletnika će ga zasigurno pamtitи по vrijednoj kulturnoj baštini i čudesnim ljepotama prirode, kao i po nezaboravnoj gostoljubivosti i susretljivosti njihovih crnogorskih domaćina.

Izleti koje organizira Udruga antifašista Dubrovnik uvijek imaju poveznicu s nekim datumom značajnim za našu antifašističku prošlost. Ove godine je 70. obljetnica početka narodnog ustanka i NOB-a protiv fašističkih okupatora na ovim prostorima, a iduće godine je 70. obljetnica osnivanja Druge dalmatinske brigade. Na izletu u Crnu Goru, suradnjom antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske te boraca NOR-a i antifašista Crne Gore, dat je i doprinos njegovovanju tradicija i sjećanja na antifašističku NOB, posebno na ratni put Druge dalmatinske, proleterske, narodnooslobodilačke,

udarne brigade, čiji su borci značajno doprinijeli ostvarenju slobode i na prostorima Crne Gore, gdje su mnogi položili svoje živote. Na izletu dubrovačkih antifašista u Crnu Goru, krećući se dijelom i borbenim putem boraca slavne Druge dalmatinske, dubrovački izletnici su minutom šutnje odali počast dalmatinskim borcima i svima poginulima u borbi protiv fašizma te žrtvama fašizma i s mosta bacili lоворov vijenac u nabujalu rijeku. U vrijeme NOB-a kada se kovala sloboda, ta je rijeka nepovratno odnijela mnoge živote hrabrih dalmatinskih boraca. Zajedno sa svojim domaćinima, Dubrovčani su posjetili i spomenik Drugoj dalmatinskoj u predjelu Zagorak kod Danilovgrada, poklonili se veličini te slavne brigade NOV i u znak poštovanja položili lavorov vijenac. Dubrovčani su za vrijeme ovog izleta posjetili i spomenik poginulim partizanskim borcima u Kolašinu, mjestu utemeljenja crnogorske državnosti i uz odavanje počasti položili vijenac.

Marinko Vlašić

Društvo »Tito« Rijeka - Zamet

Posjet Beogradu, Kraljevu i Kragujevcu...

Društvo »Josip Broz Tito« Rijeka - ogrank Zamet i ove je godine organiziralo posjetu Kući cvijeća kamo je putovalo 48 članova i položilo vjenac na TITOVO grob. Nakon obilaska muzeja 25. maj i kratke pauze krenuli smo put

Kraljeva. Tamo su nas u Narodnom muzeju dočekali predstavnici Skupštine grada Kraljeva. Potom smo krenuli u obilazak muzeja u Spomen parku gdje je veliko stratište ljudi za vrijeme Drugog svjetskog rata. Tu smo zapalili svijeću i poslije raz-

gleđanja krenuli prema Kragujevcu.

Sutradan ujutro, u Muzeju 21. oktobar dočekao nas je kustos Brkić, s kojim smo išli u obilazak sedam kilometara dugog spomen područja i svih sedam spomenika. Takoder smo posjetili i centralni spomenik gdje smo zapalili svijeću za ubijene učenike, a na kraju smo zahvalili na topnom i srdačnom druženju.

Mira Repeša

LIPA PAMTI - PROJEKT UABA LIBURNIJE

•Lidice (Češka) 28.V.1942, Lipa (Hrvatska) 30.IV.1944. i Oradur sur Glane (Francuska) 28.V.1944.
Zajedničko im je da su žrtve masakra, i to istog počinitelja - oružane snage njemačkog Trećeg rajha

Zajedničko im je i to što su odlukom UNESCO-a proglašeni mjestima stradalnika Drugog svjetskog rata.

U Lidicama 340, u Lipi 269, a u Oraduru 642 ubijenih - proporcionalno broju stanovnika najviše u cijelom ratu. A sve to kao žrtve odmazde: u Češkoj zbog ubojstva Heydricha, u Lipi zbog pomaganja partizanima, a u Francuskoj zbog »otvaranja drugog fronta« nakon savezničkog iskrcavanja u Normandiji.

U Francuskoj je veći dio mjesta, nakon njemačkog divljanja, ostavljen netaknutim, tako da svojim nestvarnim panoramama rječito govori o davno počinjenom zločinu. Država se brine za očuvanjem stanja, a 1999., za vrijeme Chirac-a, Oradur sur Glane dobiva naziv »Mučeničko mjesto(selo)«.

Lidice su pretvorene u svojevrstan muzej o kojem se brinula država, a nakon istočnjevropskog »raslojavanja« nova česka država podržava osnovnu poruku »da se ne bi zaboravilo« i nastoji sačuvati spomen na povjesni masakar.

Lipa je, pak, prvih desetljeća u novoj Jugoslaviji bila obilježavana kao mjesto tragedije, da bi kasnije postupno tonula u svojevrstan zaborav. I to unatoč lijepog malog muzeja ustrojenog 1967., zatvorenog 1987., pa ponovno otvorenog pred nekoliko godina. Ratna zbivanja iz devedesetih nisu doprinijela oživljavanju uspomena, a niti su to činila stanovita kasnija sporenenja svjetovnih i crkvenih vlasti oko nadležnosti. Nametala se spoznaja da je u novoj Hrvatskoj Lipa ponovno prepuštena sama sebi.

I zato valja pozdraviti nastojanja UABA Liburnije iz Matulja, koja je najprije zaintrigirala lokalnu vlast, a onda i SABA PGŽ da se Lipi vrati spomeničko mjesto koje joj pripada. U popisu spomenika i obilježja iz Drugog svjetskog rata, Lipa od lokalnog prerasta u republički značaj. **Anton Macan i Viljam Radetić** u svojstvu ranijeg i sadašnjeg predsjednika matuljske udruge ponijeli su glavni teret tog hvalevrijednog projekta.

Vrhunac aktivnosti u vezi Lipe bilježimo ove godine. Ideja vezivanja Lipe s Lidicama i Oradurom, obzirom na zajedničku tragičnu prošlost, nakon preliminarnih kontakata urodila je i prvim rezultatima. Ovogodišnjoj svečanosti nazičio je i g. **Raymond Frugier**, gradonačelnik Oradura, a početkom lipnja je Lidice posjetila delegacija općine Matulji i UABA Liburnije, Primorsko goranske županije i predsjednik SABA PGŽ **Dinko Tamarut**.

Na komemorativnom skupu »Lipa pamti«, povodom 67. obljetnice tragedije, sudjelovale su mnogobrojne delegacije iz Francuske, Slovenije, Italije i Hrvatske. Uz predstavnike županijske i lokalne vlasti ovogodišnjem je skupu kao i ranijih godina nazičio i bivši predsjednik Republike a »naš« počasni predsjednik Stjepan Mesić. A u travnju je održan okrugli stol »Stradanje mesta Lipa« uz učešće uglednih povjesničara i viktimologa.

Oleg Mandić

Oradur sur Glane - i danas sablasne ulice/ruševine

Lipa u plamenu 30.04.1944.

Lidice - krvnici pored tijela strijeljanih mještana

Kineska delegacija u Kumrovcu

Izaslanstvo Narodne republike Kine posjetilo je Kumrovec. Tom prigodom ugledni gosti su razgledali Etno muzej »Staro selo«, a najviše su se zadržali u rodnoj kući Josipa Broza Tita. Voda delegacije **Zhao Jinjun**, potpredsjednik Odbora za vanjsku politiku i ravnatelj Diplomatske akademije upisao se u knjigu dojmova, ističući da je Tito bio mugh vojskovođa u II. svjetskom ratu i antifašističkoj borbi, a nakon toga i veliki državnik koji je blokovskoj politici Istoka i Zapada suprotstavio alijansu nesvrstanih zemalja koje su se

zalagale za mir i prosperitet u svijetu. Nakon što su se oduševili viđenim u najpoznatijem selu na svijetu, uputili su se u vijećnicu Općine Kumrovec. Tom prilikom načelnik općine Dragutin Ulama, njegov zamjenik **Srećko Blažićko** i pročelnica **Anamarija Borošak** priredili su im kraću prezentaciju uz prikladni domjenak, kako bi ih upoznali s aktualnostima u općini i eventualnim mogućnostima za međusobnu suradnju i ciljanim investicijama radi održivog gospodarskog razvijanja općine.

Ivo Šućur

Mladi antifašisti

U subotu 18. lipnja je održan deseti jubilarni Zagreb Pride, dosad najbrojnija povorka lezbijki, gejeva, biseksualnih, transrodnih, interseksualnih i queer osoba, kao i onih koji podržavaju borbu za njihova prava. Iznad svih očekivanja okupilo se više od četiri tisuća ljudi koji su se usprotivili zaostalosti, primitivizmu, homofobiji, diskriminaciji, fašizmu, nacionalizmu, rasizmu, mačizmu, heteroseksizmu i bezumnom nasilju te dali podršku borbi za prava LGBTIQ osoba. Kao i svake godine priklučili smo se povorci s transparentima i zastavama, formirajući sada već tradicionalni antifašistički blok.

Točno u 15:00 sati povorka je krenula s Trga žrtava fašizma preko ulice Račkoga, Trga hrvatskih velikana, Jurišićeve, Trga bana Jelačića, Ilice, Gundulićeve, Masarykove i Tesline pa sve do Zrinjevca. Na Zrinjevcu je održan program u kojem su nam se između ostalog obratili i organizatori Zagreb Pridea koji su izrazili svoje zadovoljstvo održanom manifestacijom.

Borba protiv homofobije je i naša borba

Nakon što smo se prošle godine dobro nasmijali na pokušaj organizacije anti-gej prosvjeda koji se događao pod budnim okom policije koja u njemu nije vidjela ništa sporno, kao i godinu dana prije toga, ove godine je izostala svaka reakcija fašista. Nema nikakve sumnje da je zasluga za to upravo u postepenom omasovljavanju zagrebačkog Pridea, kao središnje aktivnosti u borbi za prava seksualnih manjina koji je s ovogodišnjom brojkom od nekoliko tisuća ljudi postao snažan front i nesavladiva cjelina. S druge strane policija je zbog sabotaže Pride u Splitu demonstrirala svoju snagu, poslavši na ulicu nevjerojatnih 1500 policijaca bez ikakve realne potrebe za tim, pokušavajući velikom represijom oprati ljagu sa sebe, ne dopuštajući bilo kakve incidente, što je dovelo do toga da i jedna osoba, sudionik Pridea, bude uhapšena zbog igre riječima kojima se ismijavalo odgovorne osobe za događaje iz Splita. Da se pokaže kako su veliki zaštitnici ljudskih prava i kako su homoseksualci

Grubišno Polje

Sjećanje na bilogorske partizane

Kod spomenika bilogorskoj partizanskoj četi u Malojasnovačkim brdima obilježena je 70. godišnjica osnivanja prve antifašističke postrojbe na području Grubišnog Polja, čime se obnavlja nekadašnja tradicija odavanja počasti prvim grubišnopoljskim partizanima. Članovi Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Grubišnog Polja i općine Veliki Grđevac te predstavnici Županijske udruge antifašističkih boraca i antifašista na devastirano spomen-obilježje su položili vijence i zapalili sveće. Bilogorska partizanska četa u prvo je vrijeme formalno bila samostalni vod Moslavačke čete o čemu je okupljenima pričao umirovljeni profesor povijesti i nekadašnji direktor Srednje škole u Grubišnom Polju **Rastko Pražić**.

Predsjednik Udruge **Rade Jovičić** podsjetio je nazočne na obećanje i dobru vjeru gradonačelnika **Zlatka Mađeruhu** da će Grad pomoći u obnavljanju antifašističkih spomen-obilježja.

- Očekujemo da se godišnje obnovi bar jedan do dva spomenika i to prioritetom koje smo predložili pa se nadamo da će se i ovaj spomenik naći u skorašnjem planu sanacije - naglasio je Jovičić.

Na proslavu je došao i **Josip Nemet** koji je 1981. godine radio na gradnji spomenika.

dobro zaštićeni, barem jedan dan godišnje, dvije istaknute osobe iz policijskog vrha su se također priključile povorci, tako da je sve moralno biti kao po špagi. (Antifa)

Domagoj Delač predsjednik Mladih antifašista Zagreba

U četvrtak 26. svibnja ove godine održana je skupština Udruge mladih antifašista grada Zagreba na kojoj je izabran novo rukovodstvo i izmijenjen statut. Novi predsjednik je **Domagoj Delač**, potpredsjednica **Branislava Peurača**, a tajnik **Mario Šimunković**. Novim statutom promijenjeno je ime udruge u Mladi antifašisti Zagreba.

NEPRIJATELJ POZITIVNO O PARTIZANIMA

Povodom sedamdesete obljetnice antifašističke borbe, Sekcija 6. slavonskog udarnog korpusa za svoje članove i poklonike antifašizma organizirala je putovanje »Stazama partizanskim«. Posjećena su neka od povijesnih lokaliteta borbenog puta ove proslavljenje slavonske jedinice, održani satovi povijesti, položeni vijenci i cvijeće kod spomenika palim borcima i žrtvama ustaškog terora i evocirana sjećanja na ratne dane.

O »liku i djelu« partizana i jedinica Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske – nema tajni. Međutim, što o partizanima misli neprijatelj? Donosimo svjedočenje, o kojem se malo zna (nešto više je kazivao Glišo Savić u svojoj knjizi »Valja nama preko rijeke«), zapovjednika zdruga vojske NDH Tomislava Bosnića.

Slavonci su nakon ofenzive »Braun« (u proljeće 1943. godine) izbačeni jači, pa je tako uz prvu, osnovana i druga divizija te konačno i 1. slavonski korpus pozanatiji kao 6. (2. hrvatski). Oko tisuću neprijateljskih vojnika izbačeno je iz stroja, većinom zarobljeno, dok se ostatak zdruga spasio bijegom. Zarobljen je i pukovnik Tomislav Bosnić, zapovjednik, iskusni i školovani časnik NDH. Pošto je predao oružje na cesti od Striježevice ka Leštatu, Bosnić je upućen s pratnjom u Štab zone, gdje je ostao u zarobljeništvu puna dva mjeseca. Nakon što se oporavio od šoka, danima je pisao izjavu i sudjelovao u razgovorima s rukovoditeljima zone i običnim partizanskim borcima. Kasnije je pušten na slobodu u blizini Osijeka gdje su ga prihvatile vojne vlasti NDH. Za vrijeme boravka u Osijeku dao je izjavu o svom zarobljavanju i zapožanjima tijekom boravka kod partizana. Izjava je proslijedena u Zagreb s mišljenjem generala Isera, koji je smatrao da pukovnik Bosnić nije kriv za tragediju zdruga kome je bio na čelu. Tekst izjave sačuvan je i pohranjen u Vojno-historijskom institutu u Beogradu. U svojoj izjavi pukovnik Bosnić između ostalog kaže:

Zapožanja pukovnika NDH

»Na području požeških planina postoji 1. slavonski korpus sastava dvije divizije. Tu su i samostalni partizanski odredi. Popuna partizanskih jedinica vrši se na dobrovoljnoj osnovi i mobilizacijom. Prije upućivanja u borbene jedinice dobrovoljci i novomobilizirani prolaze kroz mobilizacijske centre radi vojne obuke, koja se provodi po skraćenom programu...«

U partizanskim jedinicama većinom su

•Što je rekao zapovjednik zdruga vojske NDH Tomislav Bosnić o svom zarobljavanju i koja su njegova zapožanja tijekom boravka kod slavonskih partizana

Srbi, a ostalo su Hrvati. Ima nešto i Mađara, Nijemaca, Čeha i Slovaka. Imaju čehoslovački i mađarski bataljun, te njemačku četu... Imaju nekoliko vojnih područja u kojima su organizirane radionice za popravak i održavanje oružja. Hrana se nabavlja od stanovništva i zaplijenom u borbama...

Zdravstvena služba raspolaže s dezinfekcionim stanicama. Za liječenje bolesnih i ranjenih boraca imaju osam bolnica koje su smještene u barakama po šumama. Vojnom obrazovanju posvećuje se velika pažnja. Imaju oficirsku školu, gdje se školju najhrabriji borci za zapovjednike četa i bataljuna. Školovanje traje 30 dana. Program obuke sastoji se od topografije, taktike i nastave gađanja. Imaju naglašeno političko obrazovanje.

(...) Odnos između starješina i vojnika je drugarski, a međusobno oslovljavanje je s »ti«. Privrženost starješinama je velika i iskrena. Sva naređenja izvršavaju se bez pogovora i veoma pouzdano. Bez obzira na teškoće, makar one bile i najveće i po život opasne, naređenja se izvršavaju. Svaki njihov borac ima pravo kritizirati starješinu.

Uloga komesara

O političkim komesarima, kod nas postoje nejasni pojmovi. Misli se da su to krvnici, samo sa samokresom u ruci. Međutim, nije tako. Svaka jedinica ima svog komesara, od najviše pa zaključno sa četom. U vodu se nalazi politički delegat. Za te dužnosti biraju se samo školovani ljudi. Zapovjednik jedinice zapovijeda u taktičkom smislu, a komesari djeluju na općem prosvjećivanju vojnika. Oni dje-

luju u pravcu zbližavanja Hrvata i Srba i uklanjanju postojeće zategnutosti. Oni su tamo gdje je najteže i prednjače primjerom. Bjekstvo iz borbe ili kukavičluk kažnjava se smrću.

U partizanija se nalazi 1/5 žena iz svih slojeva društva: liječnice, inženjerke, studentice, učenice srednjih škola, radnice, seljanke i građanke. U jedinicama su naoružane puškama i strojnica. Žene važe kao vrlo hrabre, čak hrabrije od muškaraca. One koje nisu borci raspoređene su po bolnicama, kuhinjama, skladištima i radionicama. Odnos između njih i muškaraca je drugarski. Prekoračenje morala se kažnjava. Sklapanje braka je dozvoljeno u crkvi ili pred vojnim vlastima. Na području korpusa postoji vojni sud. Od sudskih kazni postoji samo smrtna kazna – strijeljanje.

Na području Slavonije postoji organizirano školstvo. Pučka škola s obveznom obukom za svu mladež. Učitelji i nastavnici su iz partizanskih redova... Izvještajna služba je dobro organizirana. Sve jedinice imaju svoju obavještajnu službu, a oslanjaju se na narod. Njihova izvještajna služba je vrlo dobra...

Osnovni cilj partizanske borbe je oslobođenje od okupatora i uspostava slobodne Jugoslavije... Društveno uređenje bit će određeno na općim izborima poslije završetka rata. A države u federaciji bi bile demokratske ili socijalističke republike, ali ne i komunističke ako narod ne želi...«

To je »raport« (ulomci) neprijateljskog zapovjednika o slavonskim partizanima, njihovom ustroju i borbenom djelovanju.

B. M.

Autor Slavko Marić: Nakon borbe (Slavonija, 1943. godina) -

STO GODINA »HAJDUKA«

♦ U stoljetnoj povijesti nogometne momčadi »Hajduk« značajno razdoblje pripada djelovanju popularnog kluba za vrijeme NOR-a

Kruna obilježavanja stote obljetnice NK »Hajduk« (u sportskom smislu) bit će odigravanje utakmice u Splitu s najboljom nogometnom momčadi Europe – »Barcelonom«.

U bogatoj povijesti »Hajduka« značajno razdoblje pripada djelovanju popularnog splitskog kluba za vrijeme Narodnooslobodilačkog rata. Nakon trogodišnje fašističke »comme« – zabrane nastupanja i konfiskacije imovine, suprotstavljanja talijaniziranju Dalmacije, veći broj igrača i članova uprave »Hajduka« aktivno se uključuje u Narodnooslobodilački pokret Hrvatske. Usljedila su hapšenja dvadesetak članova obitelji igrača i funkcionera »Hajduka«. Međutim, nogometni i članovi uprave okupili su se na otoku Visu i na dan Sv. Duje (7. svibnja 1944. godine) upriličili skupštinu kluba, izabrali novo rukovodstvo, trenera i kapetana momčadi. HŠK »Hajduk« je preimenovan u »HAJDUK – NOVJ«, a igrači imaju i nove dresove sa zvijezdom petokrakom. Prvu utakmicu protiv engleske ekipe igraju 13. svibnja i pobiju (7:1).

Sutradan, uprava i igrači »Hajduka« polazu zakletvu s koje šalju »Pozdrav Splitu, rodnom gradu, s oslobođenog teritorija«. U pismu se, među ostalim, navodi:

»Tvoj Hajduk, prvi predstavnik sportske Dalmacije, koji ti je pronio slavu kroz 33 države i četiri kontinenta, nalazi se danas, nakon trogodišnjeg faši-ustaškog progona na slobodi, na oslobođenom teritoriju, na dan Sv. Duje, tvoj patrona, obnovljen

je u okrilju NOB-a, kročeći putem nove slave i veličine, sloboden, u slobodnom sportu... Tvoj ljubimac nije više mogao trpjeti švapsko-ustaški zulum... Naš mili Split, junački grade, mi čemo ti se skoro vratiti, a onda pogani tuđin i njegove sluge neće više gaziti naše sveto tlo... Grade naš, tvoje žrtve i tvoja hrabrost, kao i žrtve i hrabrost tvojih sinova i kćeri, bit će nam putokaz u našem dalnjem radu... Našem rodnom gradu, porobljenom, ali nikad pokorenom Splitu, naš borbeni pozdrav: Smrt fašizmu – sloboda narodu!«

»Hajduk NOVJ« početkom lipnja 1944. godine kreće na turneju: Italija, Sredozemlje i Bliski istok. Ne samo zbog nogometa, nego i zbog propagiranja i širenja istine o NOB Hrvatske i Jugoslavije. Ratna momčad »Hajduka« do 23. listopada 1945. godine nastupala je na tri kontinenta, u sedam država, u 44 grada, odigravši 113 utakmica i prevalivši put od preko 30 tisuća kilometara.

Izvravajući uspješno i časno ratni zadatak »Hajduk NOVJ« i hrabrim otporom okupatoru, sudjelovanjem kompletne momčadi u narodnooslobodilačkoj borbi zasluzio je brojna priznanja. Ipak od svih među stotinama trofeja i pokala u njegovim vitrinama dva ratna odličja su najsajnija: Orden zasluga za narod sa srebrnim vijencem i Orden bratstva i jedinstva sa zlanim vijencem.

U svibnju 1945. godine rukovodstvo »Hajduka« bilo je primljeno u svečanu audijenciju kod glavnog zapovjednika

francuskih vojnih snaga na Levantu, armijskog generala Haumbolta. Tom prigodom visoki vojni rukovodilac predao je »Hajduku« diplomu kojom ga se proglašava »Počasnom sportskom momčadi slobodne Francuske«.

Krešimir Sršen

RATNICI I SPORTAŠI

U narodnooslobodilačkom ratu borci partizanskih jedinica, za vrijeme predaha između borbi, bavili su se sportom i tjelesnim odgojem. Organizirani su sletovi i razna sportska natjecanja, kao što je gađanje iz puške, hrvanje, plivanje, razne lakoatletske discipline i nogomet. Na oslobođenom području osnovani su i sportski klubovi. U jesen 1944. godine u Topuskom je osnovano Sportsko društvo »Partizan«.

Ekipi sportaša partizana sudjelovale su i na sportskim natjecanjima savezničkih armija. Poznati su sportski uspjesi nogometne momčadi »Hajduk« u Italiji i zemljama Bliskog istoka. Momčad toga popularnog kluba prešla je iz Splita u proljeće 1944. godine na Vis. Tu je 7. svibnja klub obnovljen, te je pod imenom tima Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije svojim nastupima mnogo pridonio popularizaciji narodnooslobodilačke borbe u savezničkim zemljama.

Sportaši iz gradova masovno su sudjelovali u narodnooslobodilačkoj borbi. Posebno valja spomenuti radnički sportski klub »Split«, koji je bio snažno uporište Partije u pred-ratnom Splitu. Njegova nogometna momčad, gotovo kompletna, još je 12. kolovoza 1941. godine otišla u Prvi splitski partizanski odred i – većinom – izginula.

Nažalost, dolaskom demokratskih promjena nestala je zvijezda petokraka sa grba »Hajduka« – simbol partizana sportaša. I ne samo njih.

Snimak je načinjen na Visu 14. svibnja 1944. godine nakon što su igrači »Hajduka« položili zakletvu

SPORTSKE IGRE ANTIFAŠISTA

Koncem svibnja održane su u Selcu Kosme sportske igre antifašista Primorsko-goranske županije.

Na igrama je sudjelovalo 250 natjecatelja, podijeljenih u četiri ekipe: Primorje (Crikvenica, Novi Vinodolski i susjedna mjesta), Otok Krk, Gorski kotar i Liburnija. Potonja je brojila pedestak sudionika a činili su je članovi antifašističkih udruga iz Opatije i Matulja. Kao gost na igrama se pojavila i ekipa iz Petrinje.

Antifašisti su se takmičili u bočanju, briškuli i trešeti, pikadu za žene i potezanju konopa. Izraženo je i jednoglasno oduševljenje organizacijom kao i »borbenom« atmosferom koja nije popuštala sve do zadnjih»punata«.

Slijedeće godine sportske igre antifašista Primorsko-goranske županije ugostit će Liburnija, a održat će se u Opatiji. Članovi ekipe Liburnije nisu bili u cijelosti zadovoljni postignutim rezulta-

Ekipa antifašista Liburnije na sportskim igrama (Opatija i Matulji)

timu ove godine: drugo mjesto u bočanju i pikadu te treće mjesto u šahovskom natjecanju, pa su prije odlaska iz Selca izjavili da će ubrzo početi s treninzima

kako bi buduće igre dočekali što spremniji i dogodine na svom terenu osvojili više prvih mesta.

Oleg Mandić

ČUVATI TEKOVINE ANTIFAŠIZMA

Zajednica udruga antifašističkih boraca i Zantifašista Grada Zagreba i Zagrebačke županije dobila je nove članove u Udrudi ABA »Sesvete« koja je osnovana neposredno pred državni blagdan – Dan antifašističke borbe Hrvatske. Četrdesetak antifašista ustrojilo je Udrugu i tom prilikom za prvi predsjednika izabrali Željka Kotarskog, za potpredsjednike Ljubicu Radmanović i Rolanda Mikanovića, te za tajnicu Snježanu Madronić.

Kako su istaknuli Vedran Žuvela, član Predsjedništva SABA RH i Stjepan Ležaić, potpredsjednik ZUABA GZ i ZZ, već duže vrijeme dio građana Sesveta osjeća potrebu da javno i organizirano djeluju na njegovajući antifašističke tradicije i obnovi spomeničke

baštine, borbi za demokratski razvoj društva, zaštitu ljudskih prava, jednakost naroda i slobodu čovjeka, za mir i opći društveni progres.

Zato su oformili inicijativni odbor, pripremili osnivačku skupštinu i napokon osnovali toliko željenu Udrugu antifašističkih boraca i antifašista za Sesvete. Tom prigodom donesen je Statut, Poslovnik i zacrtan program rada, te izabранo najuže rukovodstvo.

Među ciljevima koje je Udruga postavila za sljedeće razdoblje, je provođenje Deklaracije o antifašizmu, stalna briga o nemoćnim, bolesnim i socijalno ugroženim članovima, održavanje spomenika i obilježja NOB-a, obilježavanje značajnih događaja antifašističke

borbe koje će u ovoj jubilarnoj 70. obljetnici početka antifašističke borbe u Hrvatskoj biti posebno potencirane. Također, kako se čulo u raspravi, podmlaćivanje Udruge s novim mladim članovima je trajan zadatak. U tom cilju, istaknuta je potreba tješnje suradnje sa školama, kulturno-umjetničkim i sportskim društвima. Jednako tako nastojati će se suraditi s udružama proizašlim iz Domovinskog rata koje prihvataju programska antifašistička načela i poštuju tradicije NOB-a.

- Želimo podmladiti organizaciju i povećati broj članova, ali i ustrajati na tome da se naš glas čuje – poruka je sa osnivačke skupštine Udruge antifašističkih boraca i antifašista »Sesvete«.

B.M.

Sjećanje na Dan oslobođenja grada

Predstavnici Udruge antifašista Novi Marof, Ivica Čunović, Ramush Demiri i Zvonimir Farkaš, zajedno s predstavnicima Grada Novog Marofa, zamjenicima gradonačelnika Draženom Slunjskim i Marijanom Kopjarom te predsjednicom kluba vijećnika HNS-a i SDP-a u Gradskom vijeću Grada Novog Marofa Dragom Bitar, obišli su u petak, 6. svibnja, spomenike i obilježja antifašističke borbe u novomarofskom kraju.

Povod obilaska spomenika antifašističke borbe je obilježavanje 9. svibnja - Dana pobjede nad fašizmom i Dana Europe te obilježavanje 66. godišnjice oslobođenja Novog Marofa na kraju Drugog svjetskog rata (7. svibnja).

Predstavnici Udruge antifašista Novi Marof i predstavnici Grada Novog Marofa zapalili su svijeće na grobu Viktorija Čolje i Mirka Sabolića na groblju u Oštricama, kod spomenika poginulima u svim ratovima 20. stoljeća na groblju u Remetincu, kod

spomenika Terezi Šantek u Mađarevu i na grobu Matije Krbota bivšeg predsjednika Udruge antifašističkih boraca i antifašista Novi Marof.

Osim kod tih spomenika, predstavnici Udruge antifašista Novi Marof i predstavnici Grada Novog Marofa poklonili su se i kod spomen ploče doktoru Arseniju Škatariću na zgradi Specijalne bolnice za kronične bolesti Novi Marof, te kod spomen ploče Danici Horvat u Možđencu.

K.S.

AKTIVNOSTI USMJERENE PREMA MLADIMA

♦ Skupština UABA Petrinja zalaže se za uključivanje još više mladih i veću suradnju s braniteljskim udrugama

U Hrvatskom domu Petrinja upriličena je redovna godišnja skupština Udruge antifašističkih boraca i antifašista Petrinja kojoj su nazočila 152 člana i brojni uzvanici iz SABA RH, UABA Sisačko-moslavačke županije, predstavnici tijela vlasti, političkih stranaka i braniteljskih udrug. Izvještaj o dosadašnjem djelovanju podnijela je **Zrinka Čorić**, predsjednica ZUABA Petrinja a plan i program rada za naredni period obrazložio je **Marko Rajković**. U raspravi su, među inim, sudjelovali: Mirko Mećava, član Predsjedništva SABA RH, **Gordana Lacković**, predsjednica ZUABA Sisačko-moslavačke županije i članica Predsjedništva SABA RH, **Adam Dupalo**, predsjednik Sekcije 1. hrvatskog korpusa SABA RH, **Đuro Kalanja**, tajnik UABA Petrinja, **Svetlana Lazić**, predsjednica SDP-a Petrinja, **Darko Dumbović**, predsjednik Gradskog vijeća HSP-a, **Željko Tonković**, u ime gradske organizacije HDZ-a, **dr. sc. Miroslav Gregurinčić**, izaslanik petrinjskog gradaonačelnika i **Gabrijel Malović** iz UABA Brezovica.

Udruga je realizirala brojne aktivnosti u minulom razdoblju. Posebno su dobro organizirane one na lokalnoj razini, kao komemorativni skupovi u Banskom Gra-

Ispunjena očekivanja – rečeno je na Skupštini UABA Petrinja

bovcu i na Čavić brdu. Upriličeno je 12 skupnih putovanja na antifašističke skupove u regiji i šire, a članstvo se uključivalo u obilježavanje značajnih datuma vezanih uz Domovinski rat. Izuzetan je napor uložen u zaštitu spomenika antifašističke borbe. Velika je i aktivnost Sekcije žena koja djeli u UABA Petrinja u pružanju pomoći

i skrbi za starije i bolesne članove.

Među težišnim zadaćama za naredni period posebno je naglašena potreba uključivanja što više mladih poklonika antifašizma u zajedničke aktivnosti te potreba za još intenzivnijom suradnjom s braniteljskim udrugama.

Joso Fakčević

GODIŠNJICA OSLOBOĐENJA GRADA

♦ Sat povijesti u povodu 66. obljetnice oslobođenja od fašizma

Po okupaciji Jugoslavije 1941. godine Osijek je ušao u sastav tzv. NDH, postao sjedište domobranskog Osječkog divizijskog područja i baza okupatorskih i kvislinških jedinica za djelovanje protiv NOVJ u Slavoniji. U prvim ustaničkim danim 1941. godine u rajonu Osijeka je formirana Osječka partizanska grupa. Borci iz Osijeka i okolice popunjavali su slavonske partizanske odrede i brigade. U istočnoj grupi NOPO Slavonije djelovao je 1943. i 1944. godine Osječki NOP odred, a 1. ožujka 1944. godine formirana je Osječka brigada. Početkom ožujka 1945. godine snage 36. divizije JA osuđetile su pokušaj Nijemaca da na sjevernoj periferiji grada »forsiraju« Dravu, a 14. travnja su jedinice 51. divizije i Osječke brigade, poslije uličnih borbi, oslobodile Osijek.

Povodom 66. obljetnice oslobođenja grada, UABA Osijek upriličila je konferenciju za novinare i sat povijesti. Položeni su vijenci na spomen kosturnicu u Peri-

voju kralja Tomislava. Sudionici NOB-a **Jovo Nišević i Blagoje Vujić** evocirali su sjećanja na borbu za oslobođenje Osijeka

i na nedužne stradalnike koji su pokopani u spomen-kosturnici.

Pero Matić

Počast stradalnicima na spomen-kosturnici u Osijeku

Uskoro obnova Spomen doma ZAVNOH-a

Svečanost je otvorila predsjednica ZUABA Sisačko-moslavačke županije **mr. sc. Gordana Lacković**. Nakon intoniranja hrvatske himne »Lijepa naša domovino« i minute šutnje za sve one koji su dali živote za današnju Republiku Hrvatsku, položeni su vijenci kod spomenika u parku ispred hotela »Petrova gora« i Lječilišta u Topuskom, nedaleko potpuno srušenog Spomen doma III. zasjedanju ZAVNOH-a. Vijence su položili predstavnici Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Sisačko-moslavačke županije, UABA Petrinje i UABA Vrginmost/Gvozd.

Nakon polaganja vijenaca Gordana Lacković pozdravila je sve prisutne i zahvalila općini Topusko i načelniku općine **Nikoli Abramoviću** što su i ove godine došli i uveličali svečano obilježavanje svih triju obljetnica.

Potom su govorili načelnik općine

•U organizaciji općine Topusko i Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Sisačko-moslavačke županije, u subotu, 7. svibnja 2011. svečano je obilježena 66. obljetnica Dana pobjede i Dana Europe te 67. obljetnica III. zasjedanja ZAVNOH-a

Topusko Nikola Abramović i član Predsjedništva SABA RH **Joso Fakčević**.

Abramović je čestitao obljetnice, a zatim obavijestio i o situaciji vezanoj za obnovu Spomen doma ZAVNOH-a. Trenutačno je u postupku prihvatanje Idejnog rješenja obnove Spomen doma ZAVNOH-a. Istaknuo je da je idejno rješenje izradila **mr. Đurđa Lipošćak**, dipl. inž. arhitekture, osoba koja je sudjelovala i u obnovi Spomen doma 1984. godine. Ta činjenica uvelike olakšava obnovu, bolje rečeno ponovnu izgradnju Spomen doma u obliku kakav je bio 1984. Godine, ali prilagođenog suvremenim

potrebama antifašista i općine Topusko. Na kraju se zahvalio svima prisutnim i poželio dobro zdravlje i dug život, kako bi se i ubuduće susretali u Topuskom.

U ime ZUABA Sisačko-moslavačke županije i SABA RH Joso Fakčević je podsjetio na važnosti Topuskog u povijesti, ali i sadašnjosti, značaju i ulozi sva tri zasjedanja ZAVNOH-a, s posebnim naglaskom na III. zasjedanje koje je bilo izuzetno važno i za današnju Republiku Hrvatsku. Treće zasjedanje ZAVNOH-a preteća je današnjeg Hrvatskog sabora. Odluke donesene na III. zasjedanju ZAVNOH-a bile su od iznimne važnosti kako za Federalnu Republiku Hrvatsku tako i za današnju Republiku Hrvatsku, kazao je Fakčević.

Isto tako podsjetio je na stvaran položaj antifašizma u današnjoj Republici Hrvatskoj, naglasio da antifašizam treba skinuti koprenu protokolarnosti pojedinih vladajućih dužnosnika, političara i svih onih koji su antifašisti samo i isključivo onda kada im to odgovara.

Na kraju ove skromne, ali dostojanstvene svečanosti, Gordana Lacković se zahvalila prisutnim što su i ove godine uveličali svečanost, te posebno Općini Topusko i njenom načelniku na suorganizaciji svečane proslave kao i aktivnostima na obnovi Spomen doma ZAVNOH-a. Izrazila je nadu da će se u dogledno vrijeme ovakve svečane obljetnice održavati u obnovljenom Spomen domu.

Gordana Lacković

Stara zgrada ZAVNOH-a

Antifašisti traže obnovu spomenika i vraćanje naziva ulica

Povodom Dana antifašizma i 70 godina od ustanka naroda Hrvatske, konferenciju za medije održali su 20. lipnja Udruga antifašista i antifašističkih boraca grada Splita i Zajednica UABA Županije splitsko-dalmatinske.

Josip Milat, predsjednik Udruge antifašista i antifašističkih boraca, potaknut nedavnim događanjima na Rivi, izrazio je zabrinutost zbog, kako je rekao, eskalacije fašizma u cijeloj zemlji.

-Zabrinjava ponašanje dijela omladine,

posebno u Splitu, nekadašnjem bastionu antifašizma. Vjerujem da dio omladine nije ni svjestan svojih postupaka. Splitsko Gradsко vijeće bi trebalo što prije donijeti odluku o obnovi porušenih spomenika, kao i vraćanju barem nekih naziva ulica i trgova kao što su Trg žrtava fašizma ili ulica Prvog dalmatinskog odreda, naveo je čelnik udruge Milat.

-Tražimo izjednačavanja prava branitelja Domovinskog rata i boraca iz antifašističke borbe. Ne postoje dvije Hrvatske, ni dva

antifašizma. Postoji samo jedna Hrvatska i jedan antifašizam koji je ustao 1941. i 1991., poručio je Milat.

Pressici je nazočio i predsjednik županijskih antifašista **Krešimir Sršen**, te mnogi članovi udruge, među kojim i nekadašnji provoborci NOB-a poput **Lovre Reića**.

-Neki pokušavaju promijeniti položaj hrvatskog naroda i od pobjednika Drugog svjetskog rata pretvoriti ga u gubitnika. Oni od povijesti žele napraviti opaku učiteljicu, kazao je Sršen.

K.S.

Piše: Toma Šević

Sve više tolerancije prema netoleranciji

Još jedan Dan antifašističke borbe je za nama. Dobro je da postoji, jer je prigodan i može se puno toga, čak i pozitivnog, čuti o antifašizmu i antifašistima. No, predsjednica Vlade i predsjednik Sabora ove godine nisu bili u Brezovici, iako je obilježavana okrugla 70. obljetnica od formiranja Prvog partizanskog odreda.

Ipak poslali su svoje izaslanike, a njima je možda bilo teško ponovno slušati antifašističke borce i antifašiste koji uporno traže jedno te isto. Naime, već je šest godina prošlo kako je usvojena saborska Deklaracija o antifašizmu, a oni svih tih godina uvijek na isti dan navaljuju da se ona provodi. Kao da je Deklaracija donesena zato da se provodi. A to se tvrdoglavim antifašistima ne može utvrditi u glavu. Umjesto da budu sretni zbog Deklaracije, koju rijetko tko u Europi i svijetu ima. Jer kad ona postoji više ne trebaju čak ni antifašisti, niti antifašizam. Ona je toliko dobra da ju je šteta provoditi jer bi se time možda samo kvarila. I onda pokvarena Deklaracija ne bi nikome koristila. Zato nju treba čuvati od provođenja i naša Vlada to uspješno radi već godinama. Po tom se vidi kako se pažljivo odnosi prema tom dragocjenom europskom dokumentu. A europski je zato što služi samo da bi ga pokazivali Euromi.

Ipak na Dan antifašizma nisu padale samo pohvale za antifašiste. Da ne bi došlo do toga na njih su pušteni jazavčari. Pa se tako baš na Dan antifašističke borbe, državni praznik, na Jazovki relativizira antifašizam. Izdruženo pokušava dovesti u ravnotežu one koji su se borili protiv fašizma i one druge koji su na strani fašizma bili. Za jedne se služi misa, a za druge ne. Čak je devet biskupa na čelu s Bozanićem bilo kod Jazovke samo tjedan dana prije Dana antifašističke borbe. Slučajno su na tom području baš održavali neki svoj važan sastanak, pa su onako usput, već kad su tu, prošetali do Jazovke i prigodno govorili, a onda se malo i pomolili.

Ali vrlo je zanimljivo kako je kardinal Bozanić nad Jazovkom upotrijebio riječi Pape Benedikta XVI. Skoro kao da je Papa baš nagovorio kardinala i biskupe da odu kod Jazovke. Kardinal Bozanić citirao je Papu i time ga dovodio u svezu s Jazovkom. Pa evo što je Bozanić rekao da je Papa kazao: »Ako se savjest otkrije

kao mjesto slušanja istine i dobra, mjesto odgovornosti pred Bogom i braćom i ljudima što je protiv svake diktature, onda ima nade za budućnost«. Tko bi samo rekao da je Papa Benedikt XVI. pri tome mislio baš na Jazovku. I da nije pojasnio kardinal Bozanić, nitko to ne bi skužio.

A Papa je bio svega dva dana u Hrvatskoj. Televizija i drugi mediji su ga pratili cijelo vrijeme. Naročito Bilić na HTV-eju. „Hvala ti Sveti oče u ime Katoličke Crkve“ reče uz ostalo zahvaljivanje i klanjanje Bilić i ostade živ, iako je upitno da li baš i zdrav. Dakle Bilić je u ime Katoličke crkve zahvalio poglavaru Katoličke crkve. I vidi vraka postao veći katolik od Pape.

Bilo je i Blajburgijanja. Kao što to biva polovicom svibnja. Pod pokroviteljstvom Hrvatskog sabora. I kako priliči govorio je saborski zastupnik, ovog puta Andrija Hebrang. Navodno je trebao ići Šeks na Bleiburg pa u zadnji čas odustao, opet navodno, zbog bolesti. I onda otišao Hebrang, koji je predsjednik saborskog Odbora za zdravstvo. No, prema onom što je govorio neki misle da je ispaо čak bolesniji nego i Šeks. A govorio je o povijesti kao i ministar policije Tomislav Karamarko. Tako su Hebrang radiolog i Karamarko policajac tumačili povijest o Bleiburgu. Neki se pitaju što će biti ako policajci preuzmu povijest. Pa da se policija počne baviti nametanjem istine o Bleibburgu, ako treba i prinudnim sredstvima. Hebrang je spomenuo da je nedopustivo što u Zagrebu postoji još uvijek Trg maršala Tita. Doduše nije spomenuo da postoji i ulica Andrije Hebranga baš nedaleko Trga. To je vjerojatno dopustivo, barem što se Hebranga tiče i ranga njegovog oca.

No treba nešto reći i o događanjima koja nisu vezana samo uz povijest. Evo, na primjer kod nas je počelo ozbiljno otvaranje novih kapaciteta. Predsjednica Vlade je nedavno svečano otvorila novi zatvor. U Glini. Iznesen je podatak da se time povećavaju kapaciteti za 420 kreveta u našim zatvorima, a to je 12 posto više. To znači da ćemo moći 12 posto više zatvarati. Najavljen je i da će se proširiti Remetinec i da će za to biti osigurana sredstva razvojne banke Vijeća Europe. Dobro je da ulažemo u razvoj. A u gradnji zatvora rade se i uštede. Tako su specijalne zatvorske

brave radili zatvorenici iz Lapoglave. Ne znamo jesu li to specijalisti - oni koji su obijali brave dok su se još na slobodi bavili bravarijom.

Meni se u svemu tome mota po glavi pitanje, kako zapravo svečano otvoriti zatvor. Možda tako da se svečano dovedu novi zatvorenici pa da ih se zatvori i onda održe govorancije. A upravo ovaj novoootvoreni zatvor počeo se graditi za vrijeme dok je predsjednik Vlade bio Sanader. Možda se moglo još malo pričekati pa da i on sudjeluje u svečanom otvaranju ili zatvaranju, kako se uzme.

Prošlo je i sve ovo s Gay prideom. Pokazalo se koliko ipak imamo homofobije i netolerancije. Posebno kada je povorka išla Splitom. Tu se jasno pokazalo da imamo sve više tolerancije prema netoleranciji.

U Dnevniku HTV-eja to nam je komentirao Slaven Letica. Obično se uzima stručnjak za pojedinu područja. Vjerojatno su urednici Dnevnika prepoznali teoriju i praksu Letice u svezi s homoseksualcima i ostalim skupinama koje je komentirao i objasnjavao. Uostalom on se inače pokazuje kao stručnjak opće prakse, za sve što postoji i ne postoji i zna komentirati. Čak i sebe javno komentira. Evo, naletjeli smo na internetu na životopis koji je Letica napisao sam o sebi. Tako smo saznali da njegov „djed po majci, Nikola Papa, bio je čudak“, ali da je proizvodio 2.000 litara vina godišnje te da to vino nije prodavao. „Svakodnevno bi s društvom popio desetak litara vina, tako da je strah od nasljednog alkoholizma natjerao moju majku da djeci uopće ne dopušta piti vino ili alkoholna pića“, kaže Slaven.

Sad se mnogi čude da Letica ne pije, jer im je nerazumljivo da trijezan može govoriti o mnogim stvarima onako kako govori.

Jos malo bi valjalo o HTV-u. Naime Jozo Ćurić je izvještavao iz Njemačke o prosvjedima „iseljenih Hrvata“ nakon presude hrvatskim generalima. Te je, kako i priliči novinaru, malo razgovarao s tim iseljenim Hrvatima. I u prvom planu mu je bio dr. Zvonimir Separović. I svi se već pomislili da je on iseljeni Hrvat pa su se poslije raspitivali. I razočarali se, to nije točno. Njega je samo Ćurić privremeno predstavio kao iseljenika za potrebe HTV-a, a i Separovića osobno.

HUMANOST NA DJELU

•Među nagrađenima u povodu Dana Grada Zagreba su i sudionici NOR-a Juraj Hrženjak i Slavica Kanić Detelić, istaknuti članovi SABA RH

Upovodu Dana Grada Zagreba, na svečanoj sjednici Gradske skupštine, 17 pojedinaca i ustanova, primilo je Nagradu Grada Zagreba. Među nagrađenima su i sudionici Narodnooslobodilačkog rata, istaknuti članovi Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske – **Slavica Kanić Detelić**, koja je životnu ušeđevinu od 50 tisuća eura donirala za gradnju dječjeg vrtića u Maloj Mlaki i **Juraj Hrženjak** za doprinos razvoju lokalne i regionalne samouprave u RH, koji je novčanu nagradu od 50 tisuća kuna odlučio dati u humanitarne svrhe.

Usrećio romsku obitelj

Partizanski borac, bivši sudac Ustavnog suda i aktivan član SABA RH usrećio je romsku obitelj s 11 djece. Priča koju je objelodanio jedan dnevni list o odlikašima koji žive u desetak četvornih metara bez struje i vode, zaboravljeni i od Grada i od države (svi su rođeni u Zagrebu, no nemaju hrvatsko državljanstvo) duboko je dirnula Đuku, pa je obitelji Zahirović odlučio darovati 10 tisuća kuna od novčane nagrade. To je učinio u zagrebačkoj Osnovnoj školi Lovre

dok je za četvero odlikaša spremio još po 200 kuna.

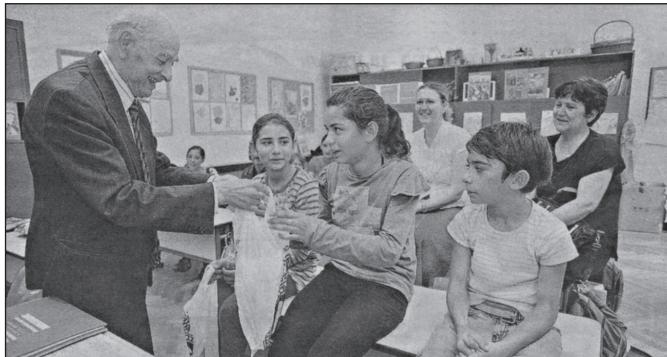
- Ispunili ste mi srce. Ovo je jedan od najljepših trenutaka u mom životu. Drago mi je da postoje ljudi poput vas, kazala je ravnateljica škole Zdenka Kapović. »Glavi obitelji Rašidu niz lice teku suze. Prilazi svom dobročinitelju. Grli ga, zahvaljuje. »Ovako veliku stvar za moju obitelj nikada do sada nitko nije učinio«, kaže.

Juraj Hrženjak od dobivenog novca na ime Nagrade Grada Zagreba (50 tisuća kuna) neće zadržati ni lipe! Sve je odlučio dati u humanitarne svrhe.

Duka je neposredno pred Drugi svjetski rat bio agilni pripadnik Narodnooslobodilačkog pokreta, djelovao je i unutar Stranke radnog naroda. Završivši gimnaziju, upisao je studij prava, vodio je privatnu gimnaziju u Pregradu, kasnije je dobio namještenje u Banskoj upravi. Zajedno sa svojom drugaricom Anjutom ilegalno je radio na jačanju antifašističke fronte. Zajedno su se obreli u partizanskim jedinicama NOV Hrvatske. Među ostalim, Juraj Hrženjak obnašao je odgovorne ratne dužnosti – bio je komesar Kordunaškog odreda, rukovodio mobilizacijom u Pokuplju, Turopolju i Posavini. Ratni put odveo ga je u Beograd, Bosnu, ponovno u Hrvatsku... Nakon oslobođenja, Đuka je radio u Vojnoj upravi JNA za Istru, Rijeku i Slovensko primorje, bio je pomoćnik ministra, poslanik u Saveznoj skupštini, sudac Ustavnog suda...

Juraj Hrženjak vodio je ratni dnevnik, autor je brojnih publicističkih radova, urednik knjiga i monografija.

Nama je posebno drag, jer je bio prvi glavni urednik »Glasa antifašista demokratske Hrvatske«. Također, utemeljitelj je i prvi predsjednik Savjeta antifašista Hrvatske.

Juraj Hrženjak

pl. Matačića koju pohađa četvero mališana iz romske obitelji Zahirović u nazоčnosti ravnateljice Zdenke Kapović, učiteljica Sabine Mance i Ive Čermošek, te Mirsade i Rašida Zahirovića i njihove djece.

- Kao stari Zagrepčanin koji dobro poznaje sve uspjehe i neuspjehe grada, do sada nikada nisam doživio tako loš odnos prema građanima kao što je slučaj Zahirović. Pokušat ću im pomoći da legaliziraju svoj status, rekao je Juraj Hrženjak. Pred njim je puna vrećica slatkiša. Svakome od 11 djece namijenio je čokoladu i bombone,

dok je za četvero odlikaša spremio još po 200 kuna.

- Ispunili ste mi srce. Ovo je jedan od najljepših trenutaka u mom životu. Drago mi je da postoje ljudi poput vas, kazala je ravnateljica škole Zdenka Kapović. »Glavi obitelji Rašidu niz lice teku suze. Prilazi svom dobročinitelju. Grli ga, zahvaljuje. »Ovako veliku stvar za moju obitelj nikada do sada nitko nije učinio«, kaže.

Juraj Hrženjak od dobivenog novca na ime Nagrade Grada Zagreba (50 tisuća kuna) neće zadržati ni lipe! Sve je odlučio dati u humanitarne svrhe.

Duka je neposredno pred Drugi svjetski rat bio agilni pripadnik Narodnooslobodilačkog pokreta, djelovao je i unutar Stranke radnog naroda. Završivši gimnaziju, upisao je studij prava, vodio je privatnu gimnaziju u Pregradu, kasnije je dobio namještenje u Banskoj upravi. Zajedno sa svojom drugaricom Anjutom ilegalno je radio na jačanju antifašističke fronte. Zajedno su se obreli u partizanskim jedinicama NOV Hrvatske. Među ostalim, Juraj Hrženjak obnašao je odgovorne ratne dužnosti – bio je komesar Kordunaškog odreda, rukovodio mobilizacijom u Pokuplju, Turopolju i Posavini. Ratni put odveo ga je u Beograd, Bosnu, ponovno u Hrvatsku... Nakon oslobođenja, Đuka je radio u Vojnoj upravi JNA za Istru, Rijeku i Slovensko primorje, bio je pomoćnik ministra, poslanik u Saveznoj skupštini, sudac Ustavnog suda...

Juraj Hrženjak vodio je ratni dnevnik, autor je brojnih publicističkih radova, urednik knjiga i monografija.

Nama je posebno drag, jer je bio prvi glavni urednik »Glasa antifašista demokratske Hrvatske«. Također, utemeljitelj je i prvi predsjednik Savjeta antifašista Hrvatske.

Ostvaruje svoj san

»Baka Slavica svima nam može biti uzor«, rekao je, među ostalim, **Milan Bandić**, gradonačelnik Zagreba na svečanoj sjednici Gradske skupštine. Zagrebačka umirovljenica, Slavica Kanić Detelić, kako kaže ostvaruje »svoj san«. Naime, partizanka i

Slavica Kanić Detelić

aktivna članica SABA RH je ponudila životnu ušeđevinu kako bi pomogla brojnim roditeljima iz Male Mlake, te obližnjih Čeha i Odre gdje ne postoji dječji vrtić kako više ne bi morali svakodnevno voziti djecu u desetak kilometara udaljene vrtiće u Novom Zagrebu.

Slavica se na ovu iznimno plemenitu gestu odlučila jer beskrajno voli djecu, a nažalost, zbog ranjavanja u trbuš tijekom Narodnooslobodilačkog rata nije mogla imati vlastitu. Donacija od 50 tisuća eura ove humanitarke iskoristit će se za gradnju igrališta unutar vrtića. Veseli je što će na vrtiću biti upisano njeni ime i prezime prema prijedlogu zagrebačkog gradonačelnika. Na nju su osobito ponosni njena sestra, brat i ostala rodbina kojoj Slavica također nesebično pomaže u vidu gradnje krovista za kuću, uvođenje plina, izrade fasade...

Da ima plemenito srce, Slavica Kanić Detelić pokazala je još davne 1964. godine kad je Gradu Zagrebu darovala tadašnje obveznice za pomoći stradalima u poplavi, a pomagala je i Crvenom križu, gardistima tijekom Domovinskog rata.

- Skromna sam prema sebi kako bih mogla pomoći drugima. To je moje životno poslanje. Tako među ostalim uplaćujem i stambenu štednju za 17-tero djece iz uže obitelji. Jednoj djevojci plaćam i medicinsku školu, kaže Slavica koja već 22 godine nakon suprugove smrti živi posve sama, dodajući da često obilazi bolesne članove svoje Udruge antifašističkih boraca i antifašista, a pomaže i Ligi borbe protiv raka.

B. M.

BUZET

Paljenje krijesova noć uoči Praznika rada, dugogodišnja je tradicija istarskog sjevera. **Jolanda Dvorničić**, 72- godišnjakinja iz buzetskog naselja Goričica, prisjeća se da su još za njenih mладenčkih dana u rođnim Marincima palili prvomajske krijesove.

- Krijesove su tada više palili u selima i zaseocima, manje na Fontani, a danas se ta tradicija ukorijenila i u gradskom području, tako se pojedini dijelovi grada nadmeću tko će pripremiti veći krije, rekla je Jolanda.

Predsjednik Mjesnog odbora Buzet **Zlatko Zukan** pohvalio se da je njihov krije na Goričici dosegao oko četiri metara visine, a za njegovu izradu iskorišteno je deset kubika drva, ali i suhog granja prikupljenog u radnoj akciji čišćenja okoliša.

- Želimo da se ta tradicija očuva, da mladi nastave s druženjem uz prvomajski krije, rekao je Zukan.

Buzećane je u nedjelju probudila budnica. Limena glazba GD-a »Sokol« koja je u mimohodu prošla gradom, već je tradicionalno obilježila praznično jutro u Buzetu. Za budnicu u pohodu Roštinom i Humštinom pobrinuli su se i članovi limene glazbe ŽKUD-a »Renato Pemić« iz Roča.

Mjesni odbori Stari grad četvrtu je godinu za redom organizirao piknik ispod Baštiona u povijesnoj jezgri. Organizator je uz nastup Celentana banda, pripremio dvjesto i pedeset porcija besplatnog graha. Starogradski piknik protekao je bez političkih govorova, uz zabavu i druženje.

KRK

Dan oslobođenja otoka Krka proslavljen je tradicionalnim okupljanjem otočnih boraca NOR-a, članova Udrženja antifašističkih boraca i antifašista otoka Krka te predstavnika krčkih jedinica lokalne samouprave, pokrovitelja obilježavanja 17. travnja, dana kad su prije 66 godina

partizanske jedinice nakon cijelodnevnih borbi skršile otpor unutar krčkih gradskih zidina utvrđenih snaga fašista. Time je otok Krk napokon postao dijelom oslobođenog teritorija, naglasio je predsjednik UABA otoka Krka **Stjepan Starčević**.

Ovogodišnja proslava započela je polaganjem vijenaca kod spomen-obilježja palim borcima na Gradskom groblju, a nastavljena je svečanim programom priređenim u Velikoj vijećnici Grada Krka. Svečanosti su uz čelništvo UABA otoka Krka nazočili i predstavnici Saveza antifašističkih boraca RH, akademik **Petar Strčić**, predsjednik Županijske udruge antifašističkih boraca **Dinko Tamarut**, načelnici otočnih općina, predstavnici UABA Raba, Opatije, Crikvenice, Novog Vinodolskog, Gorskih kotara i Rijeke, predstavnici udruga proizašlih iz Domovinskog rata te delegacija Društva »Josip Broz Tito«.

Uvodni govor održao je akademik Petar Strčić.

SINJ

Savez antifašističkih boraca i antifašista Sinja u petak je polaganjem vijenca na rodnu kuću **Ante Bakotića Baki** obilježio 66. godišnjicu probaja logoraša iz Jasenovca. U nazočnosti dijela članova te udruge, vijenac je postavio predsjednik **Ante Veselica**. Upravo je Sinjanin Bakotić bio na čelu posljednjih 1070 logoraša koji su 22. travnja 1945. godine krenuli u bijeg. Samo malobrojni uspjeli su se doći slobode i svjedočiti o zvjerstvima u Jasenovcu. Većina je poginula, a među njima i Ante Bakotić kojegaje pokosio rafal na obali Save.

Obitelj Ante Bakotića dugo nije znala za njegovu sudbinu. Da je Sinjanin Bakotić bio heroj probaja iz Jasenovca, doznao se 80-tih godina. Tada je na njegovu rodnu kuću, na zgradu na sinjskoj Pijaci, postavljena spomen-ploča koja je skinuta prije 15-tak godina. Sinjski antifašisti izborili su se 2009. godine da se obnovljena spomen-ploča postavi na isto mjesto, a otkrio ju je tadašnji hrvatski predsjednik **Stipe Mesić**.

T.P.

Ante Veselica postavlja vijenac na spomen-ploču Anti Bakotiću Baki

PAZIN

Savez antifašističkih boraca Istarske županije i Istarska županija u povodu Dana pobjede 9. svibnja organizirali su Okrugli stol na temu »Osobe koje su obilježile našu noviju povijest«. U Maloj koncertnoj dvorani Spomen doma u Pazinu u 11 sati o **Anti Čiligi** i drugim znamenitim ličnostima govorio je akademik **Petar Strčić**, dr. sc. **Mario Mikolić**, dr. sc. **Davor Mandić**, **Miljenko Benčić**, **Danilo Cerovac**, **Tomislav Ravnić** i drugi.

- Ovom se manifestacijom obilježava 60. obljetnica pobjede nad fašizmom, pobjeda civiliziranosti nad barbarstvom, pravde nad nepravdom. Nikad ne smijemo zaboraviti 24 milijuna vojnih i 32 milijuna civilnih žrtava drugog svjetskog rata. Ma temeljima te naše pobjede stasao je kasnije demokratski poredak, rekao je predsjednik SABA Istarske županije Tomislav Ravnić na konferenciji za novinare najavljujući spomenuti Okrugli stol. Ulaz na predavanja je slobodan.

P.S.M.

MATULJI

»Stradanje mjesta Lipa« naziv je okruglog stola održanog nedavno u ovom malenom mjestu na »vrhu« Općine Matulji, koje je krajem Drugog svjetskog rata pretrpjelo ogromne gubitke nakon divljanja nacističkih snaga nad civilima. Cilj okruglog stola bila je obrada povijesnih podataka, arhivskog materijala »Lipa optužuje« te značajnija prezentacija Lipe kao mjesta spomenika stradanja od državnog značaja. A odazvali su se povijesničari na čelu s akademikom **Petrom Strčićem**, kustosi, konzervatori, čelnici lokalnih vlasti Lipe i Matulja, predstavnici Primorsko-goranske županije te antifašističkih udruga PGŽ, Opatije, Ilirske Bistrice, ali i mještani Lipe.

Zaključci skupa su kako se valorizacija Lipe ipak pomakla s »mrtve točke« - uz jačanje svijesti o stradanju u Lipi na nacionalnoj razini, uspjelo se staviti Lipu u registar spomenika od državnog značaja, a već prije šezdesetak godina Lipa, uz Lidice u Češkoj i francusko mjesto Oradur sul Glane, uvrštena je prema odluci UNESCO-a u tri mesta stradalnika Drugog svjetskog rata. Na okruglom stolu je najavljeno i da je uspostavljena međunarodna suradnja s Lidicama i Oradurom sul Glane kako bi se zajedničkim snagama isvjedočenjima o zločinima protiv čovječnosti utjecalo da se takvo zlo više nikada ne ponovi, te da se u ime svih žrtava pošalje poruka mira u svijetu.

D.Ž.

POŽEGA

Požeška Udruga antifašističkih boraca i antifašista organizirala je u subotu 09. travnja akciju čišćenja okoliša i velike grobnice na Sjenjaku. U grobnici je sahranjeno oko 400 zarobljenika požeškog Prihvratnog logora na Glisu koji su svi strijeljani u jednom danu. Grobište je nekada imalo i veliku spomen ploču i spomenik, koji su u prvim danim Domovinskog rata uništeni eksplozivom. Ostala je velika grobnica s okolišem koji se nekada dičio ukrasnim drvećem i ukrasnim biljem, no kako se ne održava sada je u zarašlom stanju.

Spomenik i spomeničko područje upisano je u Registar kulturnih spomenika Republike Hrvatske i zaštićena je spomenička kulturna baština, za koju bi se država i lokalne zajednice trebale brinuti. No svjedoci smo kažu u Udrudi antifašista da se nitko ni od države, ali niti od lokalnih zajednica o tom spomeniku ne brine, niti je netko planirao njegovu sanaciju.

Požeška Udruga antifašističkih boraca

VELA LUKA

U povodu 22. travnja. Dana oslobođenja Vele Luke od fašizma položeni su vijenci na spomen-obilježja iz Drugog svjetskog rata. Vijence su u središtu mesta položila izaslanstva Općine i Saveza antifašističkih boraca, kao i na spomen piramide na mjesnom groblju te na spomen ploči strijeljanim rodoljubima na zidu groblja sv. Roka.

U programu proslave sudjelovala je glazbena grupa »Vela luka«.

T.D.

TATINSKA DRAGA

Već tradicionalno, 19. travnja svake godine članovi Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Čabre okupljaju se kod spomen obilježja u Tatinskoj dragi uz prometnicu Parg-Prezid da bi se prisjetili 19. travnja 1942. godine kada je izvršen prvi uspješno organiziran napad partizana

na talijansku kolonu. O tom značajnom datumu iz povijesti čabarškog kraja govorio je **Miroslav Turk** predsjednik Udruge. Tijekom skromne svečanosti kojoj je od gostiju prisustvovao Kristijan Rajšel predsjednik Socijaldemokratske partije Čabar, istaknuta je potreba kontinuiranog prisjećanja na događaje iz NOB-e, posebice ove godine kao pripreme za organiziranu proslavu sedamdeset godina narodnog ustanka.

Bilo je riječi i o osudi izrečenoj hrvatskim generalima u Hagu pri čemu je istaknuto da u vrijeme Račanove vlade nijedan general nije otišao u Hag, već je to učinila vlast HDZ-a, koja je kasno reagirala. Da je to prije učinila, da je na vrijeme brinula o generalima, sigurno je da bi osuda bila drugačija, istakli su čabarški borci na prigodnoj svečanosti u Tatinskoj dragi.

Ž.M.

RAB

U okviru programa obilježavanja 12. travnja, Dana oslobođenja Raba, stotinjak učenika osmih razreda O. Š. Ivana Rabljana u pratnji svojih profesora, održali su komemoraciju u mauzoleju groblja umrlih u logoru Kampor u obliku sata povijesti kojeg je vodio i pripremio **prof. Ivo Barić**, predsjednik Udruge antifašista Raba. Sudionici ovog događaja koji se održava drugu godinu zaredom, zaustavili su se kod spomenika na ulazu u nekadašnji logor za djecu i majke, te polaganjem vjenca i paljenjem svijeće odali počast žrtvama. Prof. Barić upoznao je prisutne s umjetničkom i povjesnom vrijednošću spomenika, a kod obeliska su učenici ponovno odali počast preko 4.500 umrlih interniraca, među kojima je i 163 djece. Prigodnim programom u mauzoleju učenici su čitali imena umrle djece, te za svako od njih zapalili po jednu svijeću, koju su položili na urnu.

R.J.

Za svako od 163 djece umrle u logoru, učenici zapalili jednu svijeću

RIJEKA

Druga Tita danas omalovažavaju, sotoniziraju i kriminaliziraju mnogi koji

su bili njegovi vatreni sljedbenici, koji su gorko plakali na vijest o njegovoj smrti i kleli se da neće skrenuti s njegovog puta. Istina je da je Titova vlast imala pogrešaka i zabluda, ali koja vlast je bezgrješna. No, ti isti njegovi kritičari, suci i tužitelji valjda ga osuđuju što je zemlju izvukao iz gladi i siromaštva, što radnici nisu robovali gazdama, što im je dao pravo da sami odlučuju o svojoj sudbini kroz samoupravljanje, što nije dozvolio rasprodaju nacionalnog bogatstva, što je svima omogućio besplatno školovanje, zdravstvenu zaštitu, rad, redovne plaće i sigurne mirovine, poručila je na redovitoj godišnjoj izvještajnoj skupštini Društva »Josip Broz Tito« Rijeka njegova predsjednica **Biserka Perman**. Kako je rečeno na skupštini, potrebno je upoznavati mlade s likom i djelom Tita, budući da se u školskim udžbenicima jedva spominje njegov značaj u svjetskoj povijesti 20. stoljeća, a upravo iz tih razloga, u rad Društva potrebno je uključiti veći broj mlađih članova, s obzirom da je prosječna dob 950 članova iznad 70 godina. Perman se na pomoći zahvalila Gradu Rijeci i Županiji.

S.P.

X X X

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Grada Rijeke - podružnica Kantrida položila je cvijeće i vijence na spomen-ploču »Sedam strijeljanih partizanki« na Ljubljanskoj cesti. Svečana komemoracija održana je u znak sjećanja na sedam mlađih skojevki, koje su nekoliko dana prije oslobođenja Rijeke, u travnju 1945. godine, na tom mjestu strijeljali fašisti. Počast žrtvama fašističkog terora na komemorativnom skupu, uz rodbinu i suborce, iskazali su brojni antifašisti iz Rijeke, Opatije, Matulja te ostatka Primorsko-goranske županije.

A.P.

OSIJEK

U osječkoj Galeriji Waldinger u četvrtak, 5. svibnja otvorena je izložba fotografija »Savezničko bombardiranje Osijeka 1944.«. Izloženo je 25 fotografija stradanja Osijeka za vrijeme savezničkog bombardiranja u Drugom svjetskom ratu, a koje se mogu razgledati do 12. svibnja. U fundusu Žbirke fotografija Muzeja Slavonije Osijek, čuva se 186 fotografija nastalih netom nakon bombardiranja grada 14. lipnja 1944. godine. Većinu sačuvanih fotografija, 12S, snimio je tadašnji član Osječkog vojnog komiteta intendantski nadsatnik **Radovan Plivelić** iz Zagreba, a fotografije su ulijepljene u dva fotoalbuma.

KASTAV

Predstavnici Udruge antifašističkih boraca i antifašista i Grada u povodu Dana oslobođenja Kastva, 3. svibnja položili su vijenac na spomenik NOB-a na gradskom groblju. Predsjednik UABA Kastva Ivica Rubeša istaknuo je kako su 3. svibnja 1945. godine Pazinske odluke o priključenju Istre, Rijeke, Zadra i ostalih okupiranih krajeva matici domovini za Kastavce postale stvarnost.

- Kastavština je punih 25 godina bila premrežena bodljikavom žicom koja je označavala umjetno postavljene granice, a gotovo polovica imanja Kastavaca ostala je preko žice. Naši su ljudi 1941. godine prihvatali narodnooslobodilačku vojsku, jer su u njoj vidjeli mogućnost povratka tih područja, ali i vraćanja dostojanstva Kastavaca. Kastavština je u Drugom svjetskom ratu podnijela strahovite ljudske i materijalne žrtve. Mnoga su sela popljenja, a praktički je svaka obitelj brojala žrtve, dok su brojni Kastavci slani u fašističke i nacističke logore u Italiji, na Rabu, pa čak i u Dachauu. U povodu Dana oslobođenja Kastva odali smo počast svim tim ljudima, jer kako i piše na spomen ploči: »Otišli ste, niste se vratili, dali ste živote za domovinu« rekao je Rubeša.

A.P.

Delegacije UABA i Grada Kastava položile vijenac na spomenik NOB-a

PULA

Na spomenik palim borcima i žrtvama fašizma u Titovom parku predstavnici pulskog Društva »Josip Broz Tito« položili su vijenac u povodu 31. godišnjice smrti tog državnika, koji je prema riječima člana predsjedništva društva Vladimira Kapuralina zaslužan za epohalne rezultate.

- Trio je organizirao pokret otpora zahvaljujući kojemu je pobijeden fašizam, odupro se pokušajima nametanja tuđe volje čime je Jugoslavija ostvarila samostalnost, kazao je **Kapuralin** i naglasio kako je Tito bio ispred svog vremena. Svečano je bilo i u Kumrovcu. Vijence i

cvijeće ispred njegova spomenika i rodne kuće položili su predstavnici SABA-e Hrvatske, društava »Josip Broz Tito« te Titovi borci NOR- a iz Slovenije i Bosne i Hercegovine.

I.N.T.H.

X X X

U organizaciji Udruge antifašista iz Pule upriličen je izlet na Vis, tijekom kojeg je 50-ak Puljana odalo počast palim borcima s ovog jadranskog otoka, njih 250. Vijenci su položeni na spomen-ploči na viškoj školi te u ribarskom gradiću Komiži.

Voda puta Dinka Jerin, članica predsjedništva pulskih antifašista i rođena Višanka, prisutnima je iz prve ruke dočarala djetinjstvo na Visu te svoje partizansko iskustvo na otoku i kasnije u Bariju, kamo je otišla sa svega 17 godina kao medicinska sestra, s prvom grupom ranjenika koji su nakon kapitulacije Italije prebacivani s Visa na liječenje u taj talijanski grad.

Upriličen je i posjet znamenitoj Titovoj špilji, do koje vodi više od 200 stepenica, skrivenoj u makiji neposredno ispod Huma, najvišeg viškog vrha, gdje je 1944. godine bio vrhovni štab partizanske vojske.

Pulski delegacija antifašista na Visu

DUBROVNIK

U organizaciji Hrvatskog društva logoraša srpskih i crnogorskih koncentracijskih logora, podružnice Dubrovačko-neretvanske županije, u Kazalištu Marina Držica predstavljena je »Monografija dubrovačkih logoraša«. Tiskana uz dvadesetu obljetnicu početka agresije na jug Hrvatske, monografija na tristotinjak stranica nudi pisana i fotosvjedočanstva o stradanjima Hrvata u srpsko-crnogorskim logorima i pustošenju tijekom Domovinskog rata.

G.B.

ROVINJ

Točno u 15.05 sati kada je 1980. godine umro Josip Broz Tito, delegacije rovinjskog Društva »Josip Broz Tito« te Udruge antifašističkih boraca i antifašista Rovinjštine položili su vijenac na drvore

ladonu u ulici Braće Božić te tako obilježili 31. godišnjicu njegove smrti.

Predsjednik društva **Romeo Matošević** je pozvao prisutne da minutom šutnje odaju počast Josipu Brozu te potom kazao da će ova okupljanja postati tradicionalna. Naglasio je da su se okupili na tom mjestu jer je 88 ladonja, broj godina Josip Broza kada je umro, posađeno 1980. godine ubrzo nakon njegove smrti i to po odluci tadašnjih gradskih vlasti. Matošević je zahvalio Gradu Rovinju i Komunalnom servisu koji brinu o aleji te naglasio da su nakon nedavnih radova vraćene sve ladonje i da će predložiti da se ona dodatno uredi i obogati cvijećem. Podsetio je također da je Josip Broz u dva navrata bio u Rovinju - 1949. i 1978. te da se uvijek interesirao i za ostale narodnosti koje tu žive.

M.Me.

UMAG

Polaganjem vijenaca na groblju obilježen je Dan grada Umaga, kada je prije 66 godina oslobođen od neprijateljske okupacije. Okupili su se gradonačelnik **Vili Bassanese**, njegov zamjenik **Veljko Ivančić**, predsjednik Gradskog vijeća **Goran Slavujević**, gradski vijećnici i predstavnici udruga antifašističkih boraca i proisteklih iz Domovinskog rata te minutom šutnje odali počast žrtvama svih ratova.

- Dan oslobođenja je za Umag dan osjećaja i ponosa, kada se s poštovanjem prisjećamo na sve koji su stradali u borbi za slobodu u Narodnooslobodilačkom ratu. Tu smo slobodu opet znali izboriti u Domovinskom ratu. Hvala svim zanim i nezanim žrtvama koje su pridonijele da danas možemo živjeti u miru, istaknuo je gradonačelnik.

T.K.

Polaganje vijenaca na groblju grada Umaga

LABIN

Komemoracijama uz spomenike palim borcima Narodnooslobodilačke borbe Labinština je, obilježila 66. obljetnicu oslobođenja od fašističkog okupatora. Na gradskom groblju vijenac su položili predstavnici Udruge Antifašističkih bo-

raca u nazočnosti gradonačelnika **Tulija Demetlike**, predstavnika općina Raša, Kršan i Sv. Nedjelja te MUP-a, a na groblju u Nedešćini članovi UAB-a i općine Sv. Nedjelja. Minutom šutnje odana je počast svima koji su poginuli za slobodnu Hrvatsku.

Labinštinu su 28. travnja 1945. godine oslobodili borci dalmatinskih brigada koji su se iskrcali u Mošćeničkoj dragi i Plominu. Ovaj dio Istre dao je sedam tisuća boraca NOB-a, od kojih je 1.326 poginulo.

Polaganje vijenaca na labinskem groblju

XXX

Polaganjem vijenca uz bistu i minutom šutnje članovi Udruge antifašističkih boraca i učenici Srednje škole Mate Blažine obilježili su 61. obljetnicu pogibije narodnog heroja po kojemu škola nosi ime. Tijekom komemoracije u školskom parku životopis slavnog borca 3. brigade 43. Istarske divizije pročitala je učenica drugog razreda Romina Dundara, a predsjednik UAB-a Severino Franković podsjetio je na doprinos Istre i posebice Labinštine u Narodnooslobodilačkoj borbi.

R.S.

Polaganje vijenaca uz bistu narodnog heroja Mate Blažine

XXX

Udruga Društvo »Josip Broz Tito« svečano je otvorila svoje sjedište na Titovom trgu. Prostoriju u Našoj kući površine 20 četvornih metara ustupila im je Socijaldemokratska partija, koja ju je formalno koristila, ali je posljednjih dvadeset godina zapravo služila kao skladište Titovih slika i bista.

Ovom prigodom društvo je podijelilo osamnaest priznanja članovima Odbora i aktivnim članovima te dva posthumna priznanja: **Andelu Frankoviću** i dugogodišnjem predsjedniku **Ruđeru Faraguni**.

Gradu i općinama Raša, Kršan, Pićan i Sv. Nedjelja dodijeljene su zahvalnice za financiranje udruge. Ona trenutačno broji 165 članova s područja labinštine.

R.S.

BOROVO

U Borovu je 13. travnja ove godine održano zajedničko slavlje Udruge antifašističkih boraca i antifašista Borova i podružnice Udruge umirovljenika »Zapadni Srijem« Vukovar. Obilježena je 66. godišnjica oslobođenja Borova u Drugom svjetskom ratu, 70. obljetnica ustanka u Hrvatskoj, 10. obljetnica proglašavanja Dana umirovljenika i 30. od osnivanja Podružnice.

Tako je ovaj dan u Borovu bio u znaku obljetnica, uz prisustvo velikog broja ljudi iz Borova i okolnih mjesta kao i drugih udruga civilnog društva s ovog područja. Poziv su upućeni i prekograničnim prijateljskim umirovljeničkim organizacijama, antifašističkim udrugama. Stigle su delegacije iz Vojvodine, Srbije, BiH. Redoviti gosti na ovakvim manifestacijama su i umirovljenici iz Mađarske s kojima su i lokalne vlasti uspostavile prijateljsku suradnju.

Domaćini su primili svoje goste u Domu umirovljenika, a protokol je počeo u 12 sati polaganjem vijenaca na Spomenik palim borcima i žrtvama Drugog svjetskog rata koji se nalazi u centru grada. Nakon vjerskog obreda, učenici osnovne škole u Borovu izveli su prigodni program. Ne pamtimo da se toliki broj ljudi okupio, poklonio žrtvama rata, uz toliko položenih vijenaca i cvijeća, sjećajući se svih žrtava, čija su imena uklesana u kamenu ploču, s jednom porukom – da se ovakvo zlo nikada i nigdje ne ponovi.

Na svečanom ručku s preko 200 gostiju dodijeljene su Zahvalnice zaslужnim umirovljenicima i antifašističkim borcima i antifašistima te delegacijama umirovljeničkih i antifašističkih udrug iz susjednih zemalja.

M. Landup

ZADAR

Obzirom da su nedavne presude generalima digle veliku buru građana to se manifestiralo i na brojnim zidovima, bedemima i fasadama našeg grada. Svi ti natpsi podrške generalima, vrijedanje Europske unije te ispisivanje fašističkih parola i pozivanje na ubijanje uvelike »bodu u oči« brojne građane.

Na internetskim stranicama Grada Zadra zbog toga su građani priupitali nadležne može li Grad, barem pred turističku sezonu, obrisati brojna mesta na kojima su primitivci sprejem unakazili gradske

fasade i time iskazali svoje frustracije.

- Gradska uprava održava samo fasade zgrada u svom vlasništvu, a za održavanje privatnog vlasništva su zaduženi sami vlasnici - glasi odgovor nadležnih iz Grada.

Unatoč takvom odgovoru građani se i dalje pitaju može li Grad barem upozoriti vlasnike da im je fasadu unakažena, te da ju je dužan urediti.

KRIVAJ

Spomen-ploča s popisom 13-orice Krivajaca koji su poginuli u 2. svjetskom ratu postavljena u središtu sela. Aktivisti udruge antifašista iz Novske i Lipovljana, predvođeni prof. Franjom Horvatom, odlučili su ponovo postaviti spomen-ploču na spomenik u Krivaju.

Oni su svakako zaslužili da generacije koje dolaze spoznaju da su se i oni borili za nezavisnu i slobodnu Hrvatsku - rečeno je na skupu u Krivaju.

VLM

BEREK

Oćina Berek zadnjih je dana poprište mnogih radova, što mještane naročito veseli. Mrtvačnica na groblju kompletno je izgradena, a na općini Berek ostalo je završiti vanjski dio okoliša, gdje spada dio prilazne ceste i parkiralište. Osim izmjene starih drvenih bandera novim betonskim, koje Općina izvodi u suradnji s Elektrom, počelo se uređivati i samo središte općine.

- Napokon smo krenuli s uređenjem parka u središtu općine. Preko puta društvenog doma nalazi se spomenik antifašističkim borcima, koji je s vremenom počeo propadati, pa ga je nužno obnoviti kazao je Mato Tonković, načelnik općine Berek i istaknuo kako namjeravaju napraviti fontanu usred parka kako bi središte lješe izgledalo.

- Zemljani radovi već su gotovi, a slijedi sađenje čempresa s dvije strane, klesarski radovi i betoniranje - rekao je načelnik i dodao kako su iz općinskog proračuna za ove radove predvidjeli oko 120 tisuća kuna.

Iako planiraju kandidirati ovaj projekt prema Ministarstvu turizma, iz općine Berek kažu kako su krenuli samostalno u radove, a završetak radova i otvorenje fontane planiran je do početka srpnja

IN MEMORIAM

BOŽE KOVAC 1931.-2011.

Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Splita izgubila je vrijednog člana. Bože Kovač cijelog života bio je predan aktivist u njegovovanju revolucionarnih tradicija i skrbi da se nikad ne zaborave zasluge boraca NOR-a.

Članom SKOJ-a postao je u 15-toj godini. Stasao je u »Jugovinu«, gdje je radio i učio, te stekao visoko obrazovanje – inženjera strojarstva. Aktivno je djelovao na omasovljenju antifašističkih redova, zaslužan je za osnivanje UABA u Omišu i Solinu.

ČEDO ALFIREVIĆ 1923.- 2011.

Rođen u mjesto Kaštel - Sućurac. Pripustio u NOB u prvoj polovici 1943. godine boreći se sve do oslobođenja na području Dalmacije, Bosne i Hercegovine, Like i Hrvatskog primorja sve do Trsta, odnosno do konačnog oslobođenja zemlje.

U JNA se isticao kao vojnik i starješina radi čega je i napredovao do čina pukovnika. Nakon demobilizacije tj. penzioniranja 1978. godine ostaje živjeti u Zadru i odmah se uključuje u društveno-politički život.

Isticao se u radu društveno-političkih organizacija, posebno u boračkim udruženjima, tako da je bio i predsjednik Saveza boraca grada Zadra. Sve do nenadane smrti bio je aktivan u UABA Zadarske županije i Društvu Josip Broz Tito Zadar.

Za svoj nesebičan rad odlikovan je sa više ratnih i poratnih odličja i priznanja.

DUŠAN ŠIROLA 1921.-2011.

Rođen u Brnasu u brojnoj obitelji u kojoj je bilo jedanaestero braće i sestara. Ugledavši se na svoju stariju braću, posebno na Vitomira – Pajota, jednog od organizatora ustanka na Kastavštini i kasnije proglašenog narodnim herojem, Dušan (Dušo) je pristupio partizanskim jedinicama.

U borbama se istaknuo kao hrabar borac, o čemu svjedoče i brojna odličja i priznanja. Udruga antifašističkih boraca i antifašista općine Viškovo, smrću Dušana Širole izgubila je ne samo najstarije člana, nego i zadnjeg sudionika čuvenog marša preko Matić Poljane 19./20. veljače 1944. godine.

ŠIMO KLAIC 1925.-2011.

Rođen 1925. godine u Starim Perkovcima u prvoboračkoj obitelji. Jedna mu je sestra strijeljana, druga završila u logoru Stara Gradiška. On, kao najmladi član obitelji, prošao je logore Stara Gradiška i Lepoglava. Tokom transporta zatočenika iz Lepoglave u Jasenovac, pobjegao je iz vlaka u partizane i tako spasio život. O tome je sam Šimo svjedočio:

-Kako je logor Lepoglava bio nepodesan za masovne pokolje, jer se nalazi u samom mjestu, ustaše prvi transport sprovode 9. travnja 1945. godine na likvidaciju u Jasenovac. Iz ovog transporta spasila su se tri druga. Drugi transport iz Lepoglave kreće 11. travnja u kojem je bilo tri vagona tzv. »G« kola (muškarci) i dva vagona (žene). Vagon u kojem sam bio i ja (cca 90 logoraša) provalili smo nožem koji je bio u mene skriven, te smo između Popovače i Kutine počeli iskakati, ali se nažalost uspjelo spasiti oko 56 drugova. Iako slabti i iznurenii svi su se priključili Narodnooslobodilačkoj vojsici Hrvatske do konačne pobjede.

Nakon oslobođenja zemlje veći dio života proveo je u Zagrebu, gdje je završio studij ekonomije. Obnašao je niz odgovornih dužnosti u privredi i društveno-političkim organizacijama. Među inim, bio je sekretar Komiteta SK općine Maksimir. Kao predsjednik Sekcije logoraša pri SABA RH brinuo se za svakog čovjeka koji je prošao te strašne patnje i u granicama svojih mogućnosti pokušavao im pomoći. Iako teško bolestan, u posljednjem desetljeću života borio se za tekovine NOB i protiv svih pokušaja falsificiranja povijesne istine. Za ratne i poslijeratne zasluge nositelj je više odličja i priznanja.

STJEPAN DEBELJAK 1928.-2011.

Sudionik je NOB-a od 1942. godine. Obnašao je odgovorne dužnosti u Kotarskom komitetu SKOJ-a Podravska Slatina, učestvovao je u evakuaciji stanovništva preko Barča u Bačku kao organizator.

Nakon oslobođenja zemlje radio je u privrednim i društvenim organizacijama u Podravskoj Slatini. Bio je i tajnik Međuopćinskog odbora SUBNOR-a Slavonije i Baranje. Aktivno je djelovao u Udrži antifašističkih boraca i antifašista grada Osijeka.

EMA BILIŠKOV 1928.-2011.

Smireno i tiho jedne proljetne večeri napuštajući nas polako ode zauvijek na put koji neznamo gdje vodi naša draga Ema, ostavljajući za sobom život započet rođenjem u Sinju, a početkom II Svjetskog rata kao djevojčica bježeći pred pomah-nitalim zlom dospijeva sa porodicom u partizane prelazeći težak ratni put koji je vodi preko Sutjeske, Neretve, bosansko hercegovačkih planina do zarobljeništva u logor u Zemunu iz kojeg je uspjela da se oslobodi ne prošavši kao njezih otac koji je u Jasenovcu ostao zauvijek.

Poslije rata dolazi u Partizansku gimnaziju u Osijek, gdje nakon školovanja i ostaje, radeći u Sekretarijatu unutrašnjih poslova, a nakon osnivanja Udruge aktivno se angažira radeći dugo godina i kao njena predsjednica gdje je bolest onemogući da drugi mandat završi do kraja, ostavljajući sve odlazeći u vječnost.

ĆIRIL VUSIĆ 1927.-2011.

Rođen u Jertovcu (Varaždin) od kuda je 1931. godine došao u Laminac kod Čazme, gdje ga je zatekao Drugi svjetski rat. Kao simpatizer i aktivista rano se opredijelio za antifašistički pokret, a polovicom 1944. godine uključio se u partizanske jedinice u Moslavini. Borio se u redovima čete za vezu u 33. diviziji.

Nakon oslobođenja zemlje aktivno je djelovao kao društveno-politički radnik u svom mjestu, općini i kotaru. Bio je na izgradnji pruge Šamac – Sarajevo i hidrocentrale Novi Vinodolski. Kao poljoprivredni stručnjak radio je na uvođenju mehanizacije, novih sorti sjemena, zaštitnih sredstava i tehničke obrade tla. Bio je dugogodišnji član rukovodstva i predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Čazme. Za zasluge u ratu odlikovan je s više odličja.

JURE KRŠUL 1923.-2011.

Rođen u Trenkovu - kraj Požege. Kao mladić odmah se u prvim danima borbe protiv fašizma i nacizma uključuje u NOB. Ratovao je na Fruškoj gori i Bosni, a teško je bio ranjen na Batini. Zbog hrabrosti odlikuje ga osobno sovjetski maršal Tolbuhin. Ratovanje je završio u Sloveniji, prošao put od borca do čina majora. Vratio se u Bribir. Bio je aktivan član UABA.

Tita su cijenili kod nas i u svijetu

♦U povodu 31. obljetnice smrti Josipa Broza Tita - 4. svibnja su njegov rodni Kumrovec i grob u Kući cvijeća obišle brojne delegacije mnogih zemalja, njegovi nekadašnji suradnici i suborci, rodbina i poštovatelji iz svih država bivše Jugoslavije

Upovodu 31. godišnjice smrti Josipa Broza Tita, vijence i cvijeće ispred njegova spomenika i rodne kuće u Kumrovcu položili su predstavnici SABA-e Hrvatske, Saveza društava »Josip Broz Tito« te brojni poštovatelji iz Hrvatske, Slovenije i Bosne i Hercegovine.

Zvukom sirene 4. svibnja u 15.05 sati u rodnom Kumrovcu je počela komemoracija i polaganje vijenaca brojnih delegacija. Vijence i cvijeće ispred Titova spomenika položila je i delegacija SABA RH u kojoj su bili predsjednik SABA Ratko Maričić, član Predsjedništva SABA Ivan Fumić i Marija Banak.

– Tita je cijenila cijela svjetska javnost koja mu je odavala priznanje i za njegova života, rekao je predsjednik SABA-e Hrvatske Ratko Maričić.

Gоворити о Јосипу Брозу Титу једнотактно, као о човјеку знаћи, додад је Марићић, одати признанје особи која је водила непрекидну и ненаприједљиву политичку борбу за права радника и селјака, а то онда знаћи за права свих, без дискриминације било кога и по било којој осnovи. Зато су га волјели и уваžавали. Уваžавала га је и сва светска јавност, која му је одавала признање за живота, а државници свјета из 127 земаља испратили су га на сахрани, групирани у 209 делегација.

Volio га је и наш народ, они који су живјели од свог рада, а од рада су могли живјети и право на рад су могли ostvariti сви. Данас се сјећамо тога jer smo mnoga od tih prava izgubili. Ali mora se raditi na njihovom povratku jer ta su prava osnov za bolje i pravednije društvo i u današnjim društvenim prilikama. Заправо, то је покretačка снага сваког напетка, истакнуо је Марићић.

Brojni Titovi штovatelji i suborci odali су му почаст i položili vijence i u »Kući cvijeća« u Beogradu. Колоне sljedbenika Titove ideje, od ranog jutra 4. Svibnja pristizale su u Memorijalni centar, a Brozovo počivalište posljednjih nekoliko godina obilazi sve više mladih.

Delegacije Saveza društava »Josip Broz Tito« Hrvatske (Ilija Labus, Nikola Visković i Tomislav Badovinac) i Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske (Adam Dupalo, Slavica Kanić - Detelić i Nikola Uzelac) položile su buket crvenih ruža i upisale se u spomen knjigu.

»За нас чланове Saveza društava »Josip Broz Tito« i Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske ti si čovjek koji živi u nama i s nama. I to zato jer su tvoja djela besmrtna. Ove se godine navršava 70 godina od narodnog ustanka, kojim je započeta borba protiv okupatora i za slobodu. »Zahvalni smo ti za sve što si učinio«, записали су, uz ostalo, чланovi delegacije iz Hrvatske.

Već tradicionalno i članovi Društva »Josip Broz Tito« Rijeka posjetili su Titov grob u Kući cvijeća na dan njegove smrti, 4. svibnja, položili vijenac i upisali se u knjigu utisaka i sjećanja te razgledali postav Muzeja »25. maj«.

Slika 1.

Delegacije Saveza društava »Josip Broz Tito« Hrvatske (Tomislav Badovinac, Ilija Labus i Nikola Visković) i SABA RH (Adam Dupalo, Slavica Kanić - Detelić i Nikola Uzelac) u Kući cvijeća

Slika 2:

Delegacija SABA RH – Ratko Maričić, Marija Banak i Ivan Fumić polazu vijenac u Kumrovcu

Slika 3:

Članovi Društva »Josip Broz Tito« iz Rijeke polazu vijenac na Titov grob

Moša Pijade, *Lepoglava*